

FIPS XƏBƏRÇİSİ

QRİQRORİY İVLIYEV
AVRASIYA PATENT TƏŞKİLATI ÖLKƏLƏRİNDƏ
ƏMTƏ NİŞANLARININ QEYDİYYATI ÜÇÜN
PROSEDUR NÖVLƏRİ

ƏQLİ MÜLKİYYƏT ÜZRƏ FEDERAL XİDMƏT (ROSPATENT)
FEDERAL DÖVLƏT BÜDCƏ TƏŞKİLATI

«FEDERAL SƏNAYE MÜLKİYYƏTİ İNSTİTUTU»

FIPS XƏBƏRÇİSİ

BULLETIN OF FEDERAL
INSTITUTE
OF INDUSTRIAL PROPERTY

T.2 №1(3)

FIPS
Moskva
2023

**ƏQLİ MÜLKİYYƏT ÜZRƏ FEDERAL XİDMƏT (ROSPATENT)
FEDERAL DÖVLƏT BÜDCƏ TƏŞKİLATI
«FEDERAL SƏNAYE MÜLKİYYƏTİ İNSTITUTU»**

**ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)
Vestnik FSMI
T.2 №1(3)
Moskva 2023**

Əhatə dairəsi: Rusiya Federasiyası (bütün regionlar), MDB dövlətləri, yaxın və uzaq xarici ölkələr.

Nəşr dövriyyəsi: ildə 4 buraxılış, əlavə xüsusi buraxılışların mümkünlüyü ilə.

Elmi – praktiki jurnal aşağıda qeyd olunan elmi istiqamətlər üzrə əqli mülkiyyət sahəsində elmi fəaliyyət nəticələrinin işıqlandırılması məqsədi ilə 2022-ci ildə təsis edilib fənlər (elm sahələri):

Təbiət elmləri;
Texniki elmlər;
Tibb elmləri;
Sosial və humanitar elmlər.

Oxucu auditoriyası: əqli mülkiyyət sahəsində mütəxəssislər, patent müvəkkilləri, hüquqşünaslar, vəkillər, menecerlər, aspirantlar, tələbələr, ixtiraçılar və digərlər.

Bütün materiallar dərc edildikdən dərhal sonra istifadəçilər üçün əlçatandır. Embarqo müddəti nəzərdə tutulmayıb. Materiallara pulsuz giriş əldə etmək üçün jurnalın saytında qeydiyyatdan keçməyə ehtiyac yoxdur. Nəşr bütün müəlliflər üçün pulsuzdur.

Açıq giriş jurnalıdır (open access), yəni jurnalın məzmunu açıq giriş tərifinə uyğun olaraq bütün istifadəçilər üçün mümkündür və pulsuz olaraq təqdim edilir.

Redaksiyaya təqdim olunan bütün materiallar ikiqat yoxlama prosedurasından keçir. Yoxlama müstəqil ekspertlər tərəfindən və etik prinsiplərə uyğun olaraq aparılır.

«VESTNİK FİPS» aşağıda qeyd olunan prinsipə əsaslanaraq öz məzmununa birbaşa açıq girişi təmin edir: -tədqiqat nəticələrinə azad açıq giriş global bilik mübadiləsinin artmasına kömək edir. Jurnalın nömrələri FSMI –nin veb-saytının www.vestnikfips.ru elektron resursunda (jurnalın elektron versiyası) yerləşdirilir.

Jurnalın elektron arxivi dərc edildikdən sonra aşağıdakı milli repozitoriyalarda mövcuddur: «Elmi Elektron Kitabxana» Biblioqrafik məlumat bazasının daxilində; «Rusiya Elm Sitat İndeksi» elmi Science Citation Index» (RSCI) – qeydiyyatdan keçmiş istifadəçilər üçün (sistemdə qeydiyyat və jurnala giriş pulsuzdur); «KiberLeninka» bütün oxucular üçün pulsuzdur və qeydiyyata ehtiyac yoxdur.

«Vestnik FİPS» jurnalının təsisçisi, redaksiya heyəti və nəşirinin ünvanı:
125993, Moskva, G-59, GSP-3, Berezhkovskaya sahili, ev 30/1.

Jurnalın e-poçtu: Vestnik_FIPS@rupto.ru
Veb sayt: vestnikfips.ru

**FEDERAL SERVICE FOR INTELLECTUAL PROPERTY (ROSPATENT)
FEDERAL STATE BUDGETARY INSTITUTION
«FEDERAL INSTITUTE OF INDUSTRIAL PROPERTY»**

**ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)
Bulletin of FIPS
T.2 №1(3)
Moscow 2023**

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency: 4 issues per year with the possibility of additional special issues

The scientific and practical journal was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science):
Natural sciences;
Technical sciences;
Medical sciences;
Social and human sciences.

Readership: professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

All materials are available to users immediately after publication. There is no embargo period. No registration on the journal's website is required to get free access to the materials. Publication is free for all authors.

It is an open access journal, i. e. all content is freely available at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure. Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The Bulletin of FIPS provides direct open access to its content, based on the following principle: free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FIPS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

The electronic back issues of the journal are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the «Russian Science Citation Index» (RSCI) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the journal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:
Berezhkovskaya nab., 30, bldg. 1, Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email: Vestnik_FIPS@rupto.ru.
Website: vestnikfips.ru

«VESTNIK FIPS» JURNALININ REDAKSIYA HEYƏTI

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)

Baş redaktor
ERETIN Oleq Petroviç,

İqtisad elmləri doktoru, Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutunun direktoru (FİPS)

ZUBOV Yuriy Serqeyeviç	Federal Əqli Mülkiyyət Xidmətinin rəhbəri, pedaqoji elmlər namizədi
İVLİYEV Qriqoriy Petroviç	Baş Redaktorun müavini, Hüquq elmləri namizədi. Avrasiya Patent İdarəsinin prezidenti, FİPS-in elmi rəhbəri
QORUŞKINA Svetlana Nitolayevna	Baş Redaktorun müavini, sosial elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, FİPS-in elmi katibi.
ABANKİNA Tatyana Vsevolodovna	İqtisad elmləri namizədi, professor, İqtisadiyyat Ali Məktəbinin Milli Araşdırma Universitetinin Şəhər və Regional İnkişaf İqtisadiyyat Fakültəsinin Yaradıcılıq Mərkəzinin direktoru
ALEKSANDROVA Anna Vladimirovna	Texniki elmlər namizədi, dosent, Elmi Tədqiqat İşlər təşkilatının və FSML -in elmi tədbirlərinin təşkili şöbəsinin aparıcı elmi işçisi
ALEKSEYEVA Olqa Lenarovna	Hüquq elmləri namizədi, FİPS-in keyfiyyət üzrə monitoring Mərkəzinin rəhbəri
BLİZNETS İvan Anatolyeviç	Hüquq elmləri doktoru, professor, Əqli Mülkiyyət və Rəqəmsal İqtisadiyyat Elmi-Tədris Mərkəzinin akademik direktoru
QLAZYEV Serqey Yuryeviç	İqtisad elmləri doktoru, professor, Rusiya Elmlər Akademiyasının akademiki, Rusiya Elmlər Akademiyasının Avrasiya iqtisadiyyatının mürəkkəb problemlərinə dair inteqrasiya, modernləşmə və davamlı inkişaf Elmi Şurasının sədri
YENA Oleq Valeryeviç	FİPS-in baş elmi işçisi.
JURAVLYOV Andrey Levovi	Hüquq elmləri namizədi, FİPS-in Beynəlxalq Əməkdaşlıq Mərkəzinin rəhbəri.
ZOLOTIX Natalya İvanovna	İqtisadi elmlər namizədi, «Rusiyanın dəstəyi» – kiçik və orta biznes üzrə Ümumrusiya ictimai təşkilatının vitse-prezidenti
İVANOVA Marina Qermanovna	Sosiologiya elmləri doktoru, iqtisad elmləri namizədi, dosent, Baş elmi işçi – FİPS Analitik Mərkəzinin rəhbəri.

İVANOV Roman Alekseyeviç	Tibb elmləri namizədi, Elmi tibbi Mərkəzin direktoru, təbabəti, «Sirius» Universitetinin elmi və texnoloji inkişafı üzrə prorektoru, Biotexnologiya şöbəsinin müdiri
İLYİNA İrina Yevqenyevna	İqtisad elmləri doktoru, dosent. İqtisadiyyat, Siyasət və Hüquq elmi-texniki sahədə Rusiya Elmi-Tədqiqat İnstitutunun direktoru.
KALYATİN Vitaliy Oleqoviç	Hüquq elmləri namizədi, dosent. Rusiya Federasiyasının Prezidenti yanında S. S. Alekseeva adına Özəl Hüquq Araşdırma Mərkəzinin əqli hüquq üzrə kafedranın professoru, əqli hüquq və qanunvericilik şöbəsinin məsləhətçisi.
KLİMANOV Vladimir Viktoroviç	İqtisad elmləri doktoru, coğrafiya elmləri namizədi, dosent. Tətbiqi iqtisadi tədqiqat İnstitutunun (РАНХиГС) Regional Siyasət Mərkəzinin rəhbəri
KUZNETSOVA Tatyana Viktorovna	Pedagoji elmlər doktoru, professor. «Ümumrusiya Patent və Texniki Kitabxanası» şöbəsinin müdiri
LOPATİNA Natalya Viktorovna	Pedagoji elmlər doktoru, professor, FİPS-in Elmi və Təhsil Mərkəzinin aparıcı elmi işçisi
LISKOV Nikolay Borisoviç	FİPS-in Kimya, Biotexnologiya və tibb şöbəsinin müdiri
PROKOFYEV Stanislav Yevqenyeviç	İqtisad elmləri doktoru, professor. Rusiya Federasiyası Hökuməti yanında maliyyə Universitetin Rektoru
SALNİKOV Mixail Yuryeviç	FİPS-in Fizika və tətbiqi mexanika şöbəsinin müdiri
SUKONKİN Aleksandr Vladimiroviç	texniki elmlər namizədi, baş elmi işçi. FİPS direktorunun müavini
FABRİÇNİY Serqey Yuryeviç	Hüquq elmləri doktoru, professor. «Hərbi, xüsusi və ikili təyinatlı fəaliyyətlər istiqamətində əqli mülkiyyət nəticələrinin hüquqi müdafiəsi üzrə federal agentliyi» Federal Dövlət Büdcə Universitetinin direktoru
FEDOTOV Mixayil Aleksandroviç	Hüquq elmləri doktoru, professor. «UNESCO-un əqli mülkiyyət üzrə müəlliflik və digər hüquqlar kafedrası» mərkəzinin elmi-metodiki direktoru
XABRİYEVA Taliya Yarullayevna	Hüquq elmləri doktoru, professor. Rusiya Elmlər Akademiyasının akademiki. «Rusiya Federasiyası hökumətinin nəzmində qanunvericilik və müqayisəli hüquq» Federal Dövlət Elmi Tədqiqat İnstitutunun direktoru
ŞORİN Oleq Nikolayeviç	Texniki elmlər namizədi, «Rusiya Elmlər Akademiyasının Təbiət Elmləri Kitabxanası»nın Federal Dövlət Büdcə Qurumunun direktoru.

EDITORIAL BOARD OF THE BULLETIN**ISSN 2782-5086 (Print)****ISSN 2949-2432 (Online)****Editor-in-Chief****Oleg NERETIN,**Ph.D. in Economics, Director of the Federal
Institute of Industrial Property (FIPS)

Yury ZUBOV	Head of the Federal Service for Intellectual Property, Ph.D. candidate in Pedagogy
Grigory IVLIEV	Deputy Editor-in-Chief, Ph.D. candidate in Law, President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor
Svetlana GORUSHKINA	Deputy Editor-in-Chief, Ph.D. candidate in Social Sciences, FIPS Scientific Secretary
Tatiana ABANKINA	Ph.D. candidate in Economics, Professor, Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU-HSE, Director
Anna ALEKSANDROVA	Ph.D. candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the Department of Organization of Research and Scientific Events, FIPS
Olga ALEKSEEVA	Ph.D. candidate in Law, Head of FIPS Quality Monitoring Center
Ivan BLIZNETS	Ph.D. in Law, Professor, Research and Educational Center of Intellectual Property and Digital Economy, Academic Director
Maria BOROVSKAIA	Ph.D. in Economics, Professor, Corresponding Member of RAE, President, Southern Federal University
Sergey GLAZIEV	Ph.D. in Economics, Professor Academician of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development
Oleg ENA	FIPS Chief Researcher
Natalia ZOLOTYKH	Ph.D. candidate in Economics, All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business «Opora Russia», Vice President
Andrey ZHURAVLEV	Ph.D. candidate in Law, Head of FIPS International Cooperation Center
Marina IVANOVA	Ph.D. in Social Sciences, Ph.D. candidate in Economics, Associate Professor, Chief Researcher – Head of Analytical Center

Roman IVANOV	Ph.D. candidate in Medicine, Scientific Center of Translational Medicine, Director, Vice-Rector for Scientific and Technical Development, «Sirius» University, Head of «Biotechnology» line
Irina ILYINA	Ph.D. in Economics, Associate Professor. Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field
Vitaly KALYATIN	Ph.D. candidate in Law, Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S.S. Alexeev
Vladimir KLIMANOV	Ph.D. in Economics, Ph.D. candidate in Geography, Associate Professor. Head of the Center for Regional Policy, Institute of Applied Economic Research, RANEPА
Tatiana KUZNETSOVA	Ph.D. in Pedagogy, Professor. Head of the Department «All-Russian Patent and Technical Library»
Natalia LOPATINA	Ph.D. in Pedagogy, Professor, Leading Research Associate, FIPS Research and Educational Center
Nikolai LYSKOV	Head of the Department of Chemistry, Biotechnology and Medicine, FIPS
Stanislav PROKOFIEV	Ph.D. in Economics, Professor, Financial University under the Government of the Russian Federation, Rector
Mikhail SALNIKOV	Head of the Department of Physics and Applied Mechanics, FIPS
Vladimir SIROTYUK	Ph.D. in Technical Sciences, Associate Professor, Leading Researcher Institute of Control Sciences of Russian Academy of Sciences
Alexander SUKONKIN	Ph.D. candidate in Technical Sciences, Senior Researcher, FIPS Deputy Director
Sergey FABRICHNY	Ph.D. in Law, Professor, FGBU «Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity of Military, Special and Dual Designation», Director
Mikhail FEDOTOV	Ph.D. in Law, Professor. Director of the Scientific and Methodological Center «UNESCO Chair on Copyright and other Intellectual Property Rights»
Oleg SHORIN	Ph.D. candidate in Technical Sciences. Director of FGBUN Library for Natural Sciences of the Russian Academy of Sciences
Taliya KHABRIEVA	Ph.D. in Law, Professor, Full Member of the Russian Academy of Sciences, FGNIU «The Institute of Legislation and Comparative Law under the Government of the Russian Federation», Director

HÖRMƏTLİ OXUCULAR, HƏMKARLAR, DOSTLAR!

Milli patent qurumları və regional patent idarələri ötən 2022-ci ilin yekun nəticələrini yekunlaşdırıb. Mürəkkəb geosiyasi vəziyyətə baxmayaraq Rusiya şirkətləri onlara aid olan işlənmələrini Rusiyada və xaricdə qeydiyyatla salmağa, məhkəmə instansiyalarında hüquqlarını qorumağa davam edir.

Son beş il ərzində Rusiya Federasiyasında və Avrasiya Patent Təşkilatına üzv olan dövlətlərdə, hər il qeydiyyat məqsədi ilə, əmtəə nişanları həm də mövcud olan qeydiyyatlar üçün alınan müraciətlərin sayının artması stabil olaraq müşahidə olunur.

Müxtəlif ölkələrdə tarixən müəyyən edilmiş qanuni adətlər əsasında qeydiyyat prosedurları bir birindən fərqlənir. Nəşrimizin baş məqaləsi hüquqi gözləntilər prinsipi, müasir zamanın çağırışları və formalaşmış yeni tələbləri əsasında, əmtəə nişanlarına hüquqi nöqtəyi-nəzərdən mühafizənin təmin edilməsi üçün müxtəlif növ sistemlərin imkanlarını ortaya qoyur.

Rusiya Federasiyasının təsis qurumlarında texnologiyanın və iqtisadiyyatın sürətli inkişafı üçün əqli mülkiyyət sahəsinin stimullaşdırılması mövzusu bizim üçün son dərəcə aktual görünür. Vergi mexanizminin effektivliyi məsələləri «patent qutusu» rejiminin nümunəsindən istifadə etməklə müzakirə olunur.

Əqli mülkiyyət iqtisadiyyatında struktur transformasiyaları mövzusu yeni bir formulaşma ilə təqdim edilir, və biz bu müzakirəni jurnalın səhifələrində davam etdirməyi nəzərdə tuturuq.

Həmçinin, Rusiya ərizəçilərinin Dünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının veb saytının istifadə etdikləri zamanı, ərizələrin verilməsi və beynəlxalq sənaye nümunələrin qeydiyyatlarının qüvvədə saxlanması, eləcə də elektron resurslarda sənaye nümunələri üzrə axtarıqların aparılması ilə bağlı qarşılaşdıqları çətinlik və problemlərin həll etmə yollarına diqqət yetirdik.

Bu il iki yenilik təqdim edirik. «Tədbirlər təqvimi» bölməsi yaxınlaşan elmi tədbirlər, müsabiqələr və əhəmiyyətli tarixlər haqqında məlumatları ehtiva edəcək. «Xarici Patentləşdirmə Praktikasında Cari Məsələlər» bölməsinə müəyyən bir ölkədə patent fəaliyyətinin dinamikasını nümayiş etdirən analitik materiallar əlavə olunacaq. Bu buraxılışda Belarus Respublikası təqdim olunacaq. Hər buraxılış üzərində işləyərkən, biz həmişə həm maraqlı, həm də faydalı olmağa çalışacağıq.

*Hörmətlə,
O. P. Neretin,*

*Jurnalının baş redaktoru,
İqtisad elmləri doktoru*

DEAR READERS, COLLEAGUES, FRIENDS!

National patent offices and regional patent organizations summed up the results of the past 2022. Despite difficult geopolitical situation, the intellectual property system has shown fundamental stability. Russian companies continue to register their own developments in Russia and abroad, defend their rights in courts.

Over the past five years, in the Russian Federation and the member states of the Eurasian Patent Organization, there has been a steady trend towards an increase in the number of both trademark applications received annually and active registrations. The registration procedure differs in different countries depending on the historical legal practices. Our editorial explores the possibilities of different types of trademark protection systems from the standpoint of the principle of legal expectations and emerging challenges of the time.

The topic of stimulating the sphere of intellectual property for accelerated development of technologies and the economy in the constituent entities of the Russian Federation seems to us to be extremely relevant. The issues of the efficiency of the tax mechanism are discussed on the example of the «patent box» regime.

The theme of structural transformations in the economics of intellectual property is new in its formulation, and we plan to continue its discussion on the pages of the journal.

We also paid attention to highlighting ways to solve the problems and difficulties that Russian applicants face when using the services of the World Intellectual Property Organization website for filing applications and maintaining international registrations of industrial designs, as well as electronic resources for industrial design searches.

This year we are introducing two novations. The section «Calendar of events» will contain information about upcoming scientific events, competitions, significant dates. The section «Current Issues in the Practice of Foreign Patenting» will be added with analytical materials illustrating the dynamics of patent activity in a particular country. This issue introduces the Republic of Belarus.

Working on each issue, we always strive to be not only interesting, but also useful.

*Best regards,
Oleg Neretin,*

*Editor-in-Chief,
Doctor of Economics*

MÜNDARİCAD

OXUCULARA MÜRACİƏT

Neretin O. P.

Baş redaktor sütünü

8

I. XARİCİ TƏCRÜBƏ

İvliyev Q. P., Tereşenko O. İ.

Avrasiya patent təşkilatı ölkələrində əmtəə nişanlarının qeydiyyatı üçün prosedur növləri

12

Vidyakina O.V.

Global innovasiya landşaftında «çoxqütblü» innovasiyalar

18

II. ƏQLİ MÜLKİYYƏTİN İQTİSADİYYATI VƏ İDARƏ EDİLMƏSİ

Tsikorin N. N., İvanov M. Q.

Əqli mülkiyyət sahəsinin inkişafında vergitutma mexanizminin rolu: rusiya praktikasında

«patent qutusu» rejiminin tətbiqi nümunəsində

26

Kulba V. V., Sirotyuk V. O.

Əqii mülkiyyətin idarəetmə sisteminin rəqəmsallaşdırılmasının konseptual əsasları

32

Aleksandrova A. V.

Əqli mülkiyyət iqtisadiyyatında struktur dəyişikliklərinin konturları

36

III. PATENT MƏLUMATININ ELEKTRON XİDMƏTLƏRİ

Juravlyov A. L., Darina O. N., Nequlyayev Q. A.

Beynəlxalq sənaye layihələri üçün ətraflı axtarışlar aparmaq üçün üamət-nin elektron resurslarından istifadə təcrübəsi

44

IV. ANALİTİK MATERİALLAR

Slavin Y. M., Zavqorodnyaya Y. V., Kobilkina P. O., Tselovalnikova Y. P.

«Belarus respublikasının əqli mülkiyyət sahəsində fəaliyyəti haqqında arayış»

52

V. KİTAB RƏFİ

Neretinin O. P., Kulbanın V. V., Sirotyukun V. O. monoqrafiyalarına rəy

«Əqli mülkiyyət idarəetmə sistemlərinin rəqəmsal informasiya fondlarının

məlumat strukturlarının optimallaşdırılması»

Baxtadze N. N.

«Əqli mülkiyyətin rəqəmsal informasiya fondlarının optimal strukturlarının yaradılması elmi tədqiqat və inkişafın aparılması üçün yeni paradıqmaya keçidi təmin edir»

Şepkin A. V.

«ЦИФИС Məlumat strukturlarının optimallaşdırılması üçün rəsmiləşdirilmiş metodologiya effektiv rəqəmsal Əqli mülkiyyət idarəetmə sisteminin qurulması üçün əsasdır»

65

VI. HADİSƏLƏR TƏQVİMİ

70

I. XARİCİ TƏCRÜBƏ

AVRASIYA PATENT TƏŞKİLATI ÖİKƏLƏRİNDƏ TİCARƏT NİŞANLARININ QEYDİYYATI ÜÇÜN PROSEDUR NÖVLƏRİ

YPES OF TRADEMARK REGISTRATION PROCEDURES IN THE COUNTRIES OF THE EURASIAN PATENT ORGANIZATION

İVLİYEV

Qriqoriy Petrovich,

Hüquq elmləri üzrə

fəlsəfə doktoru, Avrasiya Patent

İdarəsinin (EAPI) prezidenti

TERƏŞÇENKO Olqa İvanovna,

Hüquq elmləri üzrə fəlsəfə doktoru.

Rusiya Dövlət Əqli Mülkiyyət

Akademiyasının PP və POİS

kafedrasının dosenti

Ivliev Grigory,

Ph.D. President of the Eurasian Patent Office

(EAPO)

Olga Tereshchenko,

PhD in Law, Associate Professor of the

Department of PP&POSI of the Russian

State Academy of Intellectual Property,

Moscow

MƏZMUN: MƏQALƏ MÜXTƏLİF YURİSDİKSİYALARDA TİCARƏT NİŞANLARINA HÜQUQİ MÜHAFİZƏ TƏQDİM EDƏN SİSTEMLƏRİN ÜSTÜNLÜKLƏRİ VƏ ÇATIŞMAZLIQLARIN ARAŞDIRILMASINA HƏSR OLUNUB. MƏQALƏDƏ GÖSTƏRİLƏN SİSTEM NÖVLƏRİ: QEYDƏ ALMA, YOXLAMA VƏ QISMƏN YOXLAMA (HƏMÇİNİN OPOZİSIYA ADLANDIRILAN) TƏSVİR EDİLMİŞ. AVRASIYA MƏKÂNI DÖVLƏTLƏRDƏ PROSEDURLARIN XARAKTERİNƏ XÜSUSİ DİQQƏT VERİLLMİŞDİR.

Açar sözlər: ticarət nişanları, Avrasiya məkanı, qeydiyyat prosedurası, etiraz sistemi, hüquqi mühafizə, əqli mülkiyyət.

ABSTRACT: THE ARTICLE IS DEVOTED TO THE STUDY OF THE ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF THE SYSTEMS OF PROVIDING LEGAL PROTECTION TO TRADEMARKS IN VARIOUS JURISDICTIONS. THE FOLLOWING TYPES OF SYSTEMS ARE CHARACTERIZED: TURNOUT, VERIFICATION AND PARTIALLY VERIFICATION, ALSO CALLED OPPOSITION. THE EMPHASIS IS PLACED ON THE NATURE OF PROCEDURES IN THE STATES OF THE EURASIAN SPACE.

Keywords: trademarks, eurasian region, registration procedure, system of objections, legal protection, intellectual property.

Əmtəə nişanının kateqoriyasından və növündən asılı olmayaraq, müraciət edən şəxs tərəfindən, onu maraqlandıran ərazidə müvafiq nişanın qanuni qorunmasının təşkili üçün normativ hüquqi aktlarla müəyyən edilmiş milli və beynəlxalq qeydiyyat proseduru qaydalarına riayət edilməsi tələb olunur.

Qeyd etmək lazımdır ki, bu cür hüquqi müdafiə ərazi xarakteri daşıyacaq və müvafiq olaraq əgər müxtəlif yurisdiksiyalarda fərdiləşdirmə vasitəsinin hüquqlarının qorunmasına ehtiyac tələb olunursa, sahibkar hər bir ayrı qeydiyyat sistemində aid olan bütün xüsusiyyətləri nəzərə almalıdır.

Qeydiyyat proseduru qaydaları ölkələrdə tarixən formalaşmış hüquqi adət və ya zamanla yaranan yeni çağırışlar ilə əlaqədar olaraq bir birindən fərqlənir.

Əmtəə nişanlarına hüquqi qorumanın təqdim edilməsi sistemini aşağıdakı şəkildə qruplaşdırmaq olar: qeydiyyat, yoxlama və qismən yoxlama, həmçinin etiraz olaraq adlandırılır.

Qeydiyyat sistemi, əmtəə nişanının yalnız formal əsaslar üzrə – təqdim olunan sənədlərin dövlətin tələblərinə uyğun olub-olmadığına görə, yoxlanmasını nəzərdə tutur. Vurqulmaq lazımdır ki, nişanın qorunma qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi (ekspertizası) aparılmır. Qeydiyyat sistemi iqtisadi subyektlər arasında maraq toqquşmalarına qarşı çıxır, bu da öz yerində oxşar əmtəə nişanları üzrə hüquqların toqquşmasına və hüquqi mübahisələrin artmasına gətirib çıxara bilər. Məhz buna görə, bu gün dünyada əmtəə nişanlarına dair qeydiyyat sistemlər fəaliyyət göstərmir. Dövlətlər anlamaqdadır ki, əmtəə nişanı əsas olaraq marketinq aktividir və buna görə də, müəllifə müstəsna hüquq haqqın digər müəllif hüquq sahiblərinə oluna bilən təsirin nəticələri qiymətləndirmədən verilməsi yolverilməzdir.

Yoxlama sistemi – dövlət və ya dövlətin icazəsi ilə qeydiyyatı həyata keçirən digər təşkilat tərəfindən (bundan sonra əmtəə nişanlarını qeydiyyata alan dövlət qurumu) məlumat axtarışı vasitəsi ilə, əmtəə nişanının yeniliyinin ex officio yoxlanılmasını nəzərdə tutur.

Bu sistem çərçivəsində, əmtəə nişanı digər şəxslərin müəllif hüquqları ilə, o cümlədən xüsusi qaydada qorunan, məsələn tanınmış, kollektiv, sertifikatlaşdırılmış, eləcə də malların mənsəyi barədə göstəricilərlə müqayisədə yoxlanılır. Bununla, daha erkən yaranmış əmtəə nişanları və digər sənaye mülkiyyəti obyektləri ilə oxşarlığın və ya eyniliyin, qiymətləndirmə prosesində iştirak edən ölkələr, bazarı sonrakı hüquq toqquşmalarından qorumağa çalışırlar

Bu gün yoxlama sistemləri əsasən Avrasiya regionunun ölkələrində fəaliyyət göstərir. Məsələn, Rusiya, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Tacikistanda qeydiyyata alınmış nişanlar həm də daha əvvəlki tarixlərdə verilmiş istehsal nümunələri ilə müqayisə edilir (Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsinin

QEYDİYYAT PROSEDURU QAYDALARI ÖLKƏLƏRDƏ TARİXƏN FORMALAŞMIŞ HÜQUQİ ADƏT VƏ YA ZAMANLA YARANAN YENİ ÇAĞIRIŞLAR İLƏ ƏLAQƏDAR OLARAQ BİR BİRİNDƏN FƏRQLƏNİR.

1499-cu maddəsinin 1-ci bəndi¹ [1], Tacikistan Respublikasının «Ticarət nişanları və xidmət nişanları» haqqında qanunun 14-cü maddəsi² [2], Qazaxıstan Respublikasının «Ticarət nişanları, xidmət nişanları, coğrafi göstəricilər və malların mənsə adları» haqqında qanunun 7-ci maddəsinin, 1-ci bəndinin 2-ci alt bəndi³ [3], Qırğızıstan Respublikasının «Əmtəə nişanları, xidmət nişanları və malların mənsə adları» haqqında qanunun 5-ci və 10-cu maddələri⁴ [4]).

Yoxlama sistemin üstünlükləri hamı üçün məlumdur. Yoxlama sistemi hüquqi gözləntilər prinsipinin həyata keçirilməsinə yönəlib və bu vəziyyətdən həm də mövcud olan əmtəə nişanlarının müəllifləri faydalana bilər. Çünki bu yoxlamalar nəticəsində, mövcud olan əmtəə nişanların müəllifləri tərəfindən qeydiyyata alınan yeni müraciətlərin izlənməsinə ehtiyac qalmır. Eyni zamanda yeni əmtəə nişanlar üçün müraciət edən şəxslər əvvəlcədən məlumatları əldə edərək, öncədən qeydiyyata alınan əmtəə nişanlarının müəlliflərinin hüquqlarını pozmaq riskindən qaça bilərlər,

Eyni zamanda, bəzi hallarda yoxlama sistemin nəticələrinin yenidən gözdən keçirilməsi üçün əsaslar yaranır və buna görə də əmtəə nişanlarına verilmiş hüquqi qoruma da təsirə məruz qala bilər. Risk faktorları arasında müəlliflik və patent hüququna aid eyniləşmiş və ya oxşar obyektlərin aşkar edilməsi halları qeyd edilməlidir. Bu tip obyektlərin hüquqları, adətən, qeydiyyat mərhələsində dövlətlər tərəfindən yoxlanılır.

Əmtəə nişanlarının qeydiyyatı üzrə dövlət orqanları və məhkəmə instansiyaları tərəfindən tətbiq edilən müqayisə meyarları da bir birindən fərqlənə bilər, bu da nişanların faktiki istifadəsinə aid sübutlara əsasən qəbul edilmiş qərarların yenidən gözdən keçirilməsinə səbəb ola bilər. Üstəlik, əmtəə nişanının qeydiyyata alınması üçün təqdim olunan müraciət altı aydan az

¹ Официальный сайт Федеральной службы по интеллектуальной собственности. [Электронный ресурс]: <https://rospatent.gov.ru> (дата обращения: 02.03.2023).

² Официальный сайт Национального центра законодательства при Президенте Республики Таджикистан. [Электронный ресурс]: <http://ncz.tj> (дата обращения: 02.03.2023).

³ Информационно-правовая система нормативных правовых актов Республики Казахстан «Адилет». [Электронный ресурс]: <https://adilet.zan.kz> (дата обращения: 05.03.2023).

⁴ Централизованный банк данных правовой информации Кыргызской Республики. [Электронный ресурс]: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/18>

YOXALAMA ƏSASINDA OXŞARLIQ SƏBƏBİNDƏN DAHA ÖNCƏ QEYDİYYATA ALINAN ƏMTƏƏ NİŞANLARI İLƏ QEYDİYYATA ALINMAYAN ƏMTƏƏ NİŞANLARININ HÜQUQI SAHİBLƏRİ ARASINDA MÜBAHİSƏLƏRƏ ÇEVRİLƏCƏK MÖVZULARIN SAYI – AÇIQ VƏ MÜZAKİRƏLİ BİR SUALDIR.

müddətdə baxıldığı halda, Paris Konvensiyasına əsasən, əmtəə nişanına daha əvvəlki hüquqların yaranması üçün potensial təhlükə yaranır⁵ [5].

Xüsusilə qeyd etmək lazımdır ki, yoxlama sistemi çərçivəsində hüquq sahibinin öz hüquqlarını qorumaq üçün marağı və onun ona aid olan əmtəə nişanının yeni qeydiyyatata alınan nişanla zahirən oxşarlıq (və ya fərq) haqqında fikri qiymətləndirilmir. Bu məqam, potensial olaraq məhsuldar olan əmtəə nişanlarının rədd edilməsinə sadəcə digər şəxsin üstün hüququ səbəbindən səbəb ola bilər. Təcrübə onu göstərir ki, müqayisə olunan əmtəə nişanlarının eyniliyinə və ya oxşarlığına dair aparılan müayinənin nəticələrinə əmtəə nişanlarının qeydiyyatı ilə məşğul olan dövlət qurumlarının və istehlakçıların münasibətləri ciddi şəkildə bir birindən fərqlənə bilər. Yoxalama əsasında oxşarlıq səbəbindən daha öncə qeydiyyatata alınan əmtəə nişanları ilə qeydiyyatata alınmayan əmtəə nişanlarının hüquqi sahibləri arasında mübahisələrə çevriləcək mövzuların sayı – açıq və müzakirəli bir sualdır.

Eyni zamanda, yoxlama sistemi, əmtəə nişanlarının qeydiyyatı ilə məşğul olan dövlət qurumlarının əmək xərclətinin artmasını nəzərdə tutur. Belə ki, müraciətlərin baxılmasına ayrılan müddətin azalması üçün, ekspert heyətinin artırılması və ya mövcud axtarış alətlərinin yenilənməsi tələb olunur, bu da bir müraciətin müyanıyısının dəyərini artırır.

Beləliklə, yoxlama sistemi, əmtəə nişanlarının hüquqi qorunması üçün mükəmməl bir prosedur sayılır və Əqli mülkiyyət bazarını yeniliklərlə tamamlamağa kömək etmir. Qismən yoxlama və ya məhdudlaşdırılmış yoxlama sistemi, dünyanın əksər ölkələrinə xasdır⁶ [6]. Ümumiyyətlə, müyanıya uçun az vaxt tələb edən və daha çevik olan bu cür sistemə daha çox üstünlük verilir⁷ [7].

Bu sistem, əmtəə nişanlarının qeydiyyatı ilə məşğul olan dövlət qurumu tərəfindən, müraciət edilmiş nişanlar üzrə, üçüncü tərəflərin hüquqları ilə əlaqələndirmədən, yalnız nişanın özündə olan xüsusiyyətlərə əsaslanan imtina səbəblərinin araşdırılmasını nəzərdə tutur. Bu sistem, maraq göstərən şəxslər tərəfindən qeydiyyatata alınmış nişanlara qarşı etirazların təqdim edilməsi proseduru ehtiva edir. Adətən, bu etirazlar eyni və ya oxşar əmtəə nişanlarına və ya digər obyektlərə aid olan daha əvvəlki hüquqları əhatə etməlidir. Qeydiyyat qərarı yalnız hüquq sahibləri tərəfindən verilən müvafiq etirazların təhlili nəticəsində qəbul edilir ki, bu da etiraz olmayan müraciətlərə aid olan qərarların ən qısa zaman ərzində qəbul edilməsinə imkan yaradır⁸ [8].

Qismən yoxlama sistemin verdikləri üstünlüklər arasında, hüquq sahiblərinə öz qanuni maraqlarını administrativ və ya məhkəmə yolu vasitəsi ilə müdafiə etmək üçün verilmiş imkanı qeyd etmək olar. Eyni zamanda, qismən yoxlama proseduru, bazar iştirakçılarını müstəqil ilkin axtarış aparmaq zərurəti ilə qeydiyyat üçün nişanların seçilməsində vicdanla davranmağa və öz müstəsna hüquqlarına daha məsuliyyətlə yanaşmağa şövq edir.

Etiraz sistemi Avropa İttifaqı, Çin Xalq Respublikası, Braziliya, Sinqapur və digər ölkələrdə fəaliyyət göstərir, eyni zamanda Avropa İttifaqının Əqli Mülkiyyət İdarəsi (EUIPO), Afrika Əqli Mülkiyyət Təşkilatı (OAPI) və Benelux ölkələrinin Ticarət Nişanı İdarəsi (BOIP) tərəfindən idarə olunan regional sistemlərdə də mövcuddur.

Avropada TMVIEW adlı birgə avtomatlaşdırılmış məlumat bazası yaradılmışdır. Həmin baza, qeydiyyatata alınmış və qeydiyyatata təqdim olunan nişanlar haqqında məlumatları ehtiva edir və hər kəs üçün açıqdır. Buna baxmayaraq, Avropanın əmtəə nişanlarının qeydiyyatı sisteminin əsasında etiraz sistemi mövcuddur, bu da bazar iştirakçılarının hüquq toqquşması məsələlərini qeyri məhkəmə yolu ilə həll etməyə cəlb edir.

Qeyd etmək lazımdır ki, əmtəə nişanlarının qeydiyyatı üçün yoxlama sistemi nəzərdə tutulan dövlətlərin əksəriyyətində dövlət orqanları tərəfindən həyata keçirilən ekspertizaya paralel olaraq qanunvericilikdə yeniliyin müəyyən olunması üçün aparılan ekspertiza prosesi zamanı iddia edilmiş nişanların qeydiyyatına qarşı üçüncü şəxslər tərəfindən etiraz vermək imkanına dair müddəalar mövcuddur, lakin həmin müddəalar ekspertizanı əvəz etmir və əmtəə nişanının qeydiyyatı prosedurunun məcburi mərhələsi hesab edilmir.

Bu sistemi hibrid adlandırmaq olar. Belə ki, Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsinin 1493-cü maddəsində və Tacikistan Respublikasının «Ticarət nişanları və xidmət nişanları» haqqında qanunun 11-ci maddəsində, hər bir şəxsə qeydiyyatata alınmış əmtəə nişanlarının müvafiq tələblərə uyğun olmadığına dair sübut və etirazların bildirməsi üçün imkan verildiyi bir başa əks olunub.

Qazaxıstan qanunvericiliyində üçüncü şəxslər tərəfindən etirazların, müraciət edənlərdən əks arqumentlərin təqdim edilməsi və son qərarın müvafiq qurumun eksperti tərəfindən qəbul edilməsi imkanı nəzərdə tutulub; bu da müraciət edilmiş nişanların qismən yoxlama sisteminə paralel olaraq həyata keçirilir (Qazaxıstan Respublikasının «Ticarət nişanları, xidmət nişanları, coğrafi göstərişlər və malların mənşə adları» haqqında qanunun 11-2-ci maddəsi⁹ [9]). Eyni zamanda Qazaxıstanda fəaliyyət göstərən yoxlama sistemə etiraz elementlərinin daxil edilməsi mərhələli şəkildə həyata keçirilib. Belə ki, 2018-ci ildə Qazaxıstanın milli qanunvericiliyinə, əmtəə nişanların qeydiyyatata alınmasına dair növbəti müraciətlərin dərc olunması barədə tələb, zəruri öhdəlik mərhələsi kimi əlavə edilib (Qazaxıstan Respublikasının «Ticarət nişanları, xidmət nişanları, coğrafi göstərişlər və malların mənşə adları» haqqında qanunun 11-1-ci maddəsi). Və iki ildən sonra, Qazaxıstan Respublikasının Qazaxıstan Respublikasının əqli mülkiyyət üzrə və dövlət zəmanəti ilə hüquqi yardımın göstərilməsi sahəsinə aid bəzi qanunvericilik aktların təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında » 20 iyun 2022-ci

В ГОСУДАРСТВАХ – УЧАСТНИКАХ ЕВРАЗИЙСКОЙ ПАТЕНТНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ТАКЖЕ НАБЛЮДАЕТСЯ СТАБИЛЬНЫЙ ТРЕНД НА УВЕЛИЧЕНИЕ КАК КОЛИЧЕСТВА ЕЖЕГОДНО ПОСТУПАЮЩИХ НА РЕГИСТРАЦИЮ ЗАЯВОК НА ТОВАРНЫЕ ЗНАКИ, ТАК И ДЕЙСТВУЮЩИХ РЕГИСТРАЦИЙ ЗА ПОСЛЕДНИЕ ПЯТЬ ЛЕТ.

il tarixli 128-VII ZPK Qanunu ilə, əmtəə nişanı kimi qeydiyyatata alınmasına etiraz edilməsi proseduru tətbiq edilib.

Zaman keçdikcə ölkələrin qanunvericiliklərində qeydiyyat qoruma sistemləri yoxlama sistemləri ilə, yoxlama sistemləri isə öz növbəsində yoxlama-etiraz sistemləri ilə əvəz olundu. Bu proses bir sıra amillərlə asanlaşdırıldı, o cümlədən:

1) Müayinənin (Ekspertizanın) keçirilməsinə ayrılan zamanın və əmək xərclərinin azalması nəticəsində, müraciət edənlərdən tələb olunan rüsumların azaltmaq və bununla əmtəə nişanlarının hüquqi qorunmasını əldə etmək üçün daha komfortlu və cəlbədicə mühit yaratmaq;

2) Rəqabətin güclənməsi. yeni brendlərin bazara çıxması, mövcud qeydiyyatların qüvvədə saxlanılması və əmtəə nişanın alınması institutuna marağın artması nəticəsində ölkələrdə ümumi əmtəə nişanlar portfelinə artırmaq;

3) Marağ göstərən hüquq sahiblərinin iştirakı ilə, bazarı özünü tənzimlənməsinə yönəltmək .

Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının Statistik Məlumatlar Mərkəzinə nəzər salsaq, 2021-ci ildə dünyada əmtəə nişanları üzrə müraciətlərin sayının 5,5% artdığını və 18,1 milyon təşkil etdiyini qeyd edə bilərik. (əmtəə nişanlara aid müraciətlərdə göstərilən mallar və xidmətlər üzrə ümumi sayı)¹⁰ [10]. Həmçinin, vurğulamaq lazımdır ki, artım demək olar ki, bütün milli və regional sistemlərdə müşahidə olunur.

Aktiv əmtəə nişanlarının sayının əhəmiyyətli dərəcədə yüksək olduğu ölkələrdə, adətən, qismən təsdiqləyici etiraz sistemi mövcuddur. Məsələn, Braziliyada 2020-ci ildə MKTU üzrə 297,933 əmtəə nişanı qorunurdu, 2021-ci ildə isə bu göstərici 394,087-yə yüksəldi; Avropa İttifaqında 2020-ci ildə 438,511 əmtəə nişanı, 2021-ci ildə isə 497,542 əmtəə nişanı qeyd edildi; Çində 2020-ci ildə 9,345,757 əmtəə nişanı, 2021-ci ildə isə 9,454,794 əmtəə nişanı və s.

Avrasiya Patent Təşkilatının (EAPO) iştirakçı dövlətlərində də son beş il ərzində əmtəə nişanlarının qeydiyyatı üçün təqdim edilən müraciətlərin sayında və aktiv qeydiyyatlarda sabit bir artım meylli müşahidə edilir.

EAPO iştirakçı dövlətlərində əsasən yoxlama sistemi fəaliyyət göstərir ki, bu da ölkələrin müasir qanunvericilik aktlarını formalaşdırın vahid hüquqi irsin nəticəsidir. Həmçinin, bütün EAPO iştirakçı dövlətlərinin ərazilərində hər iki tərəf üçün (istər sahibkar, istərsə də patent agentləri olsun) – axtarış apararaq, eyniləşmiş və ya oxşar əmtəə nişanlarının aşkar etməsinə imkan verəcək açıq və əlçatan avtomatlaşdırılmış məlumat bazalarının olmamasını da səbəb kimi qeyd etmək olar.

Eyni zamanda, üçüncü şəxslərin ekspertlərin qərar verməsi prosesində iştirak etmə imkanı ilə bağlı müddəaların mövcudluğu diqqəti cəlb edir; bu, qeydiyyatata alınmış nişanların qanunvericiliyə uyğun olmaması ilə bağlı əsaslandırılmış arqumentlərin təqdim edilməsi çərçivəsində baş verir.

Məsələn, Türkmənistanın «Əmtəə nişanları, xidmət nişanları və malların mənşə adları» haqqında qanunun 11-ci maddəsinin 7-ci bəndinə əsasən, hər maraq göstərən şəxs, müvafiq ödənişi ödədikdən sonra, ekspertiza qərarı verilmədən mümkün əmtəə nişanın qeydiyyatına qarşı əsaslandırılmış etirazı təqdim edə bilər¹¹ [11].

Ermənistanda isə, yeni təqdim olunmuş müraciətlərin dərc edildiyi gündən etibarən, iki ay ərzində, aidyyəti qurum

tərəfindən etirazlar qəbul edilir, eyni zamanda imtina səbəbləri, o cümlədən digər əməə nişanları ilə toqquşmaların olub-olmadığı yoxlanılır, bunun üçün bütün mövcud məlumatlar, üçüncü tərəflərin etirazları daxil olmaqla nəzərdən keçirilir¹² [12].

Belarus, Qırğızıstan və Azərbaycanda etiraz proseduru, hətta hibrid formatındada, yoxdur. Digər şəxslərin hüquqları ilə uyğunluğun araşdırılması aidyyəti qurumların ekspertləri tərəfindən müstəqil şəkildə həyata keçirilir. Rusiya, Ermənistan, Türkmənistan, Tacikistan və Qazaxıstanda, üçüncü tərəflərin qeydiyyat prosesində iştirakı onların hüququdur, lakin bu müraciət edilmiş nişanın yoxlanılması çərçivəsində aparılan müayinə prosesinə təsir etmir.

Aparılan təhlil göstərir ki, EAPO üzv dövlətlərin hüquq sistemlərinin böyük hissəsi, gələcəkdə əmtəə nişanlar reyestrlərinə yeni nişanları əlavə edərək, bazar iştirakçılarının mövqeylərini nəzərə almaqla keçirmək niyyətindədir.

Şübhəsiz ki, əmtəə nişanları üzrə müraciətlərin tam yoxlama prosedurundan imtina edilməsi, eyniləşmiş və ya oxşar səviyyəyə çatan əmtəə nişanlarının sayının artmasına səbəb ola bilər ki, bu da qaçılmaz olaraq inzibati və məhkəmə mübahisələrinin sayının artması ilə nəticələncək. Eyni zamanda, bu prosedur effektiv dünya təəcəübəsinə uyğun gələn ən mütərəqqi prosedur olaraq görünür. Bu prosedur əsasında hüquq sahibinin məsuliyyəti onun hüquqlarının müdafiəsində həlledici rol oynayır. Bundan əlavə, bütün yaranan mübahisələrin məhkəmələrdən əvvəl, inzibati prosedur çərçivəsində həll edilməsi üçün şərtlərin olduğu təqdirdə, etiraz sistemi məhkəmələrə yük olmayacaq və müasir tendensiyaları nəzərə alan optimallaşdırılmış əmtəə nişanlarının qorunma sisteminin formalaşmasına imkan verəcək.

MƏNBƏLƏRİN SIYAHISI

1. Rusiya Federasiyası Əqli Mülkiyyət üzrə Federal Xidmətinin rəsmi saytı. [Elektron resurs]: <https://rospatent.gov.ru> (müraciət tarixi: 02.03.2023).
2. Tacikistan Respublikasının Prezidentinin yanında Milli Qanunvericilik Mərkəzinin rəsmi saytı. [Elektron resurs]: <http://ncz.tj> (müraciət tarixi: 02.03.2023).
3. Qazaxıstan Respublikasının «Adilet» normativ hüquqi aktlar informasiya-hüquqi sistemi. [Elektron resurs]: <https://adilet.zan.kz> (müraciət tarixi: 05.03.2023).
4. Qırğızıstan Respublikasının hüquqi informasiya mərkəzinin mərkəzləşdirilmiş məlumat bankı [Elektron resurs]: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/18>

⁵ Статья 41, 11 Парижской конвенции по охране промышленной собственности от 20 марта 1883 года. Официальный сайт ВОИС. [Электронный ресурс]: <https://www.wipo.int>

⁶ Горохов О.А. Право промышленной собственности: учебник. М.: Статут, 2011. 942 с.

⁷ Введение в интеллектуальную собственность / ВОИС. – Б. м.: ВОИС, 1998. – С. 203

⁸ Ивлиев Г.П. О целесообразности введения в Российской Федерации процедуры оппозиции при регистрации промышленных образцов // ИС. Промышленная собственность. 2020. № 8. С. 5–10.

⁹ Информационно-правовая система нормативных правовых актов Республики Казахстан «Адилет». [Электронный ресурс]: <https://adilet.zan.kz> (дата обращения: 05.03.2023).

¹⁰ ВОИС: ИС в фактах и цифрах 2022 год. [Электронный ресурс]: <https://tind.wipo.int/record/47188> (дата обращения: 02.03.2023).

¹¹ WIPO Lex. [Электронный ресурс]: <https://wipo.lex.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/tm/tm003ru.pdf> (дата обращения: 04.03.2023).

¹² InternationalWealth.info [Электронный ресурс]: <https://internationalwealth.info/best-offshore-services/registration-of-a-trademark-in-armenia/> (дата обращения: 04.03.2023).

Təqdim edilmiş Müraciətlər								
год	Россия	Казахстан	Беларусь	Азербайджан	Армения	Кыргызстан	Туркменистан	Таджикистан
2021	107030	12222	7850	6318	5652	3506	2673	2627
2020	93926	11533	8544	5053	5128	3310	2731	3107
2019	87509	11049	8867	5266	5920	3894	3073	2942
2018	76062	11045	8338	4446	5190	3895	2949	2963
2017	73510	9096	8248	5226	4880	3581	2950	3011
Əmtəə nişanlar								
год	Россия	Казахстан	Беларусь	Азербайджан	Армения	Кыргызстан	Туркменистан	Таджикистан
2021	70860	10759	8896	2379	4005	3451	2733	2382
2020	68048	9993	8729	1043	3975	3444	2811	2063
2019	66707	9642	7734	1114	3888	4044	2669	2089
2018	66006	9522	7051	1070	3601	3141	2817	1796
2017	56030	7748	6813	1427	3116	2402	2528	1690

- İstehsal mülkiyyətini qorumaq üçün 20 mart 1883-cü il tarixli Paris Konvensiyasının 4 və 11-ci maddələri. Əqli Mülkiyyət Təşkilatının rəsmi saytı. [Elektron resurs]: <https://www.wipo.int>
- Qorudov O. A. İstehsal mülkiyyətin hüququ: dərslik. M.: Statut, 2011. 942 s.
- Əqli mülkiyyətə giriş / Əqli Mülkiyyət Təşkilatı. – B. m.: BMT, 1998. – S. 203.
- İvliyev G.P. Rusiya Federasiyasında istehsal nümunələrinin qeydiyyatı zamanı etiraz prosedurunun tətbiqinin məqsədəuyğunluğu haqqında // İM. İstehsal mülkiyyəti. 2020. № 8. S. 5–10.
- Qazaxıstan Respublikasının «Adilet» normativ hüquqi aktlar informasiya-hüquqi sistemi. [Elektron resurs]: <https://adilet.zan.kz> (müraciət tarixi: 05.03.2023).
- Əqli mülkiyyət faktlar və rəqəmlər -2022-ci il. [Elektron resurs]: <https://tind.wipo.int/record/47188> (müraciət tarixi: 02.03.2023).
- WIPO Lex. [Elektron resurs]: <https://wipolex-es.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/tm/tm003ru.pdf> (müraciət tarixi: 04.03.2023).
- InternationalWealth.info [Elektron resurs]: <https://internationalwealth.info/best-offshore-services/registration-of-a-trademark-in-armenia/> (müraciət tarixi: 04.03.2023). ★

RegLek

Moskva
24–26 aprel
2023 il

ELMI-PRAKTIKI KONFRANS «TƏNZİMLƏMƏ PRAKTIKI VƏ DƏRMAN VASİTƏLƏRİNİN QEYDIYYATI» – «REGLEK-2023»

TƏŞKİLATÇI:
FGBU «Tibb
Vəsaitlərinin Tətbiqi
üzrə Ekspertizaların
Elmi Mərkəzi», Rusiya
Səhiyyə Nazirliyi.
Keçirilmə yeri:
Marriott Grand Oteli,
Tverskaya küçəsi, 26/1.

Программа
конференции

BU KONFRANS ARTIQ SƏKKİZ ILDIR KI, RUSIYA SƏHIYYƏ NAZIRLIYININ FGBU «NC ESMİ» TƏRƏFİNDƏN İL ƏRZİNDƏ İKİ DƏFƏ KEÇİRİLİR. KONFRANSDA RUSIYA SƏHIYYƏ NAZIRLIYININ, ROSPOTREBNADZORUN, AVRASIYA İQTİSADI KOMİSSİYASININ, EKSPERT TƏŞKİLATLARININ, FARMASEVTİKA İSTEHSALÇILARI NÜMAYƏNDƏLƏRİNİN İŞTİRAKI İLƏ DƏRMAN VASİTƏLƏRİNİN DÖVRIYYƏSİ İLƏ BAĞLI AKTUAL MƏSƏLƏLƏR ÜZRƏ FIKIR MÜBADİLƏSİ VƏ KONSTRUKTIV DIALOQ APARILIR.

ÜÇ GÜN ƏRZİNDƏ KONFRANSIN PLENAR İCLASI, SESSİYALAR VƏ DƏYİRMİ MASALAR FORMATINDA İŞTİRAK EDƏCƏK APARICI EKSPERTLƏR, EKSPERT TƏŞKİLATLARININ RƏHBƏRLƏRİ EAEU İŞTİRAQÇI DÖVLƏTLƏRİNİN NÜMAYƏNDƏLƏRİ GENİŞ SPEKTRDƏ DƏRMAN VASİTƏLƏRİNİN EFFEKTİVLİYİ, TƏHLÜKƏSİZLİYİ, KEYFİYYƏTİ İLƏ BAĞLI MƏSƏLƏLƏRİ MÜZAKİRƏ EDƏCƏKLƏR. BU MƏSƏLƏLƏR DƏRMAN VASİTƏLƏRİNİN BÜTÜN HƏYAT DÖVRÜNÜ ƏHATƏ EDİR – İNKİŞAFDAN, EKSPERTİZADAN, QEYDIYYATDAN TUTMUŞ FARMASEVTİKA BAZARINDA DÖVRIYYƏYƏ QƏDƏR. KONFRANSDA BELARUS, QAZAXISTAN, ERMƏNİSTAN VƏ QIRĞIZ RESPUBLİKASI NÜMAYƏNDƏLƏRİNİN İŞTİRAKI ARTIQ TƏSDİQLƏNİB. .

ÜMUMİLİKDƏ KONFRANS ZAMANI 70-DƏN ÇOX MƏRUZƏ TƏQDIM EDİLƏCƏK. KONFRANSIN NƏTİCƏLƏRİ ÜZRƏ MƏRUZƏLƏRİN VƏ TƏQDIMATLARIN TEZİSLƏRİNDƏN İBARƏT TOPLUNUN NƏŞRİ PLANLAŞDIRILIR.

GLOBAL İNNOVASIYA LANDŞAFTINDA «ÇOXQÜTBLÜ» İNNOVASIYALAR

«MULTIPOLAR» INNOVATION ON THE GLOBAL INNOVATION LANDSCAPE

VIDYAKINA

Olqa Valentinovna,

iqtisad elmləri namizədi,

N.E. Bauman adına Moskva Dövlət

Texniki Universitetinin dosenti

Olqa Vidyakina

Candidate of Economics, Patent

Attorney of the Russian Federation,

Associate Professor at Bauman

Moscow State Technical University

XÜLASƏ: MƏQALƏDƏ ŞƏRQI ASIYA REGIONU ÖLKƏLƏRİ (ÇİN, KOREYA RESPUBLİKASI VƏ YAPONIYA) ÜÇÜN QLOBAL İNNOVASIYA İNDEKSİNDƏN ŞƏRQI ASIYANIN ƏN BÖYÜK İQTİSADİYYATLARININ PATENTLƏŞDİRMƏ ÜZRƏ DÜNYA LİDERLƏRİ OLDUĞUNU GÖSTƏRƏN STATİSTİK MƏLUMATLAR TƏHLİL EDİLMƏKLƏ 2013-2022-Cİ İLLƏR ÜÇÜN ÜMUMDÜNYA ƏQLİ MÜLKİYYƏT TƏŞKİLATININ (ÜƏMT) ƏQLİ MÜLKİYYƏT ÜZRƏ ƏSAS STATİSTİK MƏCMUƏLƏRİNİN İCMALI VERİLMİŞDİR.

MÜƏLLİF QEYD EDİR Kİ, ASIYA REGIONUNA FOKUSLANMAQLA İNNOVASIYA COĞRAFIYASININ DƏYİŞMƏSİ ÇOXQÜTBLÜLÜYÜN TƏZAHÜR FORMALARINDAN BİRİDİR, ONA GÖRƏ DƏ BU QƏNAƏTƏ GƏLMƏK OLAR Kİ, ŞƏRQI ASIYA İNNOVASIYA FƏALİYYƏTİ ÜÇÜN QLOBAL MƏRKƏZƏ ÇEVİRİLMİŞDİR. MÜƏLLİF BELƏ HESAB EDİR Kİ, İNNOVASIYALARIN ÇOXQÜTBLÜLÜYÜ RƏQƏMSAL TEXNOLOGİYALAR VƏ «DƏRİN ELM» ERASININ YARATDIĞI İNNOVASIYA DALĞALARININ NƏZƏRƏ ALINMASINI, İNNOVASIYALARIN GƏNERASIYASINDA MƏDƏNİ AMİLİN VƏ MƏKAN DIFFUZİYASININ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİNİ NƏZƏRDƏ TUTUR. MÜƏLLİF OXUCULARI «ÇOXQÜTBLÜ» İNNOVASIYALAR HAQQINDA DISKUSSIYAYA DƏVƏT EDİR. BU DISKUSSIYAYALAR QLOBAL İNKİŞAF MEYLLƏRİNİ ƏKS ETDİRMƏKLƏ BƏRABƏR, İNNOVASIYALAR ƏSASINDA DÜNYADA BAŞ VERƏN PROSESLƏRİN HƏRTƏRƏFLİ DƏRK OLUNMASINA TÖHFƏ VERƏ BİLƏR.

Açar sözlər: Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatı, «çoxqütblü» innovasiyalar, innovasiya dalğaları, innovasiyaların yayılması, elmi-texnoloji klasterlər, qlobal innovasiya landşaftı.

ABSTRACT: THE ARTICLE PROVIDES AN OVERVIEW OF THE MAIN WIPO STATISTICAL COLLECTIONS OF INTELLECTUAL PROPERTY FOR THE PERIOD OF 2013–2022 WITH THE ANALYSIS OF STATISTICAL DATA OF THE GLOBAL INNOVATION INDEX FOR THE EAST ASIA REGION (CHINA, REPUBLIC OF KOREA AND JAPAN), INDICATING THE WORLD LEADERS IN PATENTING OF THE LARGEST ECONOMIES IN EAST ASIA. THE AUTHOR POINTS OUT THAT ONE OF THE MANIFESTATIONS OF MULTIPOLARITY HAS BEEN A CHANGE IN THE GEOGRAPHY OF INNOVATION WITH A FOCUS ON ASIA AND FURTHER CONCLUDES THAT EAST ASIA HAS BECOME A GLOBAL HUB OF INNOVATION. THE ARTICLE SUGGESTS THAT A MULTIPOLAR PERCEPTION OF INNOVATION IS POSSIBLE THROUGH AN ASSESSMENT OF THE CULTURAL FACTOR IN CREATION AND DIFFUSION OF INNOVATION, TAKING INTO CONSIDERATION THE INNOVATION WAVES CAUSED BY THE ERA OF DIGITAL TECHNOLOGY AND DEEP SCIENCE. THE AUTHOR INVITES DISCUSSION OF MULTIPOLAR INNOVATION, WHICH CAN REFLECT TRENDS IN GLOBAL DEVELOPMENT AND CONTRIBUTE TO A COMPREHENSIVE UNDERSTANDING OF THE PROCESSES TAKING PLACE IN THE WORLD ON THE BASIS OF INNOVATION.

Keywords: World Intellectual Property Organization, multipolar innovation, innovation waves, diffusion of innovation, science and technology clusters, global innovation landscape.

Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatı (sonrakı mətdə ÜƏMT) 2009-cu ildə yeni çoxqütblü innovasiyalar dünyasının yaranmasından xəbər verən «çoxqütblü» innovasiyalar anlayışını təklif etdi [4]. «Çoxqütblü» innovasiyalar innovasiyaların artıq bir neçə dominant regionda və ya ölkədə cəmləşməsi konsepsiyasına deyil, dünyanın bir çox regionları və ölkələri arasında yayılması konsepsiyasına aiddir.

«Çoxqütblü» innovasiyalar anlayışı xarici informasiya mənbələrində sinqulyar şəkildə istifadə olunan multipolar innovation ifadəsinin ingilis dilindən tərcüməsidir, yəni söhbət çoxqütblü innovasiyalar çoxluğundan, çoxqütblü yeniliklər çoxluğundan deyil, çoxqütblü innovasiyalar dünyasından, çoxqütblü innovativ fəaliyyətdən gedir. Odur ki, bu məqalədə «çoxqütblü» innovasiya ifadəsi qlobal innovasiyalar landşaftında innovasiyaların çoxqütblü dünyası və çoxqütblü innovasiya fəaliyyəti konsepsiyası kontekstində işlədilir.

«Çoxqütblü» innovasiyaların formalaşması üçün əsas ilkin şərt çoxqütblü dünya konsepsiyasına uyğun olaraq yeni güc mərkəzlərinin potensialının artmasıdır. Yeni dünya düzəninə potensial güc mərkəzlərinin, o cümlədən onların arasında əsas olanların müəyyən edilməsi, mühüm aktor statusuna iddialı olan hər hansı dövlətin beynəlxalq aləmdə düzgün münasibətlər qurması üçün vacibdir. Yeni dünya nizamında «iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş» ölkələr sırasına aid edilməyən dövlət əsas güc mərkəzi ola bilər (belə dövlətlərin ən bariz nümunəsi Çindir). Lakin əhalisi çox olan hər bir ölkə əsas güc mərkəzlərinə aid edilə bilməz [19]. Çoxqütblülüyün təzahür formalarından biri innovasiyaların coğrafiyasının dəyişməsi və innovasiyaya tələbatın ödənilməsi məqsədilə müəssisələr arasında əməkdaşlığın artması olmuşdur [24].

Britaniyalı ekspert Devid Blaqden çoxqütblü dünyanın formalaşması fenomenini iqtisadi potensialın Qərbdən Şərqa, yeni sənaye mərkəzlərinə keçməsi ilə izah edir. Lakin bəzi tədqiqatçılar razılaşırlar ki, çoxqütblülüyün formalaşması üçün inkişaf etməkdə olan dövlətlərin iqtisadi potensialının artması amili kifayətdir.

V.S. Soluyanovun bu fikri ilə razılaşmalıyıq ki, «çoxqütblülük təsdiq edilməli, müdafiə olunmalı və ya təkzib edilməli olan bəyanat deyil, müzakirə predmetidir, onunla bağlı müzakirələr qlobal inkişaf tendensiyalarını əks etdirir və dünyada baş verən proseslərin hərtərəfli dərk olunmasına kömək edir» [25].

««ÇOXQÜTBLÜ» İNNOVASIYALAR İNNOVASIYALARIN ARTIĞI BİR NEÇƏ DOMINANT REGIONDA VƏ YA ÖLKƏDƏ CƏMLƏŞMƏSİ KONSEPSİYASINA DEYİL, DÜNYANIN BİR ÇOX REGIONLARI VƏ ÖLKƏLƏRİ ARASINDA YAYILMASI KONSEPSİYASINA AIDDİR.

Innovasiyalar, tədqiqatlar və araşdırmalar inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan əksər ölkələrin siyasi ambisiyalarının mühüm tərkib hissəsidir, bunu innovasiyalara və əqli mülkiyyətə aid qlobal statistika da sübut edir.

«Əqli mülkiyyət sahəsində fəaliyyətə aid qlobal göstəricilər» (World Intellectual Property Indicators, WIPI) adlı illik hesabatda daxil edilmiş məlumatların təhlili belə deməyə əsas verir ki, ölkələrin iqtisadi göstəricilərinin fərqli dinamikası qlobal innovasiya landşaftına təsir göstərib.

Əqli mülkiyyət sahəsində statistik göstəricilər ki, Çin son bir neçə ildə müraciətlərin sayına görə dünya lideri olaraq qalır. Cəmi bir neçə onillikdə Çin əqli mülkiyyət sistemi qurub, ölkə daxilində innovasiyaları stimullaşdırıb, əqli mülkiyyət sahəsində dünya liderlərindən birinə çevrilib və indi əqli mülkiyyətə bağlı ərizələr verilməsində artım baxımından dünyada liderlik edir [20]. Asiya innovasiya fəaliyyətinin qlobal mərkəzinə çevrilib [21].

«Dünyada əqli mülkiyyət sahəsində vəziyyət haqqında məruzə» (World Intellectual Property Report, WIPR) adlı illik hesabatda daxil edilmiş məlumatların təhlili göstərir ki, innovasiyaların coğrafiyasında paradoksal vəziyyət yaranıb: bir tərəfdən, elmi biliklərin və innovasiyaların yaradılması getdikcə qlobal xarakter alır, digər tərəfdən – onların bir neçə lokal mərkəzdə aktiv cəmləşməsi prosesi gedir. Yeni aktorların, xüsusən Asiya ölkələrinin yaratdığı elmi işlərin və ixtiraların sayı durmadan artır, hərçənd, əvvəllər bu fəaliyyət, demək olar ki, yalnız zəngin iqtisadiyyatlar tərəfindən həyata keçirilirdi [16].

«Qlobal İnnovasiya İndeksi» (Global Innovation Index, GIİ) adlı illik hesabatda daxil edilmiş məlumatların təhlili göstərir ki, iqtisadi cəhətdən qüdrətli ölkələr innovasiya landşaftını dəyişirlər.

CƏDVƏL 1. 2013–2022-Cİ İLLƏR ÜÇÜN GII REYTINGİNDƏ YERLƏRƏ GÖRƏ DÜNYANIN İLK 10 ÖLKƏSİ

Рейтинг в GII	GII (Score) *									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1	CH (66.6)	CH (64.8)	CH (68.3)	CH (66.3)	CH (67.7)	CH (68.4)	CH (67.2)	CH (66.1)	CH (65.5)	CH (64.6)
2	SE (61.4)	UK (62.4)	UK (62.4)	SE (63.6)	SE (63.8)	NL (63.3)	SE (63.7)	SE (62.5)	SE (63.1)	US (61.8)
3	UK (61.3)	SE (62.3)	SE (62.4)	UK (61.9)	NL (63.4)	SE (63.1)	US (61.7)	US (60.6)	US (61.3)	SE (61.6)
4	NL (61.1)	FI (60.7)	NL (61.6)	US (61.4)	US (61.4)	UK (60.1)	NL (61.4)	UK (59.8)	UK (59.8)	UK (59.7)
5	US (60.3)	NL (60.6)	US (60.1)	FI (59.9)	UK (60.9)	SG (59.8)	UK (61.3)	NL (58.8)	KR (59.3)	NL (58.0)
6	FI (59.5)	US (60.1)	FI (60.0)	SG (59.2)	DK (58.7)	US (59.8)	FI (59.8)	DK (57.5)	NL (58.6)	KR (57.8)
7	HK (59.4)	SG (59.2)	SG (59.4)	IE (59.0)	SG (58.7)	FI (59.6)	DK (58.4)	FI (57.0)	FI (58.4)	SG (57.3)
8	SG (59.4)	DK (57.5)	IE (59.1)	DK (58.5)	FI (58.5)	DK (58.4)	SG (58.4)	SG (56.6)	SG (57.8)	DE (57.2)
9	DK (58.3)	LU (56.9)	LU (59.0)	NL (58.3)	DE (58.4)	DE (58.0)	DE (58.2)	DE (56.6)	DK (57.3)	FI (56.9)
10	IE (57.9)	HK (56.8)	DK (57.7)	DE (57.9)	IE (58.1)	IE (57.2)	IL (57.4)	KR (56.1)	DE (57.3)	DK (55.9)

* 2013-2022-ci illər üçün innovasiyaları təmin edən və asanlaşdırın GII məlumatları əsasında müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir və beş komponentdən ibarətdir: «Innovasiya Giriş Göstəriciləri» alt indeksi iqtisadiyyatın elementlərini ölçür institutlar, insan kapitalı və tədqiqat, infrastruktur, bazar yetkinliyi və biznes yetkinliyi. «Innovasiya fəaliyyətinin nəticələri» alt indeksi iqtisadiyyatda innovasiya fəaliyyətinin faktiki nəticələrini əks etdirir və iki komponentə bölünür: bilik və texnologiyadan istifadənin nəticələri və yaradıcı fəaliyyətin nəticələri.

«Çinin sürətli yüksəlişi bu ölkənin ali rəhbərliyi tərəfindən qlobal innovasiya potensialının inkişafı, eləcə də rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyatın qorunması maraqları naminə milli iqtisadiyyatın struktur əsaslarını innovasiyaya əsaslanan daha çox elm tutumlu sənayelərə köçürmək üçün götürdüğü strateji istiqamətin üstünlüklərini əks etdirir. Bu, çoxqütblü innovasiyaların yaranmasından xəbər verir» [11].

Yeni aktorların, xüsusən Asiya ölkələrinin yaratdığı elmi işlərin və ixtiraların sayı durmadan artır, hərçənd, əvvəllər bu fəaliyyət, demək olar ki, yalnız zəngin iqtisadiyyatlar tərəfindən həyata keçirilirdi [16].

Qərbi Avropanın, Amerika Birləşmiş Ştatlarının və Yaponiyanın ən iri iqtisadiyyatları bir əsr ərzində innovasiyalarda üstünlük təşkil edirdi. Bu gün inkişaf etməkdə olan iri iqtisadiyyatlar da onlara qoşulmuşdur [3]. Silikon Vadisi ilə yanaşı, digər iri innovasiya mərkəzləri də inkişaf edib: məsələn, Şenzendəki yüksək rəqabət potensialına malik Çin Yüksək Texnologiyalar Parkı [22], Koreyanın Kenqi əyalətində fəaliyyət göstərən, IT şirkətləri üçün qabaqcıl innovasiyaların aparıcı mərkəzi və qlobal bazarlara çıxmaq istəyən Koreya startapları üçün mərkəz olan «Pange» texnoparkı və s. Bu, qlobal miqyasda rəqabət apara bilən innovasiyalar ekosisteminin yaradılmasına töhfə verir [1].

YENİ AKTORLARIN, XÜSUSƏN ASIYA ÖLKƏLƏRİNİN YARATDIĞI ELMI İŞLƏRİN VƏ İXTİRALARIN SAYI DURMADAN ARTIR, HƏRÇƏND, ƏVVƏLLƏR BU FƏALİYYƏT, DEMƏK OLAR KI, YALNIZ ZƏNGİN İQTİSADİYYATLAR TƏRƏFİNDƏN HƏYATA KEÇİRİLİRDİ [16].

Bununla əlaqədar olaraq, GII-nin məlumatlarına görə liderlər olan dünya ölkələrinin (iqtisadiyyatların) 2013-2022-ci illərdə innovasiya fəaliyyətinə aid göstəriciləri (1 saylı cədvəl) nəzərdən keçirmək məqsəduyğundur.

1 saylı cədvəldə dünya ölkələri (iqtisadiyyatları) ST.3 standartına [23] uyğun olaraq iki hərfdən ibarət kodlarla göstərilmişdir: CH – İsveçrə; DE – Almaniya; DK – Danimarka; FI – Finlandiya; GB – Böyük Britaniya; HK – Honkonq (Çin); IE – İrlandiya; IL – İsrail; KR – Koreya Respublikası; LU – Lüksemburq; NL – Niderland; SE – İsveç; SG – Sinqapur; US – ABŞ.

Əqli mülkiyyət sahəsində statistik məlumatların təhlili yaranmaqda olan çoxqütblü dünyada yeni ərazi bölgələrinin formalaşmasına dəlalət edir. Dünyanın inkişaf etməkdə olan ən böyük regionu qlobal innovasiya mərkəzinə çevrilmişdir. Burada Şərqi Asiya regionu ölkələri: Çin, Koreya Respublikası və Yaponiya liderlik edir (2 saylı cədvəl).

2 saylı cədvəldə dünya ölkələri (iqtisadiyyatları) ST.3 standartına [23] uyğun olaraq iki hərfdən ibarət kodlarla göstərilmişdir: KR – Koreya Respublikası; JP – Yaponiya; CN – Çin.

1 və 2 saylı cədvəllərə daxil edilmiş məlumatlardan göründüyü kimi, GII-nin hesablamalarına görə 2020-ci ildə Koreya Respublikası dünya ölkələrinin ilk onluğuna daxil olmuşdur. Şərqi Asiya regionu ölkələrinin seçilməsi onların inkişaf səviyyəsi nəzərə alınmaqla innovativ fəaliyyətinin səmərəliliyinin gözləniləndən yüksək səviyyədə olması ilə bağlıdır. Yaponiya, Koreya Respublikası və Honkonq (Çin) gəlir səviyyəsi yüksək olan ölkələr qrupuna, Çin isə gəlir səviyyəsi orta səviyyədə yüksək olan ölkələr qrupuna aiddir.

Sürətli sıçrayışa nail olmuş (reytingdə altıncı yer) Koreya Respublikasından əlavə, Yaponiya (reytingdə 13-cü yer) və Çin də (reytingdə 11-ci yer) 2022-ci ildə GII liderlərinin ilk onluğuna

CƏDVƏL 2. REGION ÖLKƏLƏRİNİN MÖVQELƏRİNİN DINAMİKASI VƏ INNOVASIYA İNDEKSİ GII REYTINGİNƏ GÖRƏ ŞƏRQİ ASIYA 2013–2022

№ п/п	Страна	Место (Rank) в рейтинге по годам / Индекс (Score) рейтинг по годам									
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1	KR	18 (53.3)	16 (55.3)	14 (56.26)	11 (57.15)	11 (57.70)	12 (56.63)	11 (56.55)	10 (56.11)	5 (59.3)	6 (57.8)
2	JP	22 (52.2)	21 (52.4)	19 (53.97)	16 (54.52)	14 (54.72)	13 (54.95)	15 (54.68)	16 (52.70)	13 (54.5)	13 (53.6)
3	CN	35 (44.7)	29 (46.6)	29 (47.47)	25 (50.57)	22 (52.54)	17 (53.06)	14 (54.82)	14 (53.28)	12 (54.8)	11 (55.3)

* составлено автором по данным GII за 2013–2022 годы

yaxınlaşblar (2 saylı cədvəl). Bu, dövlətin innovasiyaları təşviq etmək üçün stimulyatma siyasətinin əhəmiyyətini göstərir.

2013-cü ilin reytingləri göstərir ki, uğurlu innovasiya fəaliyyəti bir növ qapalı dairə yaranmasına səbəb olur: müəyyən kritik səviyyəyə çatdıqdan sonra investisiyalar yeni investisiyaları cəlb edir, istedadlar yeni istedadları cəlb edir, innovasiyalar isə yeni innovasiyalar yaradır [6].

2014-cü ildə insan amili səbəbindən reytinglərdə birinci yerləri yenə innovasiyalar sahəsində liderlər tutur, eyni səbəbdən bazar münasibətlərinin formalaşmaqda olduğu bəzi böyük ölkələrdə innovasiya göstəriciləri fərqlidir [7].

2015-ci ildə orta gəlirli ölkələr arasında Çin, Braziliya və Hindistan innovasiyaların keyfiyyətinə görə liderlik edir, bu halda Çin digər ölkələri getdikcə daha çox qabaqlayır [8].

2016-cı ildə Çin dünyada 25 aparıcı yenilikçi ölkə arasında yer alan orta gəlirli ilk ölkə olmuş və beləliklə, GII reytingində müntəzəm olaraq birinci yerləri tutan yüksək dərəcədə inkişaf etmiş dövlətlər qrupuna qoşulmuşdur [9].

2017-ci ildə Koreya Respublikası patentləşdirmə və digər əqli mülkiyyət göstəriciləri üzrə ən yüksək reytingləri qoruyub saxlayır, insan kapitalının inkişafı və elmi tədqiqatlar üzrə ikinci yeri tutur. Bu halda ölkənin biznes sektoru elmi tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinə mühüm töhfə verir. Regional reytingdə üçüncü ölkə olan Yaponiya elmi tədqiqatlar və araşdırmalar, informasiya və kommunikasiya texnologiyaları, ticarət, rəqabət, bazarın həcmi, biliklərin mənimlənməsi, yaradılması və yayılması üzrə dünyanın ilk on ölkəsi sırasındadır.

Qlobal miqyaslı elmi tədqiqat və təcrübə-konstruktor firmalarının, müəssisə tədqiqat işçilərinin, patent sənədlərinin və digər əqli mülkiyyət dəyişənlərinin mövcudluğu da daxil olmaqla, bir sıra göstəricilər üzrə güclü performansı ilə Çinin ümumi reytingi davamlı olaraq yüksəlir. [10].

2018-ci ildə bir sıra Yaponiya göstəricilərə görə birinci yerdədir: özəl sektor tərəfindən maliyyələşdirilən ümumi daxili elmi-tədqiqat və inkişaf xərclərinin həcmi, iki və ya daha çox ofisdə müraciət edilən patent ailələrinin sayı və əqli mülkiyyətdən istifadədən əldə olunan gəlirlər.

2018-ci ildə Koreya Respublikası müvafiq mənşə ölkəsi tərəfindən verilmiş patent müraciətlərinin həcmi və dəyəri ilə bağlı müxtəlif göstəricilər (elmi tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinə ümumi daxili xərcləri, özəl sektor tərəfindən maliyyələşdirilən və rəhbərlik edilən elmi tədqiqat və təcrübə-konstruktor işləri, müəssisələrdə elmi-tədqiqat işçilərinin sayı) üzrə reytinglərin ön sıralarındadır. Ölkə həm də müəyyən mənşə ölkəsi tərəfindən qeydə alınan sənaye nümunələrinin həcminə və yüksək texnologiyalı malların

SÜRƏTLİ SIÇRAYIŞA NAIL OLMUŞ (REYTINGDƏ ALTINCI YER) KOREYA RESPUBLİKASINDAN ƏLAVƏ, YAPONIYA REYTINGDƏ 13-CÜ YER VƏ ÇİN DƏ REYTINGDƏ 11-Cİ YER 2022-Cİ İLDƏ GII LİDERLƏRİNİN İLK ONLUĞUNA YAXINLAŞIBLAR (2 SAYLI CƏDVƏL). BU, DÖVLƏTİN İNNOVASIYALARI TƏŞVIQ ETMƏK ÜÇÜN STIMUL YARATMAQ SIYASƏTİNİN ƏHƏMIYYƏTİNİ GÖSTƏRİR.

xalis ixracına görə birinci yerdədir. Bundan əlavə, Koreya Respublikası yaradılmış mobil əlavələr göstəricisinə görə reytingdə səkkizinci yerdədir [11].

2019-cu ildə Çin innovasiya sahəsində qlobal lider kimi özünü təsdiqlədi və patentlər, sənaye nümunələri və ticarət nişanları (məşə ölkəsi üzrə) kimi parametrlər üzrə reytingin ən yüksək sətirlərində mövqeyini möhkəmləndərək, orta gəlirli ölkələr arasında innovasiyaların keyfiyyətinə, həmçinin yüksək texnologiyalı məhsulların ixracına və yaradıcılıq işlərinin nəticələrinə görə birinci yeri tutur.

2019-cu ildə Koreya Respublikası insan kapitalı və elmi tədqiqat kateqoriyaları üzrə dünyada lider olub, elmi-tədqiqat və təkmilləşdirmə ilə bağlı əksər göstəricilərə, eləcə də tələbələrin və ali təhsilli tədqiqatçıların sayına görə lider mövqeyini qoruyub. Koreya Respublikası milli patent müraciətlərinin və sənaye nümunələrinin sayına, eləcə də ümumi daxili məhsula nisbətə yüksək texnologiyalı məhsulların ixracının həcminə görə dünyada birinci yeri tutmaqda davam edir [12].

GII reytinginə əsasən, 2020-ci ildə regionun ən innovativ iqtisadiyyatlarından ikisi ilk onluğa daxil olub: Sinqapur və Koreya Respublikası. Ekoloji göstəricilər, patentlərin sayı, elmi nəşrlərin keyfiyyəti və yüksək texnologiyalı sənaye sahələrinin inkişaf səviyyəsi də daxil olmaqla bir sıra sahələrdə öz mövqelərini yaxşılaşdırmış Koreya Respublikası eyni zamanda aşağıdakı üç göstərici üzrə lider mövqelərini saxlayır: elmi-tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinə çəkilən xərclər, elmi işçilərin sayı və Patent kooperasiyası haqqında Müqaviləyə (Patent Əməkdaşlığı Müqaviləsi, PCT) əsasən verilən müraciətlərin sayı.

2020-ci ildə Çin innovasiya sahəsində lider kimi özünü təsdiqləyib və ixtiraların, faydalı modellərin, ticarət nişanlarının və sənaye nümunələrinin istifadəsi, eləcə də yaradıcı sənaye məhsullarının ixracı kimi mühüm göstəricilərdə yüksək nəticələr əldə edib [13].

CƏDVƏL 3. APARICI AVROPA VƏ ŞƏRQI ASIYA REGIONU ÖLKƏLƏRİNİN 2022-CI IL ÜÇÜN GII REYTINGİNDƏ YERƏ GÖRƏ MÖVQELƏRİNİN VƏ INNOVASIYA INDEKSLƏRİNİN MÜQAYISƏSİ

Экономики стран мира / Показатели сравнения	Rank/Score	Rank/Score	Rank Score	Rank/Score	Rank/Score	Rank/Score
	CH	SE	UK	KR	CN	JP
Overall ²	1 (64.6)	3 (61.6)	4 (59.7.)	6 (57.8)	11 (55.3)	13 (53.6)
Субиндекс затрат на инновации	3 (67.5)	4 (66.3)	7 (63.6)	16 (60.7)	21 (57.5)	11 (61.4)
Субиндекс выпуска инноваций	1 (61.7)	2 (56.8)	3 (55.8.)	4 (54.9)	8 (53.1)	12 (45.8)

* составлено автором по данным GII за 2022 год

2021-ci ildə Şərqi Asiya regionunun beş iqtisadiyyatı innovasiyalar üzrə dünya lideridir: Koreya Respublikası (reytingdə 5-ci yer), Çin (reytingdə 12-ci yer), Yaponiya (reytingdə 13-cü yer). Koreya Respublikası innovasiya məhsulu və xüsusən ticarət nişanları, qlobal brend dəyəri, mədəni və yaradıcı xidmətlərin ixracı baxımından öz göstəricilərini əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırmışdır [14].

Nəticədə 2022-ci ildə Şərqi Asiya regionunun iqtisadiyyatları innovasiya sahəsində dünya liderləri sırasındadır [15]. Son 10 ildə (2013-cü ildən 2022-ci ilə qədər) regional liderlər arasında ən sanballı irəliləyişə nail olmuş ölkələr bunlardır:

- Koreya Respublikası. 2013-cü ildə 18-ci yeri tutub (indeks – 53,3), 2020-ci ildə aparıcı iqtisadiyyatların ilk onluğuna daxil olub və 2022-ci ildə altıncı mövqeyə yüksəlib (indeks – 57,8);
- Yaponiya. 2013-cü ildəki 22-ci yerdən (indeks – 52,2) 2022-ci ildə 13-cü yerə yüksələrək (indeks – 53,6) ilk onluğa yaxınlaşmışdır;
- Çin. 2013-cü ildə 35-ci yeri tutaraq (indeks – 44,7), innovasiyalar sahəsində liderlər sırasına qoşulub. 2016-cı ildə və o vaxtdan bəri ardıcıl olaraq mövqeyini möhkəmləndərək 2022-ci ildə 11-ci yerdə qərarlaşıb (indeks – 55,3).

Şərqi Asiya regionu ölkələrində təmsil olunan, reyting cədvəlində ilk 100 yeri tutan [2] elmi-texnoloji klasterlər (ETK) maraq doğurur:

- Yaponiya: Tokyo – Yokohama (11¹), Osaka – Kobe– Kyoto (7), Nagoya (12), Kanazawa (80), Hamamatsu (85);
- Koreya Respublikası: Seoul (4), Daejeon (20), Busan (74), Daegu (88);
- Çin: Shenzhen – Hong Kong – Guangzhou (2), Beijing (3), Shanghai – Suzhou (6), Nanjing (13), Hangzhou (14), Wuhan (16), Xian (22), Chengdu (29), Qingdao (34), Tianjin (37), Changsha (41), Chongqing (49), Hefei (55), Harbin (56), Jinan (61), Changchun (63), Shenyang (68), Dalian (72), Zhengzhou (83), Xiamen (91), Lanzhou (100).

Dünyada beş ən iri elmi-texnoloji klasterdən dördü Şərqi Asiyada: Yaponiyada (Tokyo – Yokohama), Çində (Beijing və Shenzhen – Hong Kong – Guangzhou) və Koreya Respublikasında (Seoul) fəaliyyət göstərir.

Çində aparıcı ETK-ların sayı ilk dəfədir ki, ABŞ-dəki qədərdir (hərəsində 21). Ən yaxşı 50 PCT klasteri 2016-2020-ci illər ərzində dərc edilmiş bütün PCT müraciətlərinin 59,7%-ni təşkil edib. Bu müddətdə ən məhsuldar PCT klasteri Tokio-Yokohama klasteri olmuşdur (122.526 PCT müraciət və ya dünya üzrə bütün müraciətlərin 10,7%-i). Bu klasterin ardınca Şençjen–Honkonq–

KOREYA RESPUBLİKASI MILLI PATENT MÜRACİƏTLƏRİNİN VƏ SƏNAYE NÜMUNƏLƏRİNİN SAYINA, ELƏCƏ DƏ ÜMUMİ DAXILI MƏHSULA NİSBƏTDƏ YÜKSƏK TEXNOLOGİYALI MƏHSULLAR İXRACININ HƏCMİNƏ GÖRƏ DÜNYADA BİRİNCİ YERİ TUTMAQDA DAVAM EDİR [12].

Quancjou və Seul gəlir [17] ki, bu da innovasiya fəaliyyətinin məkan aqlomerasiyasına yeni baxış deməkdir.

Asiyanın daha çox inkişaf etmiş ölkələrinin texnologiya şirkətləri bazarda paylarını genişləndirmək üçün rəqəbat üstünlüyü kimi coğrafi və mədəni yaxınlıq amilləri ilə yanaşı innovasiyadan da istifadə edərək regional dayaqlarını araşdırırlar. Məsələn, Koreyada «Apple» və «Google» kimi transmilli texnologiya şirkətləri zəif iştirak edir, Kakao, Samsung və LG kimi yerli şirkətlər isə bazarda üstünlüyə malikdir.

Qismən Çinin Tencent şirkətinə məxsus mobil mesajlaşma provayderi olan Kakao şirkəti öz fəaliyyət dairəsini genişləndirərək maliyyə xidmətləri (KakaoPay, KakaoBank), geolokasiya xidmətləri (Kakao T, KakaoBus) və oyunları da (Kakao Games) əhatə edir. KakaoTalk Koreya ilə yanaşı, İndoneziya, Yaponiya və Vyetnamda da fəaliyyət göstərir [18].

2022-ci ildə Avropa regionunun (İsveçrə, İsveç, Böyük Britaniya) və Şərqi Asiya regionunun (Koreya Respublikası, Yaponiya və Çin) aparıcı innovativ iqtisadiyyatlarının göstəricilərinin müqayisəsi göstərir ki, innovasiyalar landşaftı dəyişməkdə davam edir, iqtisadi potensialın və innovasiya fəaliyyətinin Qərbdən Şərqə yerdəyişməsi müşahidə olunur (3 sayılı cədvəl).

3 sayılı cədvəldə dünya ölkələri (iqtisadiyyatları) ST.3 standartına [23] uyğun olaraq iki hərfdən ibarət kodlarla göstərilmişdir, burada: CH – İsveçrə; SE – İsveç; GB – Böyük Britaniya; KR – Koreya Respublikası; JP – Yaponiya; CN – Çin.

Innovasiyaların çoxqütblü olması üçün onların yaranmasında və məkanda yayılmasında mədəni amilin rolu düzgün qiymətləndirilməlidir.

Generasiyanın mədəni amilini qiymətləndirərək dünya əhalisi tərəfindən yayıla və qəbul edilə bilən milli dəyərlər toplusuna (dil, mədəniyyət, mətbəx və s.) diqqət yetirilməlidir.

Ekspertlər qeyd edirlər ki, qeyri-Qərb ölkələrinin güclənməsi qeyri-Qərb bilik və mədəniyyətlərinə əsaslanan və onlara uyğun gələn yeniliklərə gətirib çıxaracaq [5]. Nəticədə Qərbin qlobal üstünlüyü azalacaq, innovasiyaların koqnitiv və mədəni əsasları

QEYRI-QƏRB ÖLKƏLƏRİNİN GÜCLƏNMƏSİ QEYRI-QƏRB BİLİK VƏ MƏDƏNİYYƏTLƏRİNƏ ƏSASLANAN VƏ ONLARA UYGUN GƏLƏN YENİLİKLƏRƏ GƏTİRİB ÇIXARACAQ. NƏTİCƏDƏ QƏRBİN QLOBAL ÜSTÜNLÜYÜ AZALACAQ, INNOVASIYALARIN KOQNITIV VƏ MƏDƏNİ ƏSASLARI ÇOXQÜTBLÜ OLACAQ.

çoxqütblü olacaq. Qərb innovativ inkişafda qeyri-Avropa bilik və mədəniyyətlərinə əsaslanan biliklərdən faydalana biləcək. İdarəetmə praktikasında çoxqütblülük o deməkdir ki, bir neçə əsas tarixi və mədəni sferada fəaliyyət göstərən çoxmillətli korporasiyalarda innovasiyaları legitimləşdirmək üçün vahid təməl yaratmaq çox çətin olacaq.

Innovasiyaların məkanda yayılmasını qiymətləndirərək innovasiya daşıyıcısının (insanın), innovasiya (informasiya) dalğasının və innovasiyaların yayılması nəticəsində maddiləşmiş innovasiyanın yerdəyişməsi nəzərə alınmalıdır.

GII-ni tərtib edənlər 2022-ci ildə misli görünməmiş irəliləyişlərlə əlaqədar iki yenilik dalğasına ümid edirlər: rəqəmsal texnologiyalar (superkompüter, süni intellekt və avtomatlaşdırma) dövrü və «dərin elmlər» (cəmiyyət üçün dörd əsas sahədə – səhiyyə, ərzaq, ətraf mühit və mobillik sahələrində köklü dəyişikliklər edən biotexnologiya, nanotexnologiya, yeni materiallar yaradılması və s.). Qlobal innovasiyalar landşaftında rəqəmsal texnologiyalar və «dərin elm» sahəsində innovativ həllər bir-biri ilə əlaqələndirilir.

Tədqiqat göstərmişdir ki, Şərqi Asiya regionunda yerləşən və son on ildə innovasiya sahəsində mühüm nəticələr əldə etmiş ölkələr reytingdə lider mövqelərini əldə saxlayırlar. Innovasiya coğrafiyasının Şərqə doğru yerdəyişməsi qlobal inkişaf tendensiyalarını əks etdirməyə, innovasiyalar əsasında dünyada baş verən qlobal inkişaf proseslərini hərtərəfli başa düşməyə töhfə verə bilən «çoxqütblü innovasiyalar» a doğru transformasiyanı müşahidə etməyə imkan verir.

Çoxqütblü innovasiya landşaftının əsas üstünlüklərindən biri budur ki, o, müxtəlif regionlar və ölkələr arasında əməkdaşlığı və biliklər mübadiləsini genişləndirməyə imkan yaradır, bu da qlobal innovasiya landşaftının innovasiya əsasının möhkəmlənməsi deməkdir. Bu halda əqli mülkiyyət üzərində müstəsna hüquqların pozulması ilə, müxtəlif tənzimləyici mühitlər və mədəni normalar üzrə naviqasiya ehtiyacı ilə bağlı potensial problemlər ola bilər. Lakin ümumilikdə qlobal innovasiya landşaftında «çoxqütblü» innovasiya konsepsiyasının inkişafı dünya iqtisadiyyatını dəyişən, artım və inkişaf üçün yeni imkanlar yaradan hadisədir.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT:

1. All about Pangyo Techno Valley // <https://www.gyeongido-korea.com/2020/04/all-about-pangyo-techno-valley-great.html>
2. Biggest Global Innovation Index (GII) S&T Clusters // https://www.wipo.int/export/sites/www/pressroom/en/documents/table1_2022gii_clusters.pdf
3. Dan Steinbock, Multipolar Innovation – and Europe // <https://www.europeanbusinessreview.com/multipolar-innovation-and-europe/>
4. Francis Gurry, «Towards a World of Multi-Polar Innovation» World Intellectual Property Organization (Seventh Ministerial Conference of the World Trade Organization (WTO) Geneva, November 30, 2009). https://www.wipo.int/about-wipo/en/dg_gurry/speeches/gurry_wto_09.html
5. Jurgen Poesche, Barbara Igel, Ilkka Kauranen, Innovation management in the world under occidental dominance and in a new multi-polar world: a comparative perspective // Int. J. Comparative Management, Vol. 2, No. 1, 2019. // <http://www.inderscience.com/storage/f311427610589121.pdf>

6. Глобальный инновационный индекс за 2013 год // https://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2013/article_0016.html
7. Глобальный инновационный индекс за 2014 год // https://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2014/article_0010.html
8. Глобальный инновационный индекс за 2015 год // https://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2015/article_0010.html
9. Глобальный инновационный индекс за 2016 год // https://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2016/article_0008.html
10. Глобальный инновационный индекс за 2017 год // https://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2017/article_0006.html
11. Глобальный инновационный индекс за 2018 год // https://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2018/article_0005.html
12. Глобальный инновационный индекс за 2019 год // https://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2019/article_0008.html
13. Глобальный инновационный индекс за 2020 год // https://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2020/article_0017.html
14. Глобальный инновационный индекс за 2021 год // https://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2021/article_0008.html
15. Глобальный инновационный индекс за 2022 год // https://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2022/article_0011.html
16. Доклад о положении в области интеллектуальной собственности в мире 2019 года // https://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2019/article_0013.html
17. Ежегодный обзор ПКТ, 2022 год // <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo-pub-901-2022-exec-summary-ru-executive-summary-pct-yearly-review-2022.pdf>
18. Критика коммуникационных инноваций: новые медиа в многополярном мире / Под редакцией Ролиена Хойнга и Глэдис Пак Лей Чонг. Издательство Мичиганского государственного университета, 2022. – 230 с. // https://www.com.cuhk.edu.hk/images/content_people/publication/rolien-journal-2022-new.pdf
19. Кузнецов А. В. Разнообразие возможных центров силы нового мироустройства // Политическая наука. – 2022. – № 4. – С. 107–120. – DOI: <http://www.doi.org/10.31249/poln/2022.04.05>
20. Мировые показатели деятельности в области интеллектуальной собственности за 2017 год // https://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2018/article_0012.html

¹ Номер позиции в рейтинге.

21. Мировые показатели деятельности в области интеллектуальной собственности за 2018 год // https://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2019/article_0012.html
22. Молева М.М., Баранов В.В., Чжао Кай Зоны развития новых и высоких технологий в стратегии формирования инновационной инфраструктуры китайской экономики // Индустриальная экономика.– 2022.– № 5, том 1.– С.66–73.
23. Рекомендуемый стандарт на двухбуквенные коды для представления стран, административных единиц и межправительственных организаций (Стандарт st.3). Редакция, принятая Комитетом по Стандартам ВОИС (КСВ) на своей десятой сессии 25 ноября 2022 г. // <https://rospatent.gov.ru/ru/documents/st-3-rekomenduemyy-standart-na-dvubukvennye-kody-dlya-predstavleniya-stran-administrativnyh-edinic-i-mezhpravitelstvennyh-organizacij/download>
24. Седьмая конференция министров Всемирной торговой организации в Женеве 30 ноября 2009 года // https://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2009/article_0052.html
25. Солюянов В.С. Концепция многополярности: многообразие подходов и интерпретаций // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Политология.– 2021.– Т. 23.– № 3.– С. 424–445. ★

//. ƏQLİ MÜLKİYYƏTİN İQTİSADİYYATI VƏ İDARƏ EDİLMƏSİ

ƏQLİ MÜLKİYYƏT SAHƏSİNİN İNKİŞAFINDA VERGİTUTMA MEXANİZMİNİN ROLU: RUSİYA PRAKTİKASINDA «PATENT QUTUSU» REJİMİNİN TƏTBİQİ NÜMUNƏSİNDƏ

THE ROLE OF THE TAXATION MECHANISM IN THE DEVELOPMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY ON THE EXAMPLE OF THE RUSSIAN PRACTICE OF THE «PATENT BOX» REGIME

TSIKORIN

Nikolay Nikolayeviç,

«FAPRID» Federal Dövlət Büdcə Təşkilatının Qiymətləndirmə Mərkəzinin rəis müavini,

IVANOVA

Marina Germanovna,

Sosiologiya elmləri doktoru, iqtisad elmləri namizədi, «Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu» Federal Dövlət Büdcə Təşkilatı, Analitik Mərkəzin rəhbəri

Tsykorin Nikolai Nikolaevich,

FSBI «Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity of Military, Special and Dual Purpose», Deputy Head of the Intellectual Property Rights Assessment Centre

Ivanova Marina Germanovna,

Doctor of Sociological Sciences, PhD in Economics, FSBI «Federal Institute for Industrial Property», Head of the Analytical Centre

«FIPS» Federal Dövlət Büdcə Təşkilatının «Əqli mülkiyyət iqtisadiyyatında struktur dəyişiklikləri» elmi tədqiqat işi çərçivəsində icra edilib.

XÜLASƏ: İŞDƏ RUSİYA FEDERASIYASININ SUBYEKTLƏRİNDƏ VƏ BÜTÜN ÖLKƏDƏ TEXNOLOGİYALARIN VƏ İQTİSADİYYATIN SÜRƏTLİ İNKİŞAFI, İQTİSADİYYATIN REAL SEKTORUNDA TEXNOLOGİYALARIN YARADILMASININ VƏ TƏTBİQİNİN DƏSTƏKLƏNMƏSİ, RUSİYA BİZNESİNİN QLOBAL BAZARDA RƏQABƏT QABİLİYYƏTİNİ ARTIRMAQ VƏ TEXNOLOJİ SUVERENLİYƏ NAIL OLMAQ ÜÇÜN ƏQLİ MÜLKİYYƏT SAHƏSİNDƏ VERGİ GÜZƏŞTLƏRİNİN ƏHƏMİYYƏTİ AÇIQLANIR. İŞ «FIPS» FEDERAL DÖVLƏT BÜDCƏ TƏŞKİLATININ «ƏQLİ MÜLKİYYƏT İQTİSADİYYATINDA STRUKTUR DƏYİŞİKLİKLƏRİ» ELMİ TƏDQIQAT İŞİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ ICRA EDİLİB.

Açar sözlər: «patent qutusu», vergi, vergi dərəcəsi, mənfəət vergisi, əqli mülkiyyət, əqli hüquqlar, əqli fəaliyyətin nəticəsi (ƏFN), əqli fəaliyyətin nəticələrinə hüquqlar, əqli mülkiyyət hüquqları.

ABSTRACT: THE PAPER REVEALS THE IMPORTANCE OF TAX INCENTIVES IN THE SPHERE OF INTELLECTUAL PROPERTY TO ACCELERATE DEVELOPMENT OF TECHNOLOGIES AND THE ECONOMY GROWTH IN THE SUBJECTS OF THE RUSSIAN FEDERATION AND THE COUNTRY AS A WHOLE, SUPPORT CREATION AND IMPLEMENTATION OF TECHNOLOGIES IN THE REAL SECTOR OF THE ECONOMY, IMPROVE THE COMPETITIVENESS OF RUSSIAN BUSINESS IN THE GLOBAL MARKET, ACHIEVE TECHNOLOGICAL SOVEREIGNTY.

Keywords: «patent box», tax, tax rate, profit tax, income tax, intellectual property, intellectual property rights, result of intellectual activity (RIA), rights to the results of intellectual activity, rights to intellectual property.

Dünya dövlət idarəçiliyi təcrübəsində vergitutma mexanizmi iki əsas funksiyaya yerinə yetirir.

Birinci əsas funksiya fiskal funksiya. Vergilərin yığılması yolu ilə dövlət büdcəsində maliyyə vəsaitləri toplanır, daha sonra həmin vəsaitlər ümumdövlət əhəmiyyətli və ya müxtəlif ünvanlı xüsusi (məqsədli, sosial, infrastruktur) dövlət proqramlarının həyata keçirilməsinə yönəldilir.

Fiskal funksiyanın əsas vəzifəsi bütün səviyyəli büdcələr üçün sabit gəlir bazasını təmin etməkdir. Rusiya Federasiyasında fiskal funksiyanın icrasına cavabdeh olan federal icra hakimiyyəti orqanı Rusiya Maliyyə Nazirliyidir.

İkinci əsas funksiya investisiya və tənzimləmədir. Rusiya Federasiyasında bu funksiyanın icrasına İqtisadi İnkişaf Nazirliyi cavabdehdir. Bu funksiya vasitəsilə əhalinin müxtəlif qruplarının və müəssisələrin gəlirləri tənzimlənir, funksiya güzəştlər sistemi, vergi və rüsumların ödənilməsi sistemi vasitəsilə həyata keçirilir; Vergi güzəştlərinin tətbiqində məqsəd istər fiziki, istərsə də hüquqi şəxs olan ödəyicinin vergi öhdəliklərinin məbləğini azaltmaqdır.

Xüsusi halda, hüquqi şəxslərin mənfəət vergisinə və (və ya) fiziki şəxslərin gəlir vergisinə baxılarkən ödəyici vergiyə cəlb olunan mənfəəti (gəliri) dövlət tərəfindən təşviq edilən məqsədlər üçün çəkdiyi xərclərin məbləği qədər azaltmaq hüququna malikdir.

Dövlət tərəfindən təşviq edilən xərclər inkişaf məqsədlərinə, məhsul, əmtəə və xidmətlərin istehsalının xeyrinə maliyyə resurslarının yatırılmasına, deməli, iqtisadi artıma xidmət edir.

Gəlir gətirən istənilən layihənin, fəaliyyətin effektivliyi üç komponentdən ibarətdir:

- maliyyə komponenti. O, müəssisənin rentabelliyini göstərir və mühasibat (maliyyə) hesabatlarında əks etdirilir;
- iqtisadi komponent. O, yeni iş yerlərinin yaradılmasında, mövcud sənaye istehsalının genişləndirilməsində və ya yenilərinin təşkilində, əmtəə istehsalının, iş və xidmətlərin

TƏŞKİLATLARIN MƏNFƏƏT VERGİSİNƏ VƏ (VƏ YA) FİZİKİ ŞƏXSLƏRİN GƏLİR VERGİSİNƏ BAXILARKƏN ÖDƏYİCİ VERGİYƏ CƏLB OLUNAN MƏNFƏƏTİ (GƏLİRİ) DÖVLƏT TƏRƏFİNDƏN TƏŞVİQ EDİLƏN MƏQSƏDLƏR ÜÇÜN ÇƏKDİYİ XƏRCLƏRİN MƏBLƏĞİ QƏDƏR AZALMAQ HÜQUQUNA MALIKDIR.

həcmnin artırılmasında ifadə olunur. İqtisadi komponent ümumi regional və ümumi daxili məhsulun artımında təzahür edir;

- sosial komponent. Bu komponent hər bir fərd və bütövlükdə cəmiyyət üçün rahat həyat şəraitinin yaradılmasında, səhiyyənin və tibbi xidmətin keyfiyyətinin, təhsil və mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsində qazanılmış uğurları səciyyələndirir.

Yüksəktexnologiyalı layihələr onların icrasının effektivliyinin hər üç komponenti üçün müəyyən edilmiş ən yüksək səviyyə göstəricilərinə malikdir.

Innovativ texnologiyaların inkişafı və əqli fəaliyyətin nəticələrinə (sonrakı məndə ƏFN) və onlara bərabər tutulan fərdiləşdirmə vasitələrinə hüquqların iqtisadi və mülki-hüquqi dövryyəsinin artması bunu sübut edir. İnkişaf etmiş iqtisadiyyatlarda əqli mülkiyyət hüquqları gündəlik biznes fəaliyyətlərində tamhüquqlu aktivlər hesab olunur.

İqtisadi siyasətində əqli hüquqların kommersionlaşdırılmasına diqqət yetirən dövlətlərdə biznes dünya bazarlarında müəssisə və təşkilatların yüksək rəqabət qabiliyyəti ilə seçilir, qlobal əmək bölgüsü sistemində əlverişli mövqeləri ələ keçirir, iqtisadi sahədə istehsal olunan məhsullarda və göstərilən xidmətlərdə əlavə dəyərin payını artırır, belə ölkələrin iqtisadiyyatları ümumi daxili məhsulda artım nümayiş etdirir.

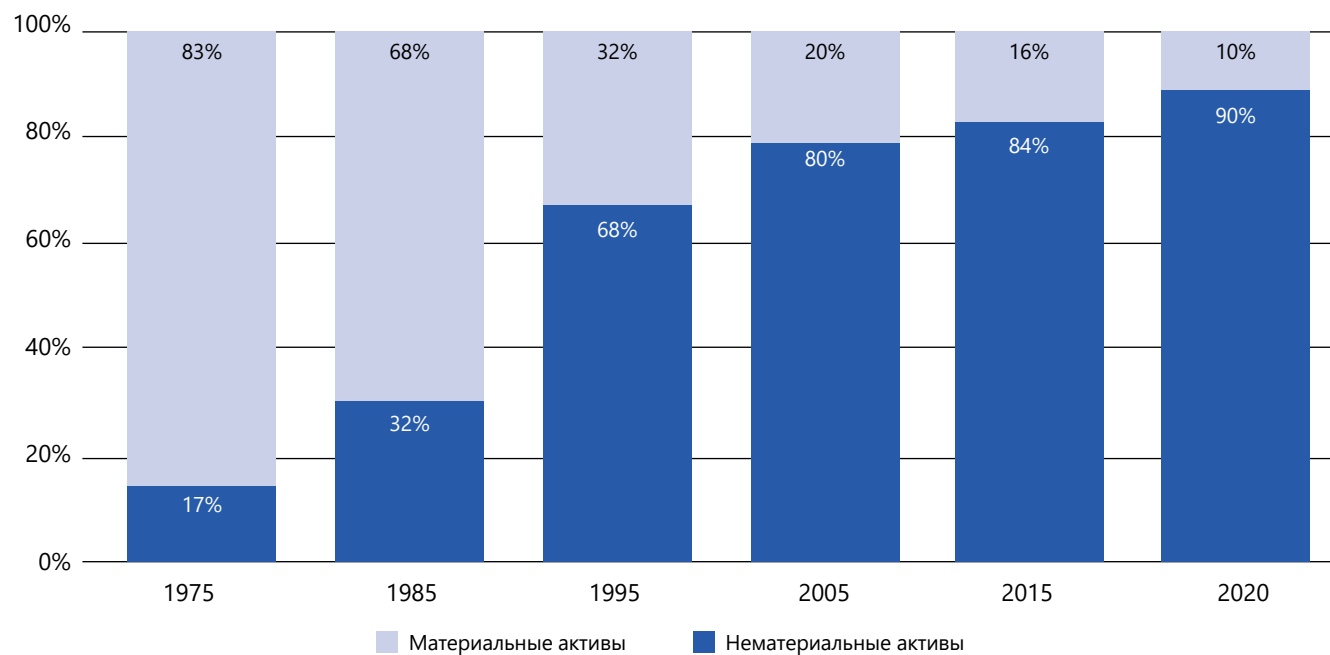
Dünya miqyaslı iri korporasiyaların aktivlərində Əqli komponentin rolu artır. Şimali Amerikanın Ocean Tomo şirkəti tərəfindən ən böyük şirkətlərin, məsələn Standard and Poor's 500 və ya S&P 500-ə daxil olan qeyri-maddi aktivlərinin onların bazar kapitalaşmasının həcminə nisbəti ilə bağlı müntəzəm araşdırmaların nəticələri bunu təsdiq edir.

1975-ci ildən 2020-ci ilə qədər olan dövrdə qeyri-maddi aktivlər əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır: 1975-ci ildə qeyri-maddi aktivlərin maddi aktivlərə nisbəti 17: 83 kimi olduğu halda, 2020-ci ildə qeyri-maddi aktivlərin maddi aktivlərə nisbəti artıq 90:10 kimi olmuşdur [Tsikorin N.N. [1]].

2016-2017-ci illərdə Rospatent Rusiya Federasiyasında Əqli fəaliyyətin nəticələrinə dair hüquqlar barəsində sərəncam verilməsindən və xüsusi vergi rejiminin – «patent qutusu» nun tətbiqindən gəlir vergisi güzəştinin tətbiqi təşəbbüsünü fəal şəkildə təşviq etməyə başladı.

Ocean Tomo ekspertlərinin fikrincə, COVID-19 pandemiyası qeyri-maddi aktivlərin payının artım tempini yalnız sürətləndirib.

2020-ci il noyabrın 25-də Avropa Komissiyası mediaya mesaj dərc edərək, bütün makroregionda sabitliyin bərpası və saxlanması maraqları naminə Aİ-yə üzv dövlətlərin əqli

Şəkil 1 S&P 500 bazar kapitallaşmasında aktivlərin payları [2]

2016-2017-CI İLLƏRDƏ ROSPATENT RUSIYA FEDERASIYASINDA ƏQLİ FƏALIYYƏTİN NƏTİCƏLƏRİNƏ DAİR HÜQUQLAR BARƏSİNDƏ SƏRƏNCAM VERİLMƏSİNDƏN VƏ XÜSUSİ VERGİ REJİMİNİN – «PATENT QUTUSU» NUN TƏTBİQİNDƏN GƏLİR VERGİSİ GÜZƏŞTİNİN TƏTBİQİ TƏŞƏBBÜSÜNÜ FƏAL ŞƏKİLDƏ TƏŞVİQ ETMƏYƏ BAŞLADI.

mülkiyyət sahəsində fəaliyyət planını açıqlayıb. Mesajda göstərilirdi ki, AI iqtisadiyyatının Əqli hüquqlardan fəal istifadə edən sektorları bütün Avropa İttifaqı üzrə ÜDM-in demək olar ki, 45%-ini, ixracın 93%-ini təşkil edir və AI-də bütün iş yerlərinin demək olar ki, 30%-nin yaradılmasına birbaşa təsir göstərir. Sənəddə həmçinin göstərilirdi ki, son 20 ildə AI-də əqli hüquqlar şəklində ifadə olunan qeyri-maddi aktivlərə illik investisiyanın həcmi 87%, maddi aktivlərə investisiyanın həcmi isə cəmi 30% artıb [3].

2016-2017-ci illərdə Rospatent Rusiya Federasiyasında Əqli fəaliyyətin nəticələrinə dair hüquqlar barəsində sərəncam verilməsindən və xüsusi vergi rejiminin – «patent qutusu» nun tətbiqindən gəlir vergisi güzəştinin tətbiqi təşəbbüsünü fəal şəkildə təşviq etməyə başladı [4]. 2020-ci ilə qədər Rusiya Federasiyasında əqli mülkiyyət sahəsinin hüquqi tənzimlənməsini hərtərəfli təkmilləşdirmək məqsədilə bu təşəbbüs qanunvericilikdə sistemli dəyişikliklərin idarə edilməsi mexanizminin həyata keçirilməsi üçün sahibkarlıq fəaliyyətinin normativ-hüquqi tənzimlənməsinə dair tədbirlər planının («yol xəritəsi»nin) 10-cu bəndinə («Biznes mühitinin transformasiyası», «Əqli mülkiyyət») daxil edilmişdir.

«Yol xəritəsi» Rusiya Federasiyası Hökumətinin 3 avqust 2020-ci il tarixli 2027-r nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir [5; 6] və «Rusiya Federasiyasının Vergi Məcəlləsinin birinci və

ikinci hissələrinə və Rusiya Federasiyasının bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər edilməsi haqqında» 02.07.2021-ci il tarixli 305-FZ nömrəli Federal Qanuna uyğun olaraq [7], Rusiya Federasiyasının Vergi Məcəlləsinin 284-cü maddəsinə 02.08.2021-ci ildən etibarən Rusiya Federasiyasının subyektlərinə müstəqil olaraq Rusiya Federasiyasının vergi rezidenti olan və iqtisadiyyatın innovativ sektorlarında (o cümlədən informasiya texnologiyaları sahəsində) lisenziya müqaviləsi əsasında [8] (o cümlədən ixrac çərçivəsində) fəaliyyət göstərən bütün təşkilatlar üçün əqli mülkiyyət hüquqları barəsində sərəncam verməkdən əldə edilən gəlir vergisi üzrə azaldılmış vergi dərəcəsi tətbiq etmək imkanı verən 1.8-3-cü bənd əlavə edilmişdir.

Təşkilatların mənfəət vergisinin federal vergi olmasına baxmayaraq, ümumi 20% dərəcəsi ilə tutulan vergi iki büdcəyə ödənilir:

- 2017–2030-cu illərdə 3% – Rusiya Federasiyasının Vergi Məcəlləsinin 25-ci fəslə ilə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, federal büdcəyə;
- 2017–2030-cu illərdə 17% – Rusiya Federasiyasının subyektlərinin büdcəsinə, «Sirius» federal ərazisinin büdcəsinə.

Rusiya Federasiyasının subyektlərinin büdcələrinə köçürülməli olan verginin dərəcəsi Rusiya Federasiyasının Vergi Məcəlləsinin 25-ci fəslində nəzərdə tutulmuş hallarda vergi ödəyicilərinin müəyyən kateqoriyaları üçün Rusiya Federasiyasının subyektlərinin qanunları ilə azaldıla bilər.

2022-ci ilin avqust ayına qədər, yəni «patent qutusu» ndan istifadənin dispoitiv imkanı tətbiq ediləndən bir il sonra, o vaxt Rusiya Federasiyasının tərkibində olan 85 subyektdən yalnız ikisinin qanunları ilə göstərilən vergi güzəşti təyin edilmişdir.

«Rusiya Federasiyasının Vergi Məcəlləsinin birinci və ikinci hissələrinə və Rusiya Federasiyasının bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər edilməsi haqqında» 02.07.2021-ci il tarixli 305-FZ nömrəli Federal Qanuna müvafiq olaraq təşkilatların lisenziya müqavilələri əsasında əqli mülkiyyətin nəticələrindən istifadə hüquqları verilməsindən əldə etdikləri mənfəətdən tutulan

vergi üzrə azaldılmış vergi dərəcəsi Rusiya Federasiyasının aşağıda göstərilən subyektləri tərəfindən müəyyən edilmişdir:

- Kemerovo vilayəti. Kemerovo-Kuzbas vilayətinin 20 aprel 2022-ci il tarixli 37-OZ nömrəli «Lisenziya müqaviləsi əsasında əqli fəaliyyətin nəticələrindən istifadə hüquqları verilmiş vergi ödəyiciləri üçün təşkilatların mənfəətdən tutulan vergi üzrə azaldılmış vergi dərəcəsinin müəyyən edilməsi haqqında» qanunu qəbul edilmişdir;
- Xantı-Mansiysk Muxtar Dairəsi – Yuqra ərazisi. «Xantı-Mansiysk Muxtar Dairəsi – Yuqra ərazisinin bəzi qanunlarına dəyişikliklər edilməsi haqqında» Xantı-Mansiysk Muxtar Dairəsi – Yuqra ərazisinin 21 aprel 2022-ci il tarixli 23-OZ nömrəli qanunu qəbul edilmişdir. Bu qanuna müvafiq olaraq, Xantı-Mansiysk Muxtar Dairəsi – Yuqra ərazisinin 30 sentyabr 2011-ci il tarixli 87-OZ nömrəli «Təşkilatların Xantı-Mansiysk Muxtar Dairəsi – Yuqra ərazisinin büdcəsinə köçürülməli olan mənfəət vergisi haqqında» Qanununun 2-ci maddəsinə «Təşkilatların Xantı-Mansiysk Muxtar Dairəsi – Yuqra ərazisinin büdcəsinə köçürülməli olan mənfəət vergisi haqqında» adlı 5.7-ci bənd əlavə edilmişdir. Xantı-Mansiysk Muxtar Dairəsi – Yuqra ərazisi bu qanunun tətbiqini fəal şəkildə öyrənir və təhlil edir. Rospatent «patent qutusu» nun tətbiqini əsaslandırmaq məqsədilə Xantı-Mansiysk Muxtar Dairəsi – Yuqra ərazisinə aid statistik məlumatların təqdim edilməsi üçün sorğu daxil olmuşdur («FIPS» Federal Dövlət Büdcə Təşkilatına 06.02.2023-cü il tarixli 22-İsx-972 sayılı sorğu).

Azaldılmış mənfəət vergisinin müəyyən edilməsi üçün dəstək tədbirinin tətbiqinin məqsəduyğunluğu məsələsi Kalininqrad vilayətində müzakirə olunur (statistik məlumatların verilməsi üçün «FIPS» Federal Dövlət Büdcə Təşkilatına 23 dekabr 2022-ci il tarixli 13767-VL sayılı sorğu).

Federal Mərkəzin regionlara həvalə etdiyi böyük müstəqillik dərəcəsinə baxmayaraq, elmi və texnoloji inkişafın əqli mülkiyyət hüquqlarının kommersiyalaşdırılmasının artımında ifadə olunacaq kəmiyyətə qiymətləndirilə bilən sistemli müsbət nəticəsi yoxdur və vəziyyət keyfiyyət baxımından yaxşılaşmayıb.

Mordoviya Respublikasında «Korporativ mənfəət vergisinin dərəcələrinin azaldılması haqqında» 25 noyabr 2004-cü il tarixli, 77-Z nömrəli Mordoviya Respublikasının qanununa lisenziya müqavilələri üzrə əqli fəaliyyətin nəticələrinə dair hüquqlarla bağlı sərəncam verilmədən azaldılmış vergi dərəcəsi hissəsində dəyişikliklər hazırlanmışdır (2022-ci ilin altı ayı üçün regionda dəstək mexanizmlərinin həyata keçirilməsinə dair Mordoviya Respublikasından arayış).

FEDERAL MƏRKƏZİN REGIONLARA HƏVALƏ ETDİYİ BÖYÜK MÜSTƏQİLLİK DƏRƏCƏSİNƏ BAXMAYARAQ, ELMI VƏ TEXNOLOJİ İNKİŞAFIN ƏQLİ MÜLKİYYƏT HÜQUQLARININ KOMMERSİYALAŞDIRILMASININ ARTIMINDA İFADƏ OLUNACAQ KƏMIYYƏTCƏ QIYMƏTLƏNDİRİLƏ BİLƏN SİSTEMLİ MÜSBƏT NƏTİCƏSİ YOXDUR VƏ VƏZİYYƏT KEYFİYYƏT BAXIMINDAN YAXŞILAŞMAYIB.

К АВГУСТУ 2022 ГОДА, ЧЕРЕЗ ГОД ПОСЛЕ ВВЕДЕНИЯ ДИСПОЗИТИВНОЙ ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ «ПАТЕНТНОЙ КОРОБОКИ», ЗАКОНАМИ ТОЛЬКО В ДВУХ СУБЪЕКТАХ ИЗ НА ТОТ МОМЕНТ 85 В СОСТАВЕ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ БЫЛА УСТАНОВЛЕНА УКАЗАННАЯ НАЛОГОВАЯ ЛЬГОТА.

2022-ci ilin avqust ayına qədər, yəni «patent qutusu» ndan istifadənin dispoitiv imkanının tətbiq ediləndən bir il sonra, o vaxt Rusiya Federasiyasının tərkibində olan 85 subyektdən yalnız ikisinin qanunları ilə göstərilən vergi güzəşti təyin edilmişdir.

Hüququn tətbiq edilməsi praktikasının on iki aylıq statistikasına belə bir faktı təsdiqlədi ki, kifayət qədər inkişaf etmiş institusional infrastruktur, kadr və maliyyə resursları olmadığı şəraitdə əqli mülkiyyətin nəticələrindən istifadə hüquqları kontekstində hərtərəfli elmi-texniki inkişaf problemləri, əqli hüquqların kommersiyalaşdırılması problemləri uzunmüddətli xarakter daşıyır.

Beləliklə, federal mərkəzin regionlara həvalə etdiyi böyük müstəqillik dərəcəsinə baxmayaraq, elmi və texnoloji inkişafın əqli mülkiyyət hüquqlarının kommersiyalaşdırılmasının artımında ifadə olunacaq kəmiyyətə qiymətləndirilə bilən sistemli müsbət nəticəsi yoxdur və vəziyyət keyfiyyət baxımından yaxşılaşmayıb. Yaradılmış və müəyyən edilmiş qorunan ƏFN həcmi və belə ƏFN barədə hüquqların kommersiyalaşdırılma səviyyəsini öz fəaliyyətinin əsas göstəricilərindən biri hesab edən elmi-texnoloji inkişaf siyasəti Rusiya Federasiyası subyektlərinin böyük əksəriyyətində və müəssisələrin böyük əksəriyyəti üçün hələ də **dəyər deyildir**.

Rusiya Federasiyasının subyektləri səviyyəsində biznes üçün başlanğıc şərtlərdə sosial, iqtisadi, mədəni, etnik və digər səbəblərə görə yaranan obyektiv fərqlər bu qeyri-bərabərliyi Rusiya Federasiyası üçün məqbul olmayan səviyyəyə çatdırır bilər və çatdırır. Deməli, nə qədər ki, bazar var, **federal səviyyədə kompensasiyaedicilərlə siyasəti** də olmalıdır, yəni federal mərkəz regionlarda sahibkarlıq fəaliyyətinin başlanğıc şərtlərində, o cümlədən normativ-hüquqi sahədə mövcud olan obyektiv fərqləri tənzimləməlidir.

Təşkilatın mənfəət vergisi üçün baza gəlir və xərclər arasındakı fərqlə müəyyən edilir. Lisenziya müqaviləsi üzrə əqli fəaliyyətin nəticələri üzərində hüquqlar barəsində sərəncam verilməsindən əldə edilən mənfəətdən tutulan verginin dərəcəsi 20 faizdən 3 faizə endirildikdə, verginin regional komponenti aradan qaldırılmaqla, bu fəaliyyət növündən vergi ayırmalarının nisbi ifadədə məbləği, əgər onlar faktiki olaraq mövcuddursa, azalacaq, lakin eyni zamanda təşkilatın əqli mülkiyyət hüquqlarının mülki-hüquqi dövryyəsinə artırmaq üçün, yəni aktiv transfer, istifadə hüquqlarının ötürülməsi və texnoloji araşdırmaların kommersiyalaşdırılması üçün bir stimül yaranacaq.

Lisenziya sahibləri əqli fəaliyyətin nəticələrindən istifadə hüququ əldə etməklə yüksək texnologiyalı məhsulların, malların və xidmətlərin istehsal həcmi artıracaq və lisenziya müqaviləsi üzrə əqli fəaliyyətin nəticələrindən istifadə hüquqları barəsində sərəncam verilməsindən əldə olunan mənfəətdən vergi daxilolmalarının ilkin azalması beş-altı il müddətində Rusiya Federasiyasının

vergi rezidentləri – həm lisenziya verənlər, həm də lisenziya sahibləri tərəfindən bütün səviyyələrdə büdcələr üçün yüksək texnologiyalı məhsulların, malların və xidmətlərin satışından əldə edilən mənfəət vergisi üzrə vergi ayırmalarının **bir neçə on faiz** artırılması ilə qarşılanacaq.

Güman edirik ki, bu tədbirlər federal büdcənin doldurulmasına mütləq rəqəmlərlə 2001-ci ildə Rusiya Federasiyasının müasir Vergi Məcəlləsinin tətbiqi ilə əldə edilmiş effekti verəcək: o vaxt Rusiyada ilk dəfə olaraq, fiziki şəxslərin gəlirlərindən verginin (FŞGV) vahid şkala üzrə – gəlirin məbləğindən asılı olmayaraq bu məbləğin 13 faizi faizi həcmində müəyyən edilmişdir.

Fiziki şəxslərin gəlirlərindən vergi dərəcəsinin 13%-ə endirilməsindən sonra vergilərin yığılması və vergi ayırmalarının məbləği artmışdır. Sovet-Rusiya islahatları illərində fiziki şəxslərin gəlirlərindən verginin maksimal dərəcəsi iki dəfə 60%-dən 30%-ə endirildi (1992-ci ildə «bərpa dövrü» ilə), sonra isə 35%-də dayandı və Avropada ən aşağı səviyyələrdən biri olaraq qaldı. 01.01.2000-ci ildən etibarən fiziki şəxslərin gəlirlərindən verginin maksimum dərəcəsi yenidən azaldıldı – 30%.

Yuxarıda göstərilənlərə uyğun olaraq, biz əminik ki, təşkilatların lisenziya müqaviləsi üzrə əqli fəaliyyətin nəticələrindən istifadə hüquqları barəsində sərəncam verilməsindən əldə olunan mənfəətdən tutulan verginin dərəcəsi 3%-ə qədər məcburi qaydada azaldılmasa, Rusiya Federasiyasının bütün subyektlərinin ərazilərində yüksək texnologiyalı məhsulların, malların və xidmətlərin istehsalının genişləndirilməsi yavaş sürətlə davam edəcəkdir [9].

2023-cü il martın 22-də Rusiya Federasiyası Federal Məclisinin Dövlət Dumasında Rusiya Federasiyası Hökumətinin 03.08.2020-ci il tarixli 2027-r nömrəli qərarı [5] ilə təsdiq edilmiş «yol xəritəsi» nin həyata keçirilməsi çərçivəsində «Rusiya Federasiyası Vergi Məcəlləsinin 2-ci hissəsinin 284-cü maddəsinə dəyişiklik edilməsi haqqında» yeni qanun layihəsinə [10] birinci oxunuşda baxıldı.

Rusiya Federasiyasının Vergi Məcəlləsinə təklif olunan dəyişiklik hazırda qüvvədə olan tənzimləmə qaydasını mahiyyətə dəyişmir, çünki Rusiya Federasiyasının subyektləri vergi ödəyicisi olan Rusiya təşkilatının mənfəət vergisindən Rusiya Federasiyasının subyektlərinin büdcəsinə köçürülməli olan, lisenziya müqaviləsi üzrə əqli fəaliyyətin nəticələrindən istifadə hüquqları barəsində sərəncam verilməsindən əldə olunan mənfəətlə bağlı müstəsna hüquqların belə bir vergi ödəyicisinə məxsus olan hissəsi üçün azaldılmış vergi dərəcəsinə müstəqil olaraq müəyyən etmək imkanını saxlayırlar.

Yaranmış şəraitdə əqli mülkiyyət hüquqlarının mülki-hüquqi dövrüyyəsini sabah deyil, srağagün genişləndirmək lazım idi. Təqdim olunan qanun layihəsi çərçivəsində mənfəət vergisinin dərəcəsinin sıfırlanması və eyni zamanda müstəsna hüquqları vergi ödəyicisinə – Rusiya təşkilatına məxsus olan əqli fəaliyyətin nəticələrindən istifadə hüquqlarına dair lisenziya müqaviləsinə əsasən əldə edilən mənfəətdən Rusiya Federasiyasının subyektlərinin büdcəsinə köçürülməli olan hissədə Rusiya Federasiyasının subyektlərinin vergi dərəcəsinə müvafiq olaraq artırmaq imkanının saxlanması bu vəziyyətdən çıxış yolu olardı.

ƏDƏBİYYAT SIYAHISI:

1. Цыкорин Н.Н. (2021). Развитие кредитования субъектов малого и среднего предпринимательства под залог прав на интеллектуальную собственность в России в рамках национального проекта «Малое и среднее предпринимательство и поддержка индивидуальной предпринимательской инициативы». Что дальше? //

в сборнике: Вестник ФИПС. Сборник научных материалов. Под общей редакцией О.П. Неретина. Москва, 2021. С. 55–67. https://www.elibrary.ru/download/elibrary_48550122_29243600.pdf

- Ocean Tomo, LLC (2021). The Intangible Asset Market Value Study. <https://www.oceantomo.com/intangible-asset-market-value-study/>
- European Commission (2020). Press release. Brussels, November 25, 2020. Commission adopts Action Plan on Intellectual Property to strengthen EU's economic resilience and recovery. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2187
- Роспатент предложил изменить налогообложение прибыли от интеллектуальной деятельности. // Портал PRAVO.RU, 30.03.2017. <https://pravo.ru/news/view/139449/>
- Распоряжение Правительства Российской Федерации от 03.08.2020 № 2027-р. // Официальный интернет-портал правовой информации. <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202008080001>
- Ивлиев Г.П. Роспатент готовит налоговые льготы для изобретателей. // «Российская газета» – Столичный выпуск: № 186 (8537). Интернет-портал «Российской газеты», 17.08.2021. ФГБУ «Редакция «Российской газеты». <https://rg.ru/2021/08/17/rospatent-gotovit-nalogovye-lgoty-dlia-izobretatelej.html>
- Федеральный закон от 02.07.2021 № 305-ФЗ «О внесении изменений в части первую и вторую Налогового кодекса Российской Федерации и отдельные законодательные акты Российской Федерации». // Официальный интернет-портал правовой информации. <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202107020013>
- Ивлиев Г.П. Создаем экосистему интеллектуальной собственности. // Информационно-аналитический журнал «Университетская книга», март 2022. С. 56–59. Издательский дом «Университетская книга». <http://www.unkniga.ru/copyright/copyrightcom/13245-sozdaem-ekosistemu-intellektualnoy-sobstvennosti>
- «Патентная коробка» увеличится в размерах. // Газета «Коммерсантъ» № 31/П от 20.02.2023, С. 2. <https://www.kommersant.ru/doc/5839500>
- Законопроект № 297906-8 «О внесении изменения в статью 284 части второй Налогового кодекса Российской Федерации» (в части уточнения перечня результатов интеллектуальной деятельности в целях применения пониженных ставок по налогу на прибыль организаций) // Система обеспечения законодательной деятельности (дата последнего обращения 23.03.2023). <https://sozd.duma.gov.ru/bill/297906-8>. ★

Sirius BIOTEX. Dərman preparatları tədqiqatçılarının Sammiti

11 – 13 may 2023 il

KEÇİRİLƏCƏK YER:

RUSIYA FEDERASIYASI, KRASNODAR ƏYALƏTİ, «SIRIUS»

FEDERAL ƏRAZISI, PQT. SIRIUS, OLIMPIYSKI PR., EV 1.

ELMI-TEXNOLOJİ UNIVERSİTET «SIRIUS»

«SIRIUS» FEDERAL ƏRAZISINDƏ «SIRIUS. BIOTEX» DƏRMAN PREPARATLARININ TƏRTİBATÇILARININ İLK SAMMITİ KEÇİRİLƏCƏK Kİ, BU DA UNIVERSİTETLƏRİN, AKADEMİK İNSTITUTLARIN VƏ YÜKSƏK TEXNOLOJİ ŞİRKƏTLƏRİN NÜMAYƏNDƏLƏRİNİ, GƏNC ALİMLƏRİ VƏ TƏLƏBƏLƏRİ BİR PLATFORMADA BİRLƏŞDİRƏCƏKDİR. SAMMIT İŞTİRAKÇILARI SƏNAYENİN TRENDLƏRİ VƏ GƏLƏCƏYİNİ MÜZAKİRƏ EDƏCƏK, RUSIYA ALİMLƏRİNİN UNİKAL TƏRTİBATLARINI TƏQDİM EDƏRƏK, BU GÜN SƏNAYENİN QARŞISINDA DURAN MƏSƏLƏLƏRİN HƏLLİ YOLUNU BİRGƏ AXTARA BİLƏCƏKLƏR.

TEXNOLOJİ MÜSTƏQİLLİK ÖLKƏMİZ ÜÇÜN, XÜSUSƏN TİBB SƏNAYESİ ÜÇÜN ƏSAS PRIORITYLƏRDƏN BİRİDİR. BU GÜN ELMI TƏŞKİLATLAR VƏ ƏCZAÇILIQ ŞİRKƏTLƏRİ QARŞISINDA QLOBAL BİR VƏZİFƏ DURUR – 2030-CÜ İL ÜÇÜN TİBBİ SUVERENLİYİN TƏMİN EDİLMƏSİ, ÖLKƏDƏ İSTEHSA OLUNAN DƏRMANLAR VƏ DİAGNOSTİK SİSTEMLƏRİN BAZARIN ƏN AZI 75% TƏŞKİL ETMƏK ŞƏRTİ İLƏ.

SAMMIT İŞTİRAKÇILARI YENİ VAKSİNLƏRİN HAZIRLANMASI, FƏRDİLƏŞDİRİLMİŞ GEN TERAPİYASI, BIYOMEDİKAL İNKİŞAFIN KOMMERSİYALASDIRILMASI VƏ ƏCZAÇILIQ SƏNAYESİ ÜÇÜN YÜKSƏK İXTİSASLI KADRLARIN HAZIRLANMASI KİMİ AKTUAL MƏSƏLƏLƏRƏ TOXUNACAQLAR.

SAMMITDƏ ÖLKƏNİN APARICI ƏCZAÇILIQ ŞİRKƏTLƏRİNİN MÜTƏXƏSSİSLƏRİ ÖZ LAYİHƏLƏRİ BARƏDƏ DANIŞACAQLAR, ONLARIN ARASINDA «R-FARM», «QENERIUM» VƏ «QEROFARM» DA VARDIR. N.F.QAMALEI ADINA NİTSEM, V.A.ALMAZOVA ADINA NMİTS, RUSIYANIN İMMUNOLOJİYA İNSTITUTU FMBA, SEÇENOV UNIVERSİTETİ VƏ BİR ÇOX BAŞQA APARICI TƏŞKİLATLARIN MÜTƏXƏSSİSLƏRİ ÖZ İNQLABI TƏDQIQATLARINDAN DANIŞACAQLAR. SAMMIT ÇƏRÇİVƏSİNDƏ RF SƏHIYYƏ NAZİRLİYİNİN NÜMAYƏNDƏLƏRİ AKTİV İŞTİRAK EDƏCƏKLƏR.

TƏSADÜFİ DEYİL Kİ, «SIRIUS» UNIVERSİTETİ TƏDQIQATÇILARIN BİRİNCİ SAMMITİNİN TƏŞKİLİ MƏKANINA ÇEVİRİLƏCƏKDİR. RUSIYANIN APARICI BIOTEXNOLOGİYA ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏMƏKDAŞLIQ EDƏRƏK, «SIRIUS»-UN ALİMLƏRİ ARTIQ İNDİ TİBBİ İSTİFADƏ ÜÇÜN İNNOVATİV MƏHSULLAR HAZIRLAYIR, ONLARIN ARASINDA ƏN VACİB YERİ UNİKAL QENOTERAPİTİK PREPARATLAR VƏ KİÇİK MOLEKULLAR ƏSASINDA HAZIRLANMIŞ DƏRMANLAR TUTUR. ELƏCƏ DƏ «SIRIUS» UNIVERSİTETİNDƏ YENİ BİOYUĞUN BIOMİMETİK MATERİALLARIN ÖYRƏNİLMƏSİ VƏ PRAKTİKADA İSTİFADƏSİ ÜÇÜN AKTİV İŞLƏR APARILIR.

SAMMITDƏ İŞTİRAK ÜÇÜN YENİ DƏRMANLARIN TƏTBIQ EDİLMƏSİNƏ CƏLB OLUNMUŞ, UNIVERSİTETLƏR, AKADEMİK İNSTITUTLAR VƏ YÜKSƏK TEXNOLOJİ ŞİRKƏTLƏRİN NÜMAYƏNDƏLƏRİ, EYNI ZAMANDA TƏLƏBƏLƏR VƏ GƏNC ALİMLƏR DƏVƏT OLUNUR. SAMMIT TƏK CƏ YENİ BİLİKLƏR ƏLDƏ ETMƏK DEYİL, HƏM DƏ POTENSİAL İŞ TƏKLİF EDƏNLƏR, TƏRƏFDƏŞ VƏ İNVESTORLARLA BİRBƏŞƏ ƏLAQƏ QURMAQ İMKANI İLƏ TƏMİN EDƏCƏK. İŞTİRAKÇILARIN SEÇİMİ MÜSABİQƏ ƏSASINDA APARILIR. PROGRAM VƏ QEYDİYYAT HAQQINDA DAHA ƏTRAFLI TƏDBİRİN SAITINDA (QR-KOD [HTTP://SIRIUSBIOTECHSRU/](http://siriusbiotech.sru/)). İŞTİRAK ÜÇÜN ƏRİZƏLƏR APRELİN 25-DƏK QƏBUL OLUNUR.

ƏQLİ MÜLKİYYƏTİN İDARƏETMƏ SİSTEMİNİN RƏQƏMSALLAŞDIRILMASININ KONSEPTUAL ƏSASLAR

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF DIGITALIZATION OF THE INTELLECTUAL PROPERTY MANAGEMENT SYSTEM

KULBA

Vladimir Vasilyevič,

texnika elmləri doktoru, professor, Rusiya Elmlər Akademiyasının İdarəetmə Problemləri İnstitutunun baş elmi işçisi

SIROTYUK

Vladimir Oleqoviç,

texnika elmləri doktoru, dosent, Rusiya Elmlər Akademiyasının İdarəetmə Problemləri İnstitutunun aparıcı elmi işçisi

Vladimir Kulba,

Doctor of Technical Sciences, Professor, Chief Researcher Institute of Control Sciences of Russian Academy of Sciences

Vladimir Sirotyuk,

Doctor of Technical Sciences, Associate Professor, Leading Researcher Institute of Control Sciences of Russian Academy of Sciences

XÜLASƏ: ƏQLİ MÜLKİYYƏTİN (ƏM) MÖVCUD İDARƏETMƏ SİSTEMLƏRİNƏ TƏLƏBLƏR VƏ MÜASİR ŞƏRAİTDƏ ONLARIN RƏQƏMSALLAŞDIRILMASI MƏSƏLƏLƏRİ NƏZƏRDƏN KEÇİRİLİB. YENİ BİZNES MODELƏRİNİN VƏ RƏQƏMSAL TEXNOLOGİYALARIN İSTİFADƏSİ İLƏ BAĞLI RƏQƏMSALLAŞMANIN ƏSAS PROBLEMLƏRİ AŞKAR EDİLİB. ƏM İDARƏETMƏ SİSTEMLƏRİNİN RƏQƏMSAL TRANSFORMASIYASI VƏ ƏM RƏQƏMSAL İDARƏETMƏ ORQANININ QURULMASININ MƏQSƏDLƏRİ, PRİNŞİPLƏRİ VƏ VƏZİFƏLƏRİ İFADƏ EDİLİB. ƏQLİ MÜLKİYYƏTİN RƏQƏMSAL İNFORMASIYA FONDUNUN FORMALAŞDIRILMASI VƏ İNKİŞAFI, PATENT VƏ ELMI-TEXNİKİ MƏLUMAT BAZALARININ ƏLÇATANLIĞININ, TAMLIĞININ VƏ KEYFİYYƏTİNİN TƏMİN EDİLMƏSİ ÜÇÜN GÖRÜLƏN İŞLƏRİN VACİBLİYİ QEYD EDİLİB.

Açar sözlər: əqli mülkiyyətin idarə edilməsi sistemi, rəqəmsal transformasiya, əqli mülkiyyətin rəqəmsal informasiya fondu, patent məlumat bazası, elmi-texniki məlumat bazası, məlumatların keyfiyyəti.

ABSTRACT: THE REQUIREMENTS FOR EXISTING INTELLECTUAL PROPERTY (IP) MANAGEMENT SYSTEMS AND THE ISSUES OF THEIR DIGITALIZATION IN MODERN CONDITIONS ARE CONSIDERED. THE MAIN PROBLEMS OF DIGITALIZATION ASSOCIATED WITH THE USE OF NEW BUSINESS MODELS AND DIGITAL TECHNOLOGIES ARE IDENTIFIED. THE GOALS, PRINCIPLES AND OBJECTIVES OF THE DIGITAL TRANSFORMATION OF IP MANAGEMENT SYSTEMS AND THE CONSTRUCTION OF A DIGITAL IP MANAGEMENT BODY ARE FORMULATED. THE IMPORTANCE OF WORK ON THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF A DIGITAL INFORMATION FUND OF INTELLECTUAL PROPERTY, ENSURING THE AVAILABILITY, COMPLETENESS AND QUALITY OF DATABASES OF PATENT AND SCIENTIFIC AND TECHNICAL INFORMATION WAS NOTED.

Keywords: intellectual property management system, digital transformation, intellectual property digital information fund, patent database, scientific and technical information database, data quality.

GİRİŞ

CRəqəmsal iqtisadiyyatın formalaşması iqtisadi liderlər olan ölkələrin əksəriyyətində elmi-texniki tərəqqinin prioritet istiqamətlərindən biridir.

Rusiyada rəqəmsal iqtisadiyyata keçid Rusiya Federasiyası Prezidentinin fərmanı ilə təsdiq edilmiş 2017-2030-cu illər üçün Rusiyada İnformasiya Cəmiyyətinin İnkişafı Strategiyasında nəzərdə tutulmuşdur [1].

Rəqəmsal iqtisadiyyata keçid biznes proseslərinin, idarəetmə və istehsal metodlarının yeni (o cümlədən formal) modellərinin istifadəsi və onların optimallaşdırılması, müasir informasiya və telekommunikasiya (rəqəmsal) texnologiyalarının tətbiqi əsasında müəssisə və təşkilatların və ya iqtisadiyyatın bütöv bir sahəsinin mövcud idarəetmə sistemlərinin rəqəmsal transformasiyasını nəzərdə tutur. İstehsal-təsərrüfat fəaliyyətinin və idarəçiliyin yeni biznes modellərindən və rəqəmsal texnologiyalardan səmərəli istifadə gələcəkdə həm ayrı-ayrı müəssisə və təşkilatların, həm də bütövlükdə ölkə iqtisadiyyatının ayrı-ayrı sahələrinin beynəlxalq rəqəbat qabiliyyətini müəyyən edəcəkdir [2, 3].

Rəqəmsallaşmadan ən böyük effekt iqtisadiyyatın elm tutumlu və yüksək texnologiyalı sektorlarında əldə edilə bilər. Hazırda yeni biznes modelləri, rəqəmsal platformalar və rəqəmsal texnologiyalar xidmət sektorunda (məliyyə, hüquq, patent, elmi tədqiqat və s.) daha geniş yayılıb.

Yeni rəqəmsal paradigmanın təsiri altında qabaqcıl elmi və texniki sahələrdə (patent qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi, müəllif hüquqlarının yaranması, məlumat bazalarına, proqram məhsullarına, sənaye nümunələrinə və faydalı modellərə hüquqların qeydiyyatı, əqli hüquqların qorunması rejimləri baxımından) elmi tədqiqatların, təcrübə-konstruktor işlərinin aparılmasının, əqli fəaliyyətin nəticələrinin (ƏFN) kommersiyalaşdırılmasının təşkilində və metodlarında köklü dəyişikliklər baş verir. Elmi ictimaiyyət elmi-texniki və patent məlumatlarının müxtəlif paylanmış mənbələrinə çıxış imkanına, onların emalı və istifadəsinə, müxtəlif sahələrə aid məlumatların öyrənilməsinə əsaslanan elmi tədqiqatlar və araşdırmalar aparılmasının yeni konsepsiyasına keçir.

Müəssisə və təşkilatların genişmiqyaslı rəqəmsallaşması rəqəmsal formada emal edilmiş və istifadə olunan məlumatların və göstərilən xidmətlərin həcmnin artması və bununla bağlı transformasiya, ictimaiyyətlə əlaqələr, informasiya təhlükəsizliyinin və məlumatların mühafizəsinin təmin edilməsi, məlumatların keyfiyyətinin və etibarlılığının artırılması və

sair problemlərlə əlaqədar, insanın və bütövlükdə cəmiyyətin həyatında bir sıra əsaslı, qaçılmaz və obyektiv dəyişikliklərə gətirib çıxarır [4].

Əqli mülkiyyətin idarə edilməsi sistemləri təsərrüfat subyektləri tərəfindən elm və texnikanın müxtəlif sahələrində yeni texnika və texnologiyalar yaratmağın, yoxsa lisenziya almağın, patent araşdırmaları və elmi tədqiqatlar aparmağın, əqli fəaliyyətin nəticələrini patentləşdirməyin daha məqsədəuyğun olduğunu müəyyən etmək üçün əsaslandırılmış qərarlar qəbul edilməsində mühüm rol oynayır.

Müasir şəraitdə ƏM-in effektiv idarə edilməsi aşağıdakılara kömək etməlidir:

- ixtiraçılığın və sahibkarlığın inkişafı,
- elmi-texniki məhsul və xidmətlər bazarının genişləndirilməsi,
- ixtiralarla və digər ƏM obyektlərinə ərizələrin verilməsi və mühafizə sənədlərinin verilməsi zamanı rahat şəraitin və münasib xidmətlərin təmin edilməsi;
- patent və elmi-texniki informasiya fondlarının istifadəçilər üçün tam əlçatan olmasının təmin edilməsi;
- patent informasiya ehtiyatlarının yüksək keyfiyyətinin, etibarlılığının və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi,
- patent sahiblərinin hüquqlarının etibarlı müdafiəsinin təmin edilməsi,
- iqtisadiyyatın intellektual suverenliyinin təmin edilməsi [5].

Bu, patent-informasiya fəaliyyəti və xidmətlər göstərilməsi məsələlərinin həlli məqsədilə biznes proseslərinin idarə edilməsi üçün yeni prinsiplərin, yanaşmaların, modellərin, metodların və texnologiyaların istifadəsinə, yəni müasir informasiya (rəqəmsal) texnologiyalarından istifadə edərək ənənəvi ƏM idarəetmə sisteminin transformasiyasını tələb edir.

Bütövlükdə əqli mülkiyyətin informasiya fondları, məlumatların toplanması, saxlanması, emalı və ötürülməsi üçün informasiya texnologiyaları, informasiya, telekommunikasiya və şəbəkə infrastrukturları patent təşkilatlarının, elmi-tədqiqat institutlarının, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinə aid müəssisə və təşkilatların qarşısına qoyulan vəzifələrin səmərəli həyata keçirilməsi üçün formalaşdırılan informasiya texnologiyaları (rəqəmsal) mühitini təşkil edir [6].

MÜASİR ŞƏRAİTDƏ ƏM İDARƏETMƏ SİSTEMİNİN TƏKMİLLƏŞDIRİLMƏSİNƏ VƏ İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİNƏ DAİR TƏLƏBLƏR

ƏM idarəetmə sistemi ƏM obyektlərinin mühafizəsi sənədlərinin qeydiyyatını, ekspertizasını və verilməsini, məsələn, patentlər,

müəlliflik hüququ və əmtəə nişanları vasitəsilə ƏM obyektlərinin müşayiət olunmasını, qorunmasını və mühafizəsini təmin edən informasiya-idarəetmə xarakterli hüquq sistemidir. Bu sistem müəlliflərin öz ixtiralarının və ya əsərlərinin tanınmasına nail olmaq və ya onlara görə maliyyə mükafatı almaq imkanı verir. ƏM idarəetmə sistemi ixtiraçıların və geniş ictimaiyyətin maraqlarını tarazlaşdırmaqla yaradıcılıq və innovasiyalar üçün şərait yaradılmasına kömək edir.

ƏM idarəetmə sisteminin rəqəmsal transformasiyası patent təşkilatlarının və ƏM idarəetmə sisteminin digər subyektlərinin işinin səmərəliliyini və keyfiyyətini artırmağa, yeni biznes modellərinə və idarəetmə üsullarına keçməyə, işçiləri gündəlik yorucu işlərdən azad etməyə, əmək məhsuldarlığını və şöbələrin rəqabət qabiliyyətini artırmağa imkan verir.

Ənənəvi ƏM idarəetmə sisteminin səmərəli transformasiyası və rəqəmsal ƏM idarəetmə sisteminə keçid üçün əqli mülkiyyətin rəqəmsal informasiya fondunda (ƏMRİF) rəqəmsal formada saxlanılan patent sənədlərindən və elmi-texniki sənədlərdən ibarət informasiya fondlarının mövcudluğu və əlçatanlığı zəruri şərtədir.

Biznesin qloballaşması və iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinin rəqəmsal transformasiyası şəraitində müasir ƏM idarəetmə sistemi elmi tədqiqatlar və araşdırmalar aparılması, ƏM obyektlərinin patent qabiliyyətinə dair qərarlar qəbul edilməsi üçün istifadəçilərə ƏMRİF-in müxtəlif patent-informasiya resurslarına effektiv rəqəmsal çıxışı və patent-informasiya fəaliyyətinin idarə edilməsi problemlərinin həllini təmin etməlidir. Elmi, texniki və patent-informasiya mənbələrinin, onların emalı və saxlanması üçün informasiya texnologiyaları, onların təmin etdiyi axtarış və xidmət imkanlarının müxtəlifliyi və ərazi pərakəndəliyi ƏMRİF-in yaradılması və inkişafı paradigmasına yenilik gətirir. Müasir ƏMRİF virtual patent məlumat anbarı şəklində təqdim edilməli və patent və elmi-texniki məlumatların lokal və xarici məlumat bazalarına (müvafiq olaraq PMB və ETİ MB) universal çıxış imkanını, məlumatın naviqasiyası və axtarışı, onların emalı və istifadəsi üzrə xidmətlər göstərilməsini, verilənlərin intellektual analizini təmin edən paylanmış informasiya-idarəetmə strukturuna malik olmalıdır [6, 7].

Rəqəmsal ƏM idarəetmə orqanının qurulması həm daxili ekspertlər, həm də xarici istifadəçilər – ƏM idarəetmə sisteminin təsərrüfat subyektləri (patent müvəkkilləri, müəlliflər, ərizəçi və ixtiraçıları, müəssisə və təşkilatlar, fiziki şəxslər), həmçinin təsərrüfat fəaliyyəti obyektlərinin texniki səviyyəsi və inkişaf meylləri, onların patent qabiliyyəti, yeniliyi, aktuallığı, patent təmizliyi, rəqabət qabiliyyəti barədə patent araşdırmaları və elmi tədqiqatlar aparın təşkilatlar, fiziki şəxslər tərəfindən elmi-texniki və patent məlumatlarına əsaslanan ƏMRİF PMB və ETİ MB məlumatlarının keyfiyyətinə yüksək tələblərə müvafiq olmalıdır.

Paylanmış ƏM idarəetmə sistemi və rəqəmsal ƏM idarəetmə orqanı istifadəçi tələblərinə cavab verən və informasiya məhsullarının istehsalının istifadəçinin problemlərinin həllinə yönəlmiş biznes təklifinin formalaşdırılmasından, onun sorğularına xidmət etmədən və əlaqədar xidmətlərin göstərilməsindən əvvəl xidmətlərin göstərilməsinə qədər həyat dövrünü əhatə edən yeni biznes modellərinin, ƏM və İT idarəetmə metodlarının istifadəsi əsasında qurulur.

Müasir şəraitdə belə biznes modelləri və rəqəmsal texnologiyalar sırasına, məsələn, böyük verilənlərin (Big Data) intellektual təhlili; istifadəçilərin informasiya ehtiyaclarını səmərəli şəkildə ödəmək üçün PMB və ETİ MB ƏMRİF strukturlarının

YENI BIZNES MODELLERI VE RƏQƏMSAL TEKNOLOGİYALAR SIRASINA BÖYÜK VERİLƏNLƏRİN (BIG DATA) AĞILLI ANALIZI; İSTİFADƏÇİLƏRİN VƏ BAŞQALARININ MƏLUMAT EHTİYAQLARINI SƏMƏRƏLİ ŞƏKİLDƏ ÖDƏMƏK ÜÇÜN PMB VƏ ETİ MB ƏMRİF STRUKTURLARININ OPTİMALLAŞDIRILMASI MODELLERI VƏ METODLARI AIDDİR.

optimallaşdırılması modelləri və üsulları; ƏMRİF verilənlər bazasının keyfiyyət və informasiya təhlükəsizliyinin idarə edilməsi üçün alətlər və sistemlər; IaaS («infrastruktur xidmət kimi»), IaaS («məlumat xidmət kimi»), SaaS («proqram təminatı xidmət kimi»), DBaaS («məlumat bazası xidmət kimi») kimi İT bulud hesablamalarına əsaslanan xidmət biznes modelləri PaaS («məhsul xidmət kimi») və s.; tematik istifadəçi məlumat bazalarının formalaşmasına federativ yanaşma; rəqəmsal ƏM idarəetmə orqanının təşkilati strukturunun rol modeli [6, 8-10].

Onlardan əsas olanları qısaca nəzərdən keçirək.

Böyük verilənlər müasir informasiya dövrünün ən xarakterik və əhəmiyyətli təzahürlərindən biridir. Onlar, bir tərəfdən rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı üçün böyük potensialı özündə cəmləşdirir, digər tərəfdən – bir sıra prinsip etibarilə yeni olan elə risk və təhdidləri ehtiva edir ki, onlara qarşı çıxmaq çox çətindir. İnformasiyanın müəllifinin (sahibinin) açıq və hüquqi cəhətdən sübuta yetirilən razılığı olmadan müxtəlif heterogen mənbələrdən əldə edilən informasiyanın ƏMRİF məlumat bazasında birləşdirilməsi qanunvericilik səviyyəsində tənzimlənməlidir.

ƏMRİF-in keyfiyyət və informasiya təhlükəsizliyinin idarəetmə modelləri və metodları PMB və ETİ MB məlumatlarının tamlığı, əlçatanlığı və etibarlılığı göstəricilərinin, risklərin və informasiya təhlükəsizliyinin qiymətləndirilməsini, inteqrasiya edilmiş rəqəmsal ƏM idarəetmə orqanının tələbləri və məhdudiyyətləri, habelə məlumatların keyfiyyəti və informasiya təhlükəsizliyi sahəsində beynəlxalq standartlar nəzərə alınmaqla müəyyən edilmiş səmərəlilik meyarlarına uyğun olaraq optimal idarəetmə sisteminin və ƏMRİF MB-nin qurulmasını təmin etməlidir.

Bulud hesablamalarına əsaslanan xidmət biznes modellərinin üstünlüklərinə buludların hər kəs üçün əlçatan olması, xidmətlərin aşağı qiyməti, təqdim olunan resursların çevikliyi və bulud xidmətlərinin kifayət qədər yüksək etibarlılığı daxildir. Öz növbəsində, bulud İT ƏMRİF verilənlər bazasında saxlanılan məlumatların məxfiliyinə yüksək səviyyədə təhlükə vardır və onlardan istifadə edilməsi müəllif hüquqlarının pozulması risklərini artırır. Bulud xidmətinin provayderi ilə İP idarəetmə sisteminin istifadəçisi, əqli mülkiyyətin müəllifi və (və ya) müəllif hüquqlarının sahibi və bulud xidmətinin istifadəçisi, əqli mülkiyyət və bulud xidmətinin müəllifi (müəllif hüquqlarının sahibi) arasındakı münasibətlər provayder hüquqi tənzimləməyə tabedir [4].

ƏM İDARƏETMƏ SİSTEMİNİN RƏQƏMSAL TRANSFORMASIYASININ MƏQSƏDLƏRİ, PRINSİPLƏRİ VƏ VƏZİFƏLƏR

ƏM idarəetmə sisteminin rəqəmsal transformasiyasının məqsədi elektron (rəqəmsal) ƏM idarəetmə orqanı yaratmaqdır. Bu orqan müştərilərə göstərilən xidmətin səmərəliliyini maksimuma çatdırmaqla, müştəri yönümlülük və omnikanallıq

(istifadəçilərlə ayrı-ayrı rabitə kanallarının vahid sistemə inteqrasiyası) prinsipləri və modelləri əsasında qurulmalıdır.

Patent-informasiya fəaliyyətində rəqəmsal ƏM idarəetmə orqanının və müştəri yönümlü (xidmət yönümlü) informasiya sisteminin yaradılması patent və tədqiqat təşkilatlarının işinin, onların təqdim etdiyi patent məlumatının və texnoloji xidmətlərin səmərəliliyini və keyfiyyətini artırmağa imkan verir.

ƏM idarəetmə sisteminin rəqəmsallaşdırılması zamanı mövcud ƏM idarəetmə sisteminin müasir İT-dən istifadə etməklə texnoloji biznes-proseslərin və idarəetmə funksiyalarının optimallaşdırılması üçün yeni model və metodlara köçürülərək transformasiyasına yönəlmiş kompleks tədbirlər, işlər və texnoloji proseslər həyata keçirilir.

ƏM idarəetmə sisteminin rəqəmsal transformasiyasının və ƏM-in rəqəmsal idarəetmə orqanına keçidin əsas məqsədləri:

- ƏM obyektləri üçün ərizələrin elektron qaydada verilməsinin təmin edilməsi, nəticədə ərizələrin qəbulu və rəsmi ekspertizası xərclərinin azalması, habelə müraciət materiallarının rəqəmsallaşdırılması;
 - kağız və maşınla oxuna bilən daşıyıcılarda saxlanılan patent və elmi-texniki məlumat fondlarının rəqəmsallaşdırılması, ƏM sahəsində vahid formata və standartlara çatdırılması;
 - PMB və ETİ məlumat bazasının optimal strukturlarının layihələndirilməsi, məlumat bazasının doldurulması, inkişafı və saxlanması;
 - ƏMRİF-in formalaşdırılması və idarə edilməsi;
 - ƏMRİF məlumat bazasının keyfiyyətinin, əlçatanlığının və informasiya təhlükəsizliyinin hərtərəfli idarə edilməsi;
 - istifadəçilərin tematik patent məlumat axtarışları aparması nəticəsində formalaşan tematik məlumat bazalarının (TMB) effektiv strukturlarının qurulması və onlara çıxışın təmin edilməsi. Lokal məlumat bazalarına çıxışın səmərəliliyini artırmaq üçün onların təşkilinə federativ yanaşma tətbiq edilir [6];
 - vahid axtarış interfeysi əsasında lokal və xarici uzaq ƏMRİF məlumat bazalarına çıxışı təmin edən ƏM idarəetmə sisteminin paylanmış məlumat və idarəetmə strukturunun formalaşdırılması;
 - ƏM rəqəmsal idarəetmə orqanının informasiya məhsullarının və xidmətlərinin proseslərə inteqrasiyasının və həyat dövrünün idarə edilməsinin təmin edilməsi;
 - əmək məhsuldarlığının artırmağa imkan verən elektron ödənişlərin həyata keçirilməsi;
 - bulud İT əsasında ƏMRİF-in informasiya texnologiyaları infrastrukturunun formalaşdırılması;
 - beynəlxalq, regional və milli patent təşkilatları, patent müvəkkilləri, ərizəçilər və patent sahibləri, milli kitabxanalar, təhsil və elmi təşkilatlar, sahibkarlıq subyektləri ilə qarşılıqlı əlaqə.
- Bu məsələlərin kompleks şəkildə həlli ƏM idarəetmə sisteminin rəqəmsal transformasiyasını və effektiv rəqəmsal ƏM idarəetmə orqanının qurulmasını təmin edir.

NƏTİCƏLƏR VƏ YEKUN

İşdə mövcud ƏM idarəetmə sistemlərinin transformasiyasının konseptual əsasları, eləcə də ƏM idarəetmə sistemlərinin rəqəmsallaşdırılması problemləri araşdırılır.

Rəqəmsal ƏM idarəetmə orqanının qurulmasının məqsədləri, prinsipləri və vəzifələri ƏM idarəetmə sisteminin optimal paylanmış informasiya və idarəetmə strukturunun, ƏMRİF məlumat bazasının optimal strukturunun layihələndirilməsi

və dəstəklənməsi məqsədilə formal metodologiyasının gələcək inkişafı, ƏMRİF informasiya texnologiyalarının infrastrukturunun, ƏMRİF məlumatlarının keyfiyyətinin və təhlükəsizliyinin idarə edilməsi üçün yaxşı zəmin yaradır. Onun istifadəsi layihə həllərinin səmərəliliyini və keyfiyyətini artıracaq, rəqəmsal transformasiyaya, effektiv rəqəmsal ƏM idarəetmə orqanının yaradılmasına və onun təqdim etdiyi xidmətlərə (ərizələrin elektron şəkildə təqdim edilməsi, elektron ödənişlər, məlumat mübadiləsi, ƏMRİF patent məlumatlarının təmin edilməsi, istifadəçilər üçün resurslar və s.) sərf edilən vaxtı və xərcləri azaldacaq.

STİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT:

1. О стратегии развития информационного общества в Российской Федерации на 2017–2030 годы. Указ Президента Российской Федерации от 9 мая 2017 г. № 203.
2. Программа «Цифровая экономика Российской Федерации». Утверждена распоряжением Правительства Российской Федерации от 28 июля 2017 г. № 1632-р.
3. Цифровизация экономики. – ж. БИТ, эл. ресурс: <http://bit.samag.ru/uart/more/67>.
4. Шульц В. Л., Кульба В. В. и др. Сценарное исследование проблем обеспечения общественной безопасности в условиях цифровизации. – М.: Проспект, 2020. – 240 с.
5. Неретин О. П. Интеллектуальный суверенитет экономики России. М.: ФИПС. – 2022. – 232 с.
6. Кульба В. В., Сиротюк В. О. Формализованная методология повышения эффективности и качества патентных информационных фондов и опыт ее использования при формировании и развитии евразийского патентно-информационного пространства. – М.: ИПУ РАН. Научное издание, 2019. – 236 с.
7. Кульба В. В., Сиротюк В. О. Модели и методы синтеза распределенной информационно-управляющей структуры патентных информационных фондов / Труды 13-й Международной конференции «Управление развитием крупномасштабных систем» (MLSD'2020, Москва). – М.: ИПУ РАН, 2020. – с. 1542–1551; <https://mlsd2020.ipu.ru/proceedings/1542-1551.pdf>.
8. Кульба В. В., Ковалевский С. С., Косяченко С. А., Сиротюк В. О. Теоретические основы проектирования оптимальных структур распределенных баз данных. Сер. «Информатизация России на пороге XXI века». – М.: СИНТЕГ, 1999. – 660 с.
9. Хуан Аньел, Диего Монте, Хавьер Иглесиас. Переход в облако. Практическое руководство по организации облачных вычислений для ученых и IT-специалистов. М.: PRO, 2022. – 136 с.
10. Сиротюк В. О., Косяченко С. А. Моделирование предметных областей пользователей при использовании облачных технологий. Вестник РГГУ. Серия «Экономика. Управление. Право». 2017. № 4 (10). с. 74–87. ★

ƏQLİ MÜLKİYYƏT İQTİSADİYYATINDA STRUKTUR DƏYİŞİKLİKLƏRİNİN KONTURLAR

OUTLINES OF STRUCTURAL TRANSFORMATIONS IN THE ECONOMICS OF INTELLECTUAL PROPERTY

ALEKSANDROVA

Anna Vladimirovna,

Texnika elmləri namizədi, FIPS Elmi tədqiqat işlərinin və elmi tədbirlərin təşkili şöbəsinin aparıcı elmi işçi

Anna Aleksandrova,

Candidate of Technical Sciences, Leading Researcher of the Department of Organization of Research and Scientific Events of FIPS, alexadmi@mail.ru

XÜLASƏ: Məqalədə 2005-2020-ci illərdə əqli mülkiyyət iqtisadiyyatında struktur dəyişikliklərinin konturlarını göstərməyə cəhd edilib. Struktur dəyişikliklərin ölçülməsi metodologiyası əqli mülkiyyətin qorunması üçün müraciətlərin sayının və texnologiya sahələri üzrə bölüşdürülmüş hüquqların sərəncamına dair müqavilələrin sayının müqayisəsinə, habelə baxılan sahədə dinamik prosesləri xarakterizə edən ayri-ayrı göstəricilərin çəkirlərinin faiz nisbətindəki dəyişikliklərin müqayisəsinə əsaslanır. Müqayisənin nəticələri belə qənaətə gəlməyə əsas verir ki, müxtəlif amillərin təsiri altında əqli mülkiyyət iqtisadiyyatında müşahidə olunan kəmiyyət və keyfiyyət dəyişiklikləri struktur transformasiyasıdır.

Açar sözlər: Rusiya iqtisadiyyatı, əqli mülkiyyət iqtisadiyyatı, struktur dəyişiklikləri, struktur transformasiyası, intellektual suverenlik.

ABSTRACT: THE ARTICLE ATTEMPTS TO OUTLINE THE CONTOURS OF STRUCTURAL TRANSFORMATIONS IN THE ECONOMY OF INTELLECTUAL PROPERTY IN THE INTERVAL 2005–2020. THE METHODOLOGY FOR MEASURING STRUCTURAL SHIFTS IS BASED ON A QUANTITATIVE COMPARISON OF THE NUMBER OF APPLICATIONS FOR THE PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY OBJECTS AND THE NUMBER OF CONTRACTS FOR THE DISPOSAL OF LAW DISTRIBUTED BY TECHNOLOGY AREAS, AS WELL AS ON A COMPARISON OF CHANGES IN THE PERCENTAGE WEIGHTS OF INDIVIDUAL INDICATORS CHARACTERIZING DYNAMIC PROCESSES IN THE AREA UNDER CONSIDERATION. BASED ON THE RESULTS, IT IS CONCLUDED THAT UNDER THE INFLUENCE OF VARIOUS FACTORS IN THE ECONOMICS OF INTELLECTUAL PROPERTY, QUANTITATIVE AND QUALITATIVE CHANGES ARE OBSERVED, WHICH ALLOW US TO TALK ABOUT STRUCTURAL TRANSFORMATION.

Keywords: Russian economy, economics of intellectual property, structural changes, structural transformation, intellectual sovereignty.

Iqtisadiyyatda struktur dəyişiklikləri iqtisadi sistemin elementlərinin, paylarının, nisbətlərinin və kəmiyyət xarakteristikalarının dəyişməsi şəklində təzahür edir [2]. İqtisadi sistemlərin müxtəlif səviyyələrində struktur dəyişikliklərinin təzahür formaları S.V. Doxolyanın işində ətraflı müzakirə olunur [3].

Struktur dəyişikliklərinin müəyyən edilməsi və təhlili praktiki tətbiqi mümkünlüyü üzə çıxarmışdır. Məsələn, N.D. Fokin və A.V. Polbin qeyd edirlər ki, Rusiyanın ÜDM-ini proqnozlaşdırarkən struktur dəyişikliklərinin nəzərə alınması zəruridir, çünki uzunmüddətli artım templərində dəyişikliklərin olması ÜDM-in dekompozisiyasına, trend və tsiklik komponentlərə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərə bilər [4; 5]. Bir sıra müəlliflər hesab edirlər ki, parametrlərdə açıq-aşkar dəyişiklik biznes tsiklinin yanlış təfsirinə və müvafiq olaraq pul siyasəti tədbirlərinin hazırlanması üçün yanlış tövsiyələrə, milli layihələrin həyata keçirilməsi zamanı hədəflərin müəyyən edilməsində və ya nailiyyətlərin qiymətləndirilməsində təhriflərə səbəb ola bilər [6; 7].

Struktur dəyişikliklərinin məzmunu, prinsipləri və amillərinin öyrənilməsi sahəsində Rusiyanın və xarici ölkələrin iqtisad elmində əldə edilmiş nəticələr cari dövrün hadisələrini dərk etmək üçün güclü nəzəri bazadır [8; 9; 10].

Belə bir fikir var ki, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində konvergent texnologiyalardan fəal istifadə edilməsi struktur dəyişikliklərinin özünün keyfiyyət xüsusiyyətlərinə təsir göstərmişdir. Bir sıra müəlliflər hesab edirlər ki, «izomorfizm və qeyri-sabitlik; entropiyanın lokalizasiyası; attraktorun modifikasiyası» müasir struktur dəyişikliklərinin əsas keyfiyyətləridir [11].

Y.B. Lençukun mövqeyinə görə, müasir iqtisadiyyatda struktur dəyişiklikləri, ilk növbədə, VI texnoloji ukladın və dördüncü sənaye inqilabının texnologiyalarına söykənən texnoloji əsasların dəyişməsi ilə əlaqədardır [12].

Rusiya iqtisadiyyatının texnoloji müstəqilliyinin və intellektual suverenliyinin təmin edilməsi kontekstində əqli mülkiyyət iqtisadiyyatı səviyyəsində struktur dəyişikliklərinin öyrənilməsi vəzifəsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

D.D. Suxarev Rusiya iqtisadiyyatının texnoloji dinamikasının strukturunun mənzərəsini araşdıraraq belə nəticəyə gəlir ki, texnoloji konvergensiyanın nəticələrinin yayılması sənaye dəyişikliklərinin əsasını təşkil edir və reproduktiv, sosial və institusional strukturun modifikasiyasına gətirib çıxarır [13]. İqtisadiyyatın kritik sahələrinin yüksək texnologiyalı sektorlarında struktur dəyişikliklərinin səbəbləri O.P. Neretin tərəfindən işlənib

RUSIYA İQTİSADİYYATININ TEXNOLOJİ MÜSTƏQİLLİYİNİN VƏ İNTELLEKTUAL SUVERENLİYİNİN TƏMİN EDİLMƏSİ KONTEKSTİNDƏ ƏQLİ MÜLKİYYƏT İQTİSADİYYATI SƏVİYYƏSİNDƏ STRUKTUR DƏYİŞİKLİKLƏRİNİN ÖYRƏNİLMƏSİ VƏZİFƏSİ XÜSUSİ ƏHƏMİYYƏT KƏSB EDİR.

hazırlanmış intellektual suverenlik konsepsiyasında ətraflı izah edilmişdir [14].

Rusiya iqtisadiyyatının texnoloji müstəqilliyinin və intellektual suverenliyinin təmin edilməsi kontekstində əqli mülkiyyət iqtisadiyyatı səviyyəsində struktur dəyişikliklərinin öyrənilməsi vəzifəsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

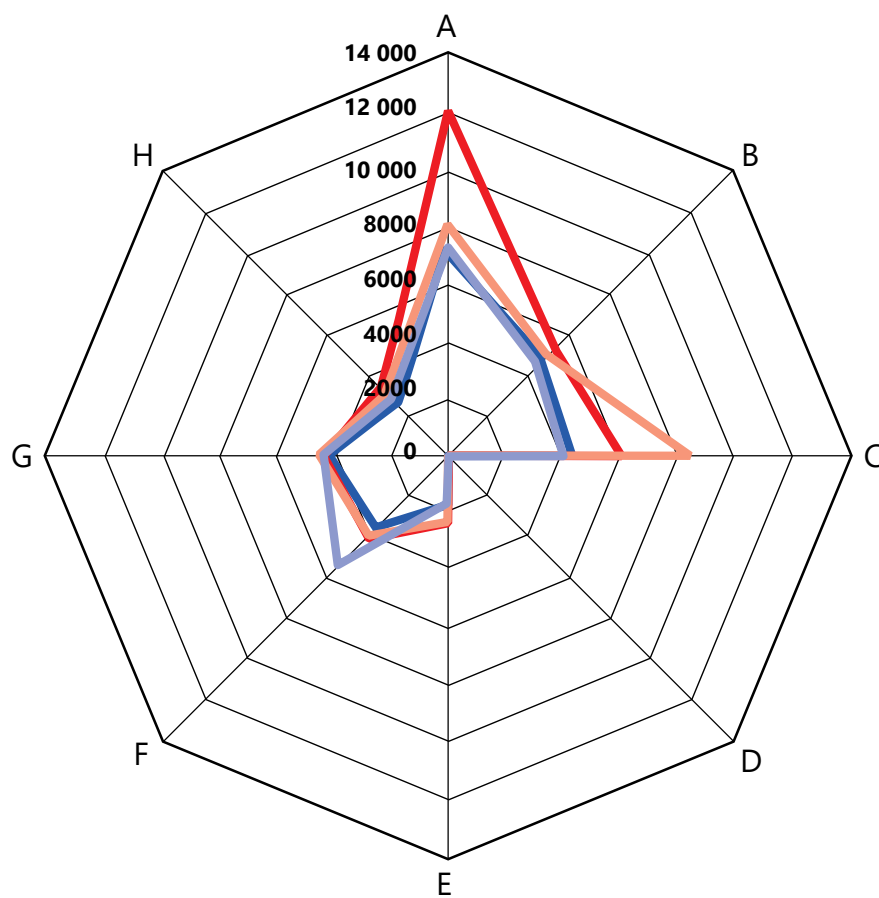
Bəzi müəlliflərin işlərində iqtisadiyyatda əqli mülkiyyətin ölçülməsi ilə bağlı aktual məsələ qaldırılır [15; 16; 17], qeyd olunur ki, əqli mülkiyyət iqtisadiyyatının monitorinqi üçün hazırda istifadə olunan statistik alətlər dərin analitik hesablamalar üçün toplanmış məlumatların tamlığını təmin etmir.

Bu məqalə çərçivəsində 2005-2020-ci illər ərzində əqli mülkiyyət iqtisadiyyatında struktur dəyişikliklərinin konturlarını müəyyən etməyə cəhd edilir. Bu və ya digər texniki sahədə patent fəaliyyəti cəmiyyətin innovativ texniki həllərə ehtiyacının proyeksiyasıdır.

Beynəlxalq Patent Təsnifatı (BPK) bütün texnologiya sahəsini təxminən 70 min rubrikadan ibarət səkkiz hissəyə bölür.

Şəkil 1-də ərizələrin BPK kodları üzrə paylanması konturu A bölməsində pik nöqtəsi aydın görünən sınıq xətt formalı həndəsi fiqurdur. Pik 2010-cu ildə müşahidə olunur. «A» bölməsində birləşən texniki sahələrə ərizəçilərin davamlı marağı texniki həllərin geniş tətbiqi ilə izah edilə bilər. A bölməsi bu sinifləri ehtiva edir: kənd təsərrüfatı; qida məhsulları; tütün; şəxsi əşyalar və məişət əşyaları; sağlamlıq; xilasetmə xidməti; əyləncə və s. Eyni zamanda, D, H, G bölmələri üzrə ərizələrin verilməsi səviyyəsi nəzərdən keçirilən dövr ərzində əhəmiyyətli dərəcədə dəyişir.

2015-ci ildə ərizələrin paylanması konfiqurasiyası ərizəçilərin prioritetlərinin C bölməsi istiqamətində dəyişməsinə nümayiş etdirir.

Şəkil 1. Rospatentə verilmiş ixtiralar üçün ərizələrin BPK-ın bölmələri, vahidləri üzrə bölgüsü. Məlumat mənbəyi: Rospatent-in illik hesabatları

Bu istiqamətin tərkib hissəsi kimi makroiqtisadi göstəricilərlə bağlı struktur dəyişikliklərinin qiymətləndirilməsi üçün müvafiq göstəricilər və metodlar sistemi işlənib hazırlanmalıdır. Bu, əqli mülkiyyət iqtisadiyyatının dövlət idarəçiliyi vasitələrini təkmilləşdirməyə imkan verəcək.

Şəkilə aşkar pik kimi görünür ki, 2020-ci ildə ixtiraçıların diqqəti F bölməsinin əhatə etdiyi texnologiyaların patentləşdirilməsinə yönəlmişdir. Həmin il A bölməsi üzrə təqdim edilmiş ərizələrin sayı 2005-ci və 2015-ci illərdəki səviyyəyədir, C bölməsində isə seçilmiş intervalda ən aşağı qiymətə malikdir. 2020-ci ildə ərizələrin BPK kodları üzrə paylanmasının konfigurasiyası 2010-cu ildən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir.

Müraciətlərin ümumi sayının dinamikası dəyişkəndir: 32.254 ədəd (2005); 42.500 ədəd (2010); 45.517 ədəd (2015); 34.984 ədəd (2020)

Q.B. Kleyner öz əsərlərində vurğulayır ki, transformasiyanın hərəkətverici qüvvəsi kimi çıxış edən «əsas aktor» milli iqtisadiyyatda baş verən dinamik proseslərə həlledici təsir göstərir [18].

Bu nöqtəyi-nəzərdən, 2005-ci ildə patentləşdirmə meyllərini müəyyən edən əsas aktor hüquqi şəxslər olub: ixtira ərizələrinin 63%-i onların payına düşüb (şəkil 2).

2010-cu ildə hüquqi və fiziki şəxslərin müraciətlərinin nisbəti, müvafiq surətdə, 56% və 44% olub (şəkil 2). Fiziki şəxslərin fəallığının artması texnologiya sahələrində patentləşdirmənin struktur profilinin dəyişməsində özünü göstərir. Qeyd etdiyimiz kimi, bu müddət ərzində ən çox müraciət «insanların həyatı ehtiyaclarının ödənilməsi» istiqamətinə uyğundur.

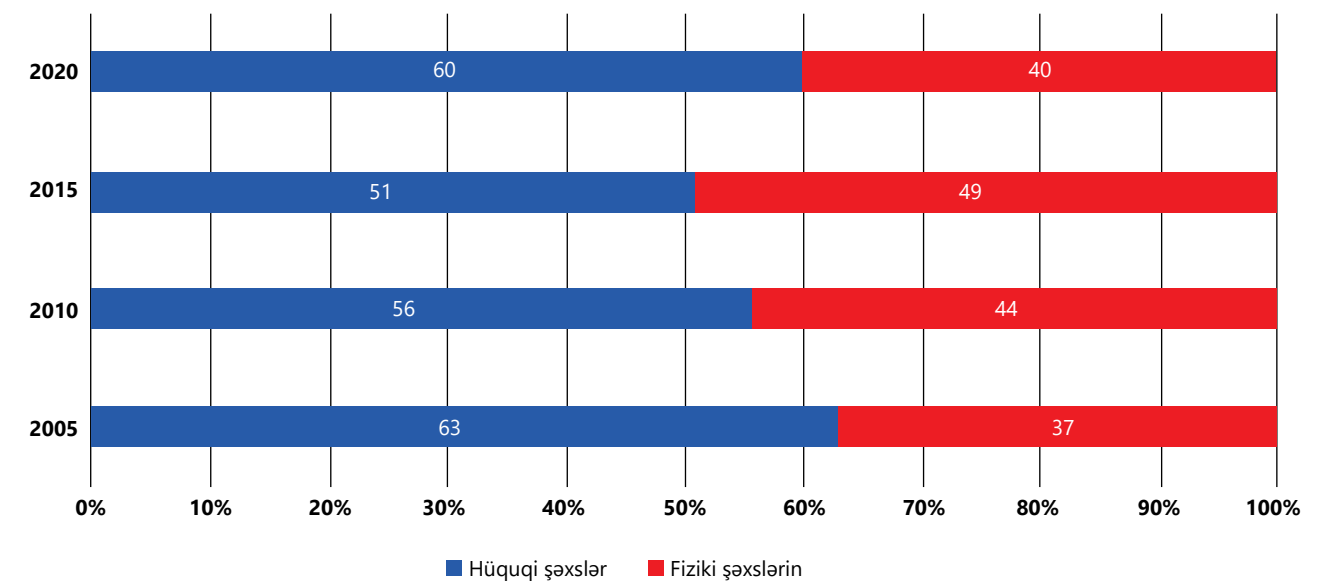
2015-ci ildə ərizəçi qismində fiziki şəxslərin xüsusi çəkisi 49%-ə çatmışdır ki, bu da Q.B. Kleynerin işində «fiziki şəxslər iqtisadiyyat» dövrü kimi qeyd olunan tendensiyalara tamamilə uyğundur, burada «əsas aktorlar şəxsi maraqları naminə özlərini təhlükəyə və riskə məruz qoyan ayrı-ayrı fərdlər idi» [19].

2020-ci ildə ərizələrin təqdim edilməsində yaranmış mənzərə hüquqi şəxslərin payının təxminən 60% olduğu 2005-ci il ssenarisini xatırladır. (Şəkil 2).

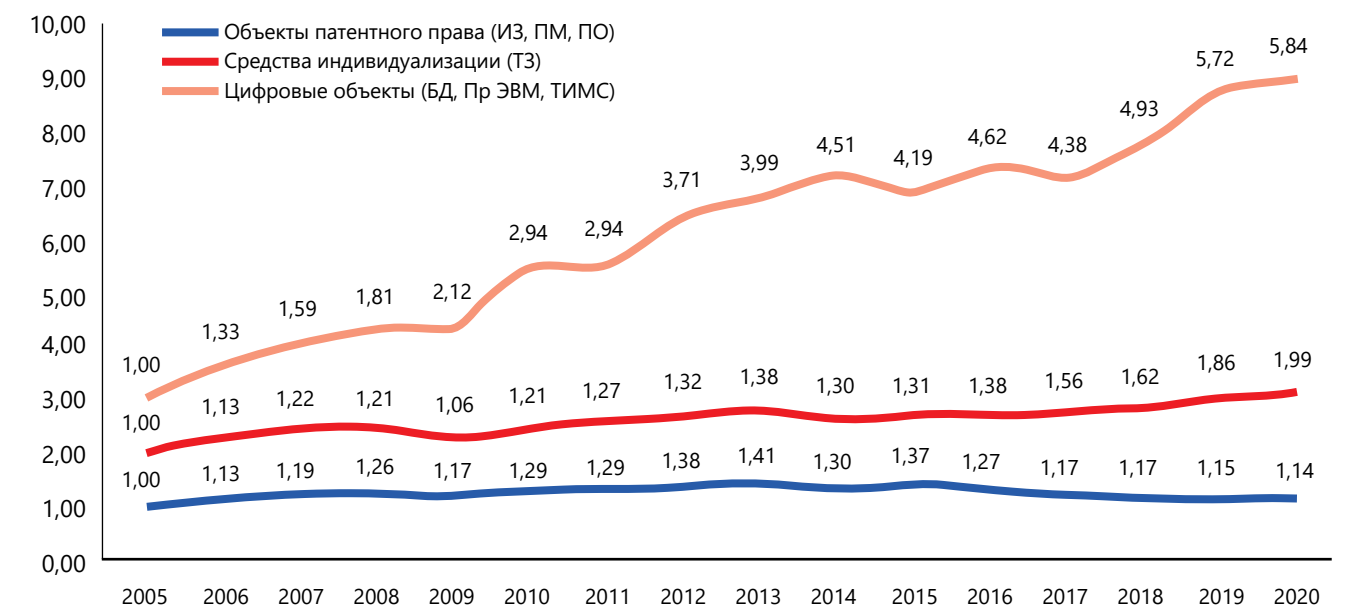
Əqli mülkiyyət obyektlərinin müxtəlif növləri kontekstində ərizələrin dinamikasının sürətindəki dəyişikliklər üzərində ayrıca dayanacaq (şəkil 3).

Şəkil 3-də təqdim olunan qrafiklərdə obyektlərin üç qrupu üzrə Rospatentə ərizələr verilməsinin dinamikası təsvir

PATENTLƏŞDİRMƏNİN TEXNOLOJİ SAHƏLƏRİNİN PROFİLİNDƏKİ DƏYİŞİKLİYİN XARAKTERİNİ VƏ PATENTLƏŞDİRƏN QURUMLARIN STRUKTURUNDA PAYLARIN YENİDƏN BÖLÜŞDÜRÜLMƏSİNİ HƏM ƏQLİ MÜLKİYYƏTİ TƏNZİMLƏYƏN MÜHİTİN DƏYİŞMƏSİ İLƏ, HƏM DƏ COVID-19 TƏHDİDLƏRİ KİMİ XARİCİ PROSESLƏRLƏ ƏLAQƏLƏNDİRMƏK OLAR.

Şəkil 2. İxtira üçün hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən Rospatentə təqdim edilmiş müraciətlərin sayının nisbəti, %
Məlumat mənbəyi: Rospatent-in illik hesabatları

Где: ИЗ – изобретения; ПМ – полезные модели; ПО – промышленные образцы; ТЗ – товарные знаки; БД – базы данных; ПрЭВМ – программы для ЭВМ; ТИМС – топологии интегральных микросхем.

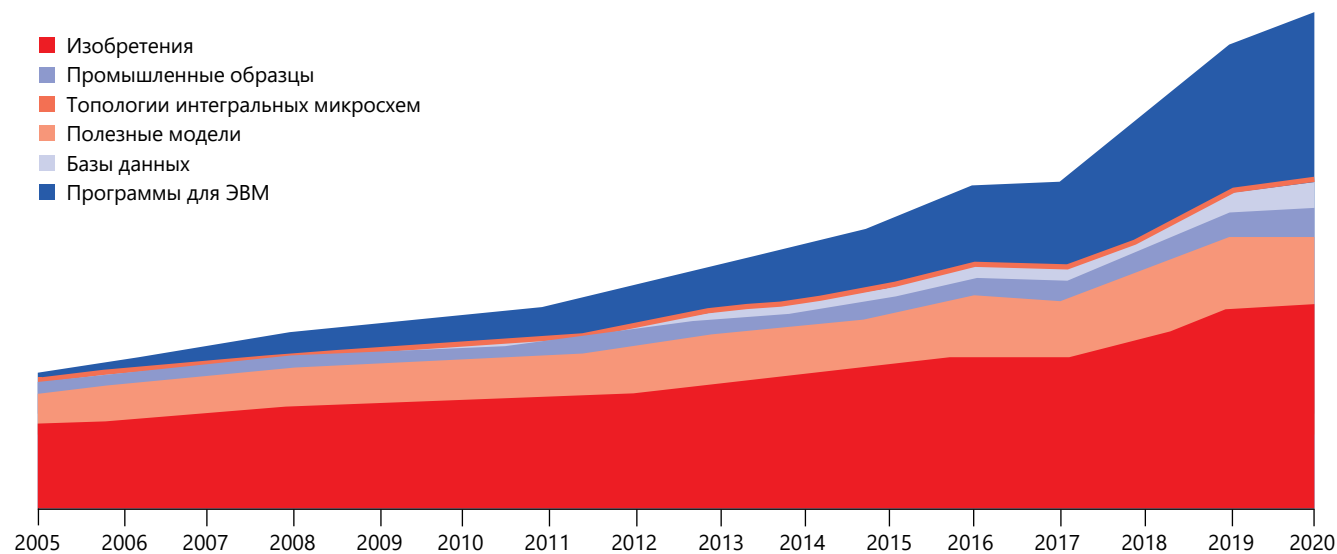
ТŞəkil 3. Əqli mülkiyyət növləri üzrə müraciətlərin 2005-ci illə müqayisədə artım tempi, %
Məlumat mənbəyi: Rospatent-in illik hesabatları

edilir: patent hüququnun obyektləri, fərdiləşdirmə vasitələri, həmçinin verilənlər bazası, kompüter proqramları, şərti olaraq rəqəmsal obyektlər qrupunda birləşdirilmiş inteqral sxemlərin topologiyaları. Həmişəki 3-də təqdim olunan qrafiklərdən aydın olur ki, rəqəmsal obyektlər üçün müraciətlərin əhəmiyyətli artım tempi (5, s. 84) fonunda patent hüququ obyektləri və fərdiləşdirmə vasitələri üçün müraciətlərin sayı 2005-ci illə müqayisədə təqribən 1% artmışdır.

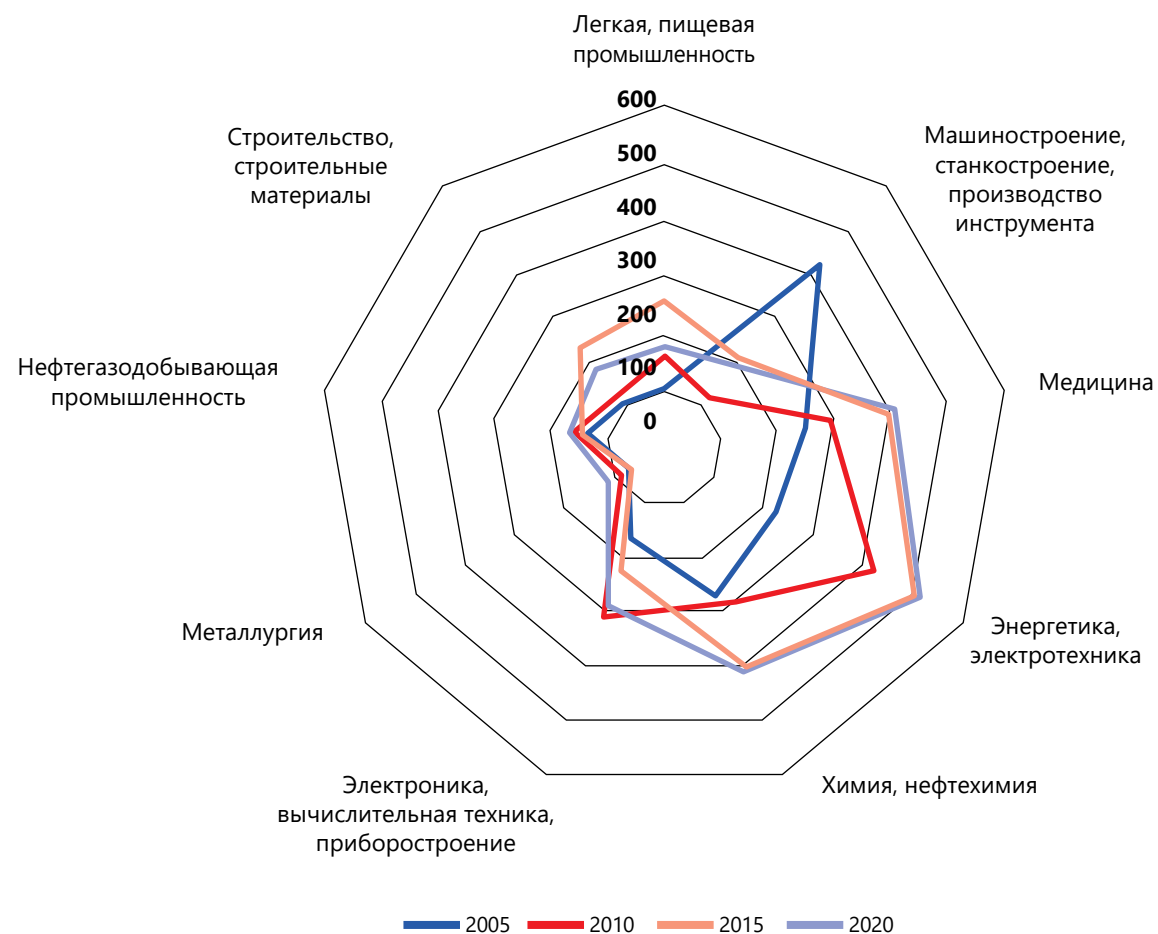
Patentləşdirmənin texnoloji sahələrinin profilindəki dəyişikliyin xarakterini və patentləşdirən qurumların strukturunda payların yenidən bölüşdürülməsini həm əqli mülkiyyəti

tənzimləyən mühitin dəyişməsi ilə, həm də COVID-19 təhdidləri kimi xarici proseslərlə əlaqələndirmək olar.

Kompüter proqramları, məlumat bazaları və inteqral mikrosxemlərin topologiyaları üzərində əqli hüquqların qeydiyyatı ilə bağlı fəallığın sürətlə artması həm biznes proseslərinin total rəqəmsallaşması, həm də «Rəqəmsal iqtisadiyyat» proqramının reallaşdırılması prosesində yaradılmış dövlət informasiya sistemlərinin tətbiqi üçün xüsusi tələblərlə izah edilə bilər. Təbii ki, İT şirkətləri üçün imtiyazlar və dəstək tədbirləri də hüquqi müdafiə əldə etmək motivasiyasına təsir edib.

Şəkil 4. Rusiya şirkətlərinin istehsal və təsərrüfat fəaliyyətlərində müxtəlif əqli mülkiyyət obyektlərindən istifadənin həcmi 4-NT (siyahı) No-li formadan məlumat əsasında. Məlumat mənbəyi: Rosstat

Şəkil 5. İxtiralar, faydalı modellərə, sənaye nümunələrinə müstəsna hüququn qeydə alınmış sifarişlərinin sayının texnologiya sahələri üzrə bölgüsü. Məlumat mənbəyi: Rospatentin illik hesabatları

В РАМКАХ ЭТОГО НАПРАВЛЕНИЯ ТРЕБУЕТСЯ РАЗРАБОТАТЬ СИСТЕМУ ПОКАЗАТЕЛЕЙ И МЕТОДОВ ОЦЕНКИ СТРУКТУРНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ, УВЯЗАННЫХ С МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИМИ ПОКАЗАТЕЛЯМИ, ЧТО ПОЗВОЛИТ СОВЕРШЕНСТВОВАТЬ ИНСТРУМЕНТАРИЙ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИКОЙ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ.

Əqli mülkiyyət iqtisadiyyatının ən mühüm göstəricisi əqli fəaliyyətin nəticələrinin biznes təcrübəsində istifadəsidir.

Bu məlumatın rəsmi mənbəyi əqli mülkiyyət obyektlərindən istifadə edən hüquqi şəxslər (kiçik sahibkarlıq subyektləri istisna olmaqla) tərəfindən doldurulan «Əqli mülkiyyət obyektlərindən istifadə haqqında məlumat» № 4-NT (siyahı) federal statistik müşahidə formasıdır. Şəkil 4-də 4-NT (siyahı) №-li formada məlumatların dinamikasının vizuallaşdırılması Rusiya şirkətlərinin istehsal və təsərrüfat fəaliyyətlərində müxtəlif əqli mülkiyyət obyektlərindən istifadə həcmiminin dəyişməsinə əyani şəkildə nümayiş etdirir.

2005-ci ildə ixtiraların və faydalı modellərin istifadə olunmasının təsdiq edilməsi digər obyektlər üzərində üstünlüyü açıq-aşkar göstərir. 2020-ci ildə kompüter proqramlarının istifadəsi faydalı modellərin faktiki istifadə göstəricisini aşaraq ixtiralarla müqayisə edilə bilər. İxtiralardan istifadənin təsdiqlənmiş sayı 8.530 ədəd (2005) və 20.636 ədəd (2020), məlumat bazasından istifadənin təsdiqlənmiş sayı isə 121 ədəd (2005) və 2.517 ədəd (2020) olmuşdur.

2020-ci ildə Rospatent istifadə hüququnun verilməsi, hüquqların özgəninkiləşdirilməsi, müstəsna hüququn girov qoyulması və digər müqavilələr üzrə ixtiralara, faydalı modellərə və sənaye nümunələrinə müstəsna hüquq barədə 3.236 sərəncamı qeydiyyat almışdır [19]. Müqayisə üçün: 2005-ci ildə qeydiyyata alınmış müqavilələrin ümumi sayı 2.122 ədəd olmuşdur.

Eksklüziv hüquqlara malik qeydə alınmış sifarişlərin sayının texniki sahələr üzrə bölgüsü göstərir ki, 2005-ci ildən sonra tibb, elektrik mühəndisliyi, kimya və neft-kimya kimi sahələrdə belə əməliyyatlara maraq xeyli artıb.

Əqli mülkiyyət bazarında cərəyan edən proseslərin müstəsna hüquqlarla bağlı sərəncamların növləri, hüquqi münasibətlərin sahələri və subyektləri üzrə xüsusiyyətləri O.S. İsayevanın [20] işində verilmişdir. Məsələn, 2020-ci ildə köçürən tərəf kimi fiziki şəxslərin payı 24,38%, dövlət müəssisələrinin payı 15,56%; qeyri-dövlət şirkətlərinin payı 60,06% olmuşdur. Ev sahibi kimi fiziki şəxslərin payı 6,45%, dövlət müəssisələrinin payı 2,52%; qeyri-dövlət şirkətlərinin payı 91,04% olmuşdur. Bu, belə deməyə əsas verir ki, əqli mülkiyyət bazarının ən fəal iştirakçıları Rusiyanın qeyri-hökumət təşkilatlarıdır.

Tədqiqatı yekunlaşdıraraq belə nəticəyə gəlmək olar ki, əqli mülkiyyət iqtisadiyyatında struktur dəyişiklikləri həm Əqli hüquqların subyektlərinin ehtiyacları səviyyəsində, həm də bu hüquqların obyektlərinə tələbat səviyyəsində transformasiya prosesləri gədir.

Aparılan tədqiqatlar onu deməyə əsas verir ki, bu istiqamətin tərkib hissəsi kimi makroiqtisadi göstəricilərlə bağlı struktur dəyişikliklərinin qiymətləndirilməsi üçün müvafiq göstəricilər

və metodlar sistemi işlənib hazırlanmalıdır. Bu, əqli mülkiyyət iqtisadiyyatının dövlət idarəçiliyi vasitələrini təkmilləşdirməyə imkan verəcək.

МəNBƏLƏRİN SİYAHISI:

1. Симачев Ю. Структурные изменения в российской экономике и структурная политика: аналитический доклад / Ю. Симачев, Н. Акиндинова, А. Яковлев [и др.]. – Москва: Национальный исследовательский университет «Высшая школа экономики», 2018. – 252 с.
2. Смелик Н.Л. Трансформация экономической системы: механизм структурных изменений / Н.Л. Смелик // Журнал экономической теории. – 2008. – № 3. – С. 69–83.
3. Дохолян С.В. Структурные сдвиги и структурная перестройка экономики / С.В. Дохолян, В.З. Петросянц, Д.А. Деневизюк, А.М. Садыкова // Региональные проблемы преобразования экономики. – 2018. – № 7 (93). – С. 63–71. – DOI 10.26726/1812-7096-2018-7-63-71.
4. Фокин Н.Д. О важности учета структурных сдвигов при прогнозировании российского ВВП / Н.Д. Фокин // Прикладная эконометрика. – 2021. – № 3 (63). – С. 5–29. – DOI 10.22394/1993-7601-2021-63-5-29.
5. Полбин А.В. Тестирование наличия изломов в тренде структурной компоненты ВВП Российской Федерации / А.В. Полбин, А.А. Скроботов // Экономический журнал Высшей школы экономики. – 2016. – Т. 20. – № 4. – С. 588–623.
6. Гончаренко Л.П. Структурные сдвиги в экономике: коммерциализация новых видов деятельности / Л.П. Гончаренко, В.В. Безпалов, Н.Н. Гагиев [и др.]. – Москва: Общество с ограниченной ответственностью «Русайнс», 2022. – 190 с.
7. Каячева Л.В. Дихотомия структурной трансформации экономики и макроэкономической нестабильности / Л.В. Каячева, Е.В. Слесаренко // Экономические науки. – 2020. – № 190. – С. 7–11. – DOI 10.14451/1.190.7.
8. Самонова К.В. Структурный сдвиг: сущность, причины, параметрические характеристики // Современные научные исследования и инновации. 2014. № 10. Ч. 2 [Электронный ресурс]. URL: <https://web.snauka.ru/issues/2014/10/38711> (дата обращения: 16.12.2022).
9. Шелегеда Б.Г. Методологические подходы к исследованию структурных трансформаций в развитии экономических систем / Б.Г. Шелегеда, О.Н. Шарнопольская, Н.В. Погоржельская // Вестник Пермского университета. Серия: Экономика. – 2017. – Т. 12. – № 2. – С. 172–188. – DOI 10.17072/1994-9960-2017-2-172-188.
10. Жиронкин С.А. Экономическая конвергенция в методологии структурных сдвигов / С.А. Жиронкин, В.В. Гузырь, М.А. Гасанов // Вестник Томского государственного университета. Экономика. – 2022. – № 58. – С. 24–41. – DOI 10.17223/19988648/58/2.
11. Гузырь В.В. Конвергентные структурные сдвиги как основа неоиндустриализации российской экономики / В.В. Гузырь, З.А. Юсубова, М.А. Гасанов // Фундаментальные исследования. – 2021. – № 3. – С. 44–48. – DOI 10.17513/fr.42978.
12. Ленчук Е.Б. Россия в мировом процессе научно-технологического развития / Е.Б. Ленчук // Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право. – 2021. – Т. 14. – № 4. – С. 72–91. – DOI 10.23932/2542-0240-2021-14-4-5.

13. Сухарев О.С. Структурная модернизация российской экономики / О.С. Сухарев, Д.Д. Катуков, В.Е. Малыгин [и др.]. – Санкт-Петербург: Издательство «Алетейя», 2022. – 276 с.
14. Неретин О.П. Интеллектуальный суверенитет экономики России / О.П. Неретин: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2022. – 166 с.
15. Александрова А.В. Экономика интеллектуальной собственности: наблюдение, измерение, мониторинг / Сборник научных трудов XI Международного конгресса по контроллингу «Контроллинг в экономике, организации производства и управлении»: (Нижний Новгород, 20 мая 2022 г.) / под научной редакцией д.э. н., профессора С.Г. Фалько / НП «Объединение контроллеров». – Москва: НП «Объединение контроллеров», 2022. С. 3–10. URL: <http://controlling.ru/files/195.pdf>.
16. Александрова А.В. Факторы развития сферы интеллектуальной собственности в условиях цифровизации / А.В. Александрова, М.Г. Иванова, Ю.Д. Александров // Цифровизация экономических систем: теория и практика. – Санкт-Петербург: Политех-Пресс, 2020. – С. 365–389. – DOI 10.18720/IEP/2020.3/16.
17. Козырев А.Н. Экономика интеллектуальной собственности: измерения, мифология, математические модели / А.Н. Козырев // Вестник Российской академии наук. – 2015. – Т. 85. – № 9. – С. 776. – DOI 10.7868/S0869587315090066.
18. Клейнер Г.Б. От «экономики физических лиц» к системной экономике / Г.Б. Клейнер // Вопросы экономики. – 2017. – № 8. – С. 56–74. – DOI 10.32609/0042–8736–2017–8–56–74.
19. Иванова М.Г. Рынок интеллектуальной собственности в России: состояние и перспективы / М.Г. Иванова, А.В. Александрова, Ю.Д. Александров // Глобальный научный потенциал. – 2021. – № 4 (121). – С. 267–270.
20. Исаева О.С. Распоряжение исключительными правами на объекты патентных прав / О.С. Исаева, А.А. Руднев, М.Ю. Собакин // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2022. – № 5. – С. 31–41. ★

///. PATENT MƏLUMATLARININ ELEKTRON XİDMƏTLƏRİ

BEYNƏLXALQ SƏNAYE LAYİHƏLƏRİ ÜÇÜN ƏTRAFLI AXTARIŞLAR APARMAQ ÜÇÜN WIPO-NUN ELEKTRON RESURSLARINDAN İSTİFADƏ TƏCRÜBƏSİ¹

ON THE USE OF WIPO ELECTRONIC RESOURCES FOR THE PURPOSES OF COMPLEX SEARCHES OF INTERNATIONAL INDUSTRIAL DESIGNS

JURAVLYOV

Andrey Lvoviç,

Hüquq elmləri namizədi, Beynəlxalq Kooperasiya Mərkəzinin rəhbəri,

DARINA

Olqa Nikolayevna,

Beynəlxalq təsnifatlar və patent hüququ obyektləri sahəsində axtarışın informasiya təminatı şöbəsinin böyük elmi işçisi,

NEQULYAYEV

Gennadi Anatolyeviç,

filologiya elmləri namizədi, Beynəlxalq təsnifatlar və patent hüququ obyektləri sahəsində axtarışın informasiya təminatı şöbəsinin aparıcı elmi işçisi.

Andrey Zhuravlev,

Ph.D. candidate in Law, Head of FIPS International Cooperation Center, FIPS

Olga Darina,

senior research worker, Division of International Classifications and Information Support in the Field of Patent Rights, FIPS

Gennadi Negulyaev,

Ph.D. candidate in Philology, leading research worker, Division of International Classifications and Information Support in the Field of Patent Rights, FIPS

XÜLASƏ: MƏQALƏDƏ RUSIYA ƏRİZƏÇİLƏR TƏRƏFİNDƏN ƏRİZƏLƏRİN VERİLMƏSİ VƏ SƏNAYE NÜMUNƏLƏRİNİN BEYNƏLXALQ QEYDIYYATININ APARILMASI, HABELƏ SƏNAYE NÜMUNƏLƏRİ ÜZRƏ MƏLUMAT AXTARIŞI ZAMANI ELEKTRON RESURSLARDAN İSTİFADƏ ZAMANI ÜMUMDÜNYA ƏQLİ MÜLKİYYƏT TƏŞKİLATININ (ÜƏMT) VEB-SAYTININ XİDMƏTLƏRİNDƏN İSTİFADƏ EDƏRKƏN QARŞILAŞDIQLARI PROBLEMLƏR MÜZAKİRƏ OLUNUR. RUSDILLI İSTİFADƏÇİLƏRİN ÜZLƏŞDİYİ ÇƏTİNLİKLƏR SİRASINA, DİL MANEƏLƏRİNDƏN ƏLAVƏ, ELEKTRON FORMALARIN DOLDURULMASI VƏ AXTARIŞ SORĞULARININ TƏRTİB EDİLMƏSİNƏ DAİR KONKRET NÜMUNƏLƏRİN, ÜƏMT-NİN İLK NÖVBƏDƏ TƏCRÜBƏLİ ƏRİZƏÇİ ÜÇÜN NƏZƏRDƏ TUTULMUŞ TƏLİMAT MATERIALLARININ LAKONİK TƏQDİMATININ, ELƏCƏ DƏ RUSIYA TƏCRÜBƏSİ NƏZƏRƏ ALINMAQLA ÜƏMT RESURSLARINDAN KOMPLEKS İSTİFADƏ ÜZRƏ TÖVSIYƏLƏRİN OLMAMASI DAXİLDİR. FIPS MÜTƏXƏSSİSLƏRİ QEYD OLUNAN MƏHDUDİYYƏTLƏRİ ARADAN QALDIRMAQ ÜÇÜN UYĞUNLAŞDIRILMIŞ RUSDILLI DƏRSİKLƏR, O CÜMLƏDƏN ÜƏMT XİDMƏTLƏRİNDƏN VƏ RESURSLARINDAN KOMPLEKS İSTİFADƏYƏ DAİR METODIKI VƏSAIT HAZIRLAYIBLAR. TƏLİMATLAR ROSPATENTİN SAYTINDA DƏRC OLUNUB. MƏQALƏDƏ SƏNAYE NÜMUNƏLƏRİNƏ AID MƏLUMAT BAZALARINDA MƏLUMAT AXTARIŞI APARILMASI ÜÇÜN PRAKTİK TÖVSIYƏLƏR, O CÜMLƏDƏN BEYNƏLXALQ NÜMUNƏLƏR BÜLLETENİNİN (INTERNATIONAL DESIGNS BULLETIN), «HAAQA EKSPRES» VERİLƏNLƏR BAZASININ (HAGUE EXPRESS DATABASE) VƏ QLOBAL NÜMUNƏLƏRƏ AID VERİLƏNLƏR BAZASININ (GLOBAL DESIGN DATABASE) BİRGƏ İSTİFADƏSİ ÜÇÜN TÖVSIYƏLƏR VERİLİR.

Açar sözlər: *sənaye nümunələri; beynəlxalq dizayn qeydiyyatları, ÜƏMT-nin Beynəlxalq Bürosu, Haaqa Sazişi, Beynəlxalq Qeydiyyat Bülleteni, sənaye dizaynı məlumat bazaları, tematik axtarış, yenilik axtarışı, statistik təhlil.*

ABSTRACT: THE ARTICLE IS DEVOTED TO THE DISCUSSION OF PROBLEMS ENCOUNTERED BY RUSSIAN APPLICANTS WHEN THEY USE THE SERVICES OF THE WIPO HAGUE SYSTEM FOR FILING APPLICATIONS AND MAINTAINING IN FORCE THE INTERNATIONAL REGISTRATIONS OF INDUSTRIAL DESIGNS AS WELL AS ELECTRONIC RESOURCES FOR CARRYING OUT SEARCHES ON INDUSTRIAL DESIGNS. BESIDES OF A LANGUAGE BARRIER, AMONG OTHER DIFFICULTIES ENCOUNTERED BY THE RUSSIAN SPEAKING USERS THERE ARE PROBLEMS RELATING TO THE PRESENTATION OF THE INSTRUCTIVE WIPO MATERIALS IN A VERY LACONIC WAY DESIGNED FOR AN EXPERIENCED USER, WITHOUT CITING PARTICULAR EXAMPLES FOR FILLING- IN ELECTRONIC FORMS AND PREPARING SEARCH QUESTIONS AS WELL AS THE ABSENCE OF PARTICULAR RECOMMENDATIONS FOR A COMPLEX USE OF WIPO RESOURCES WHICH TAKE INTO ACCOUNT THE RUSSIAN PRACTICE. IN ORDER TO OVERCOME THE MENTIONED LIMITATIONS A NUMBER OF SPECIALLY ADAPTED RUSSIAN LANGUAGE MANUALS WERE PREPARED BY FIPS EXPERTS WHICH INCLUDE THE GUIDELINES FOR A COMPLEX USE OF THE ABOVE SAID SERVICES AND RESOURCES OF WIPO. THESE MANUALS WERE POSTED ON THE WEBSITE OF ROSPATENT. THE ARTICLE DEALS WITH PRACTICAL RECOMMENDATIONS RELATING TO INFORMATION SEARCHING IN WIPO DATABASES OF INDUSTRIAL DESIGNS, INCLUDING THE COMPLEX USE OF THE FOLLOWING DATABASES: «INTERNATIONAL DESIGNS BULLETIN», «HAGUE EXPRESS DATABASE» AND «GLOBAL DESIGN DATABASE».

Keywords: *industrial designs, international registrations, International Bureau of WIPO, Hague Agreement, International registration bulletin, industrial design databases, subject matter searches, novelty searches, statistical analysis.*

HAAQA PROSEDURUNA UYĞUN OLARAQ BEYNƏLXALQ ƏRİZƏLƏRİN ELEKTRON ŞƏKİLDƏ TƏQDİM EDİLMƏSİ VƏ KOMPLEKS AXTARIŞLARIN APARILMASI ÜÇÜN İSTİFADƏ OLUNAN MÖVCUD ÜƏMT VASİTƏLƏRİNİN TƏHLİLİ

Rusiya Sənaye Nümunələrinin Beynəlxalq Qeydiyyatı üzrə Haaqa Sazişinə qoşulandan sonra rusiyalı ərizəçilər dizayn sahəsində öz araşdırmalarının xarici mühafizəsi üçün əlavə imkan əldə ediblər. Ənənəvi patentləşdirmə üsulu ilə müqayisədə Haaqa sistemi sənaye nümunəsini patent müvəkillərinə müraciət etmədən, bir dildə və xeyli aşağı rüsumlar ödəyərək bir beynəlxalq ərizə verməklə bir neçə ölkədə qeydiyyatdan keçirməyə imkan verir. Bununla belə, təcrübə göstərir ki, rusdilli ərizəçilərin Haaqa prosedurundan istifadə üzrə fəallığı, xüsusən ÜƏMT IB internet saytında mövcud olan elektron xidmətlərin və resursların imkanları çox aşağı olaraq qalır. Bu vəziyyətin səbəblərindən biri rusdilli ərizəçilərin yeni imkanların mövcudluğu barədə məlumatlı olmaması, eləcə də yuxarıda göstərilən elektron xidmət və resurslardan istifadəni sadələşdirən rus dilində uyğunlaşdırılmış tədris materiallarının olmamasıdır.

FIPS mütəxəssisləri sənaye nümunələrinin beynəlxalq qeydiyyatı üçün Haaqa sistemini təşviq etmək məqsədilə ÜƏMT-nin sənaye nümunələri üzrə elektron xidmətlərinin və resurslarının funksiyalarını və imkanlarını ətraflı şəkildə öyrənmiş və təsvir edib, elektron beynəlxalq ərizənin bölmələrinin doldurulması üçün tövsiyələr və təlimatlar tərtib ediblər. Bu tövsiyə və təlimatlarda sənaye nümunəsinin şəkillərinin təqdim edilməsi və Razılığa Gələn Tərəflərin milli qanunvericiliyinin tələblərinə uyğunluğu Beynəlxalq qeydiyyatın yenilənməsinin alternativ yolları təsvir edilir, hüquqi əhəmiyyət kəsb edən məlumatlar verilir və ən uyğun sorğuların təsviri ilə Haaqa sisteminin rusdilli istifadəçilərinə yönəlmiş verilənlər bazalarında iş nümunələri verilir.

Bütün təlimat kitabçalarında [1] baxdığımız səhifədən müvafiq bölmələrə, yarım bölmələrə və təbiiqlərə keçmək üçün aktiv

keçidlər var, həmçinin xidmətlərin xarici İnternet səhifələrinə və sənaye dizaynı verilənlər bazasına daxil olmaq üçün aktiv keçidlər var. Təlimatlardakı elektron məlumat mənbələrinə də aktiv keçidlərdən istifadə etməklə baxmaq olar.

Müəlliflər ümid edirlər ki, təlimatların Rospatent saytında dərc edilməsi ÜƏMT-nin informasiya resurslarının və xidmətlərinin yerli istifadəçilər tərəfindən daha fəal mənimsənilməsinə töhfə verəcək və bu, sənaye nümunələrinin beynəlxalq qeydiyyatı üçün Rusiyadan müraciətlərin sayına müsbət təsir göstərəcək.

HƏRTƏRƏFLİ AXTARIŞLAR APARILMASI ÜÇÜN TÖVSIYƏLƏRİN İŞLƏNİB HAZIRLANMASININ AKTUALLIĞI VƏ ZƏRURİLİYİ HAQQINDA

Tövsiyələrin və istifadəçi təlimatlarının hazırlanması üçün sistem təhlili metodu əsas götürülmüşdür.

Sənaye Nümunələrinin Beynəlxalq Qeydiyyatı üzrə Haaqa Sazişində nəzərdə tutulmuş prosedurun təhlili nəticəsində məlum olmuşdur ki, bu prosedura beynəlxalq ərizənin verilməsi, rüsumların ödənilməsi, beynəlxalq müraciətə ÜƏMT-nin Beynəlxalq Bürosu tərəfindən baxılması, onun beynəlxalq reyestrə qeydiyyata alınması, beynəlxalq qeydiyyatın dərc edilməsi, milli idarələrdə ekspertizası, ərizəçi ilə ÜƏMT IB və milli idarələr arasında yazışmalar aparılması, zəruri hallarda sənaye nümunəsinin mühafizəsi müddətinin uzadılması,

METODİK TÖVSIYƏLƏR VƏ İSTİFADƏÇİ TƏLİMATLARI ROSPATENT-İN İNTERNET SAYTINDA «МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО» – «ГААГСКАЯ СИСТЕМА» BÖLMƏSİNDƏ, [HTTPS://ROSPATENT.GOV.RU/RU/ACTIVITIES/INTER/COOP/WIPO/HAGUE_SYSTEM INTERNET ÜNVANINDA YERLƏŞDİRİLİB.](https://rospatent.gov.ru/ru/activities/inter/coop/wipo/hague_system_internet_unvaninda_yerleshdirilib)

¹ Məqalə 2020-2022-ci illər üçün Rospatentin tabeliyində olan qurumlar tərəfindən dövlət tapşırığı çərçivəsində aparılan elmi tədqiqat işlərinin təsdiq edilmiş Tematik planına uyğun olaraq yerinə yetirilən NIR 2-IT-2021 «ÜƏMT-nin elektron resurslarından sənaye nümunələri sahəsində kompleks istifadə imkanlarının tədqiqi və rusiyalı istifadəçilər üçün zəruri təlimatların hazırlanması» tədqiqat layihəsinin materialları əsasında hazırlanmışdır.

beynəlxalq qeydiyyatda dəyişiklik edilməsi və s. daxildir. Qeyd etmək lazımdır ki, beynəlxalq ərizə verməzdən əvvəl ərizəçi, bir qayda olaraq, seçilmiş ərazilərdə təklif olunan obyektin qorunma qabiliyyətinə əmin olmaq üçün ilkin məlumat axtarışı aparmalıdır. Axtarış nəticəsində potensial rəqiblərin aşkar edilməsi məqsəduyğundur.

Pİstifadəçilər üçün rus dilində hazırlanmış metodiki tövsiyələr, elektron formaların doldurulması ilə bağlı rəsmi təlimatlarla bərabər, əlavə hüquqi və prosessual məlumatları, lazımi izahatları, Rusiya təcrübəsinə uyğun olan formaların doldurulması nümunələrini və ÜƏMT-nin sənaye nümunələri üzrə informasiya resurslarının imkanlarının ətraflı təsvirini də ehtiva edir. Haaqa Sazişində nəzərdə tutulduğu kimi xaricdə sənaye nümunəsinin hüquqi mühafizəsini əldə etmək üçün tələb olunan bütün hərəkətlərin təsvir olunmasına hərtərəfli yanaşma ÜƏMT-nin elektron xidmətlərindən istifadə etməklə beynəlxalq qeydiyyat üçün ərizə tərtib və təqdim etməkdə, sənədləşmə işlərinin aparılmasında ərizəçilərə kömək etmək, həmçinin Haaqa sistemini rusdillilə istifadəçilər üçün təbliğ etmək məqsədi daşıyır.

Beynəlxalq sənaye nümunələri üzrə axtarışlar aparmaq üçün ÜƏMT-nin internet saytında üç məlumat bazası təqdim edilir: International Designs Bulletin – Beynəlxalq Nümunələr Bülleteni, Hague Express Database – «Haaqa Ekspress» Məlumat Bazası və Global Design Database – Qlobal Sənaye Nümunələri Məlumat Bazası. Hər üç məlumat bazasına ÜƏMT IB-nin əsas səhifəsindən daxil olmaq, sonra Resources-IP DataBases-Global Design Database / Hague Express veb-saytının əsas menyusundakı linkə istinad etmək lazımdır. Başqa bir giriş variantı <http://www.wipo.int/hague/en/> ünvanında yerləşən Haaqa – Beynəlxalq Dizayn Sistemi səhifəsindən və sonra Beynəlxalq Dizayn Bülleteni/ Hague Ekspress/ Qlobal Dizayn Məlumat Bazası linkini izləyin.

İstifadəçilər üçün rus dilində hazırlanmış metodiki tövsiyələr, elektron formaların doldurulması ilə bağlı rəsmi təlimatlarla bərabər, əlavə hüquqi və prosessual məlumatları, lazımi izahatları, Rusiya təcrübəsinə uyğun olan formaların doldurulması nümunələrini və ÜƏMT-nin sənaye nümunələri üzrə informasiya resurslarının imkanlarının ətraflı təsvirini də ehtiva edir.

İstifadəçilərə kömək etmək üçün ÜƏMT-nin internet saytında təqdim olunan ÜƏMT-nin HELP təlimat materialı bu məlumat bazalarından istifadənin müxtəlif praktiki məqsədləri, mümkün sorğuların nümunələri və ya praktiki axtarışların nəticələrinin

təhlili ilə bağlı ətraflı izahat vermir. Təcrübə göstərir ki, bu məlumat bazalarına birbaşa daxil olmaq rusiyalı ərizəçilər üçün müəyyən çətinliklər yarada bilər, çünki istifadəçilər üçün ÜƏMT-nin saytında dərc edilmiş təlimatlar lakonikdir, təcrübəsiz istifadəçilər üçün lazım olan məlumatları və həmçinin axtarış nəticələrinin təhlil edildiyi sorğu nümunələrini ehtiva etmir.

MÜRƏKKƏB AXTARIŞLAR DA DAXİL OLMAQLA ÜƏMT MƏLUMAT BAZALARININ FUNKSIONAL İMKANLARININ TƏHLİLİ

Bu məlumat bazalarının funksional imkanlarının təhlili göstərdi ki, onlara giriş rus istifadəçilərinə, xüsusən də aşağıdakı hallarda tövsiyə oluna bilər:

- beynəlxalq ərizə vermək üçün sənaye nümunənin iddialarını və təsvirini dəqiqləşdirməyə imkan verən təklif olunan dizaynın yeniliyi üçün ilkin axtarış aparmaq;
- rəqiblərə və ya gələcəkdə əlaqə saxlamaq mümkün olan tərəfə məxsus oxşar sənaye nümunələrini müəyyən etmək;
- axtarış prosesində aşkar edilmiş sənaye nümunələrinin hüquqi statusunu müəyyən etmək;
- statistik və analitik tədqiqatlar aparmaq məqsədilə, o cümlədən patent alan ölkələri aydınlaşdırmaq üçün;
- beynəlxalq qeydiyyatınızın hüquqi statusuna nəzarət etmək, ona dəyişiklik etmək və mühafizə müddətini artırmaq üçün.

INTERNATIONAL DESIGNS BULLETIN MƏLUMAT BAZASI

İnformasiyanın International Designs Bulletin Məlumat Bazasında dərc edilməsi, ilk növbədə, hüquqi qüvvəyə malikdir, çünki razılığa gələn tərəflərin Ofisləri üçün qeydiyyatdan və ya mühafizənin verilməsindən imtina barədə bildirişin müddəti müvafiq məlumatın bülletendə dərc edildiyi gündən hesablanır.

Bu elektron məlumat bazasında Beynəlxalq Reyestrə qeydə alınmış sənaye nümunələrinin bibliografik məlumatları və şəkilləri olan rəsmi nəşrlər var [2]. Bu məlumat bazasında informasiya üç dildə dərc olunur: ingilis, fransız və ispan dillərində. Ərizəçinin təqdim etdiyi beynəlxalq ərizənin orijinal dili prioritetdir və əvvəlcə dərc olunur, sonra digər iki dilə tərcümə edilir.

International Designs Bulletin beynəlxalq qeydiyyatın hüquqi statusunu müəyyən etmək üçün əsas mənbədir, çünki müəllif hüquqları sahiblərinin bütün sorğuları (yenilənmə, düzəlişlər və s. üçün) birbaşa müqavilə tərəflərinin ofislərinə göndərilir və ÜƏMT IB-nin rəsmi nəşrində dərc olunur.

İstifadəçilər (ərizəçilər, hüquq sahibləri və üçüncü şəxslər) International Designs Bulletin məlumat bazasından aşağıdakı hallarda istifadə edə bilərlər:

- Bülleten hər bir xüsusi beynəlxalq qeydiyyat üçün Beynəlxalq Reyestrə daxil edilmiş hüquqi cəhətdən təsdiqlənmiş məlumatları ehtiva edən yeganə rəsmi nəşr olduğundan, bu qeydiyyat üçün International Designs Bulletin məlumat bazasındakı qeyddən istifadə edərək Beynəlxalq Reyestrədən təsdiq edilmiş çıxarış almaq üçün;
- konkret beynəlxalq qeydiyyatla bağlı bütün dəyişikliklər haqqında, məsələn, mülkiyyətçilər, onların adlarına və ünvanlarına düzəlişlər, hüquqların əhatə dairəsinə məhdudiyətlər şəkildə əlavələr və beynəlxalq qeydiyyatların yenilənməsi, habelə mülkiyyətçi tərəfindən hüquqlardan imtina və mühafizədən imtina, beynəlxalq qeydiyyatın ləğvi və s. barədə verilmiş göstərişlər haqqında məlumat əldə etmək üçün.

«HAGUE EXPRESS» MƏLUMAT BAZASI

«Haaqa Ekspress» məlumat bazasına Haaqa Sazişinin 1960 və 1999-cu il aktlarına əsasən Beynəlxalq Reyestrə qeydə alınmış və International Designs Bulletin-də dərc edilmiş sənaye nümunələrinin beynəlxalq qeydiyyatına dair bibliografik məlumatlar daxildir [3,4]. «Hague Express» məlumat bazası həftəlik yenilənir və qeydiyyat tarixləri 1985-ci ildən indiyədək olan 123.036-dan artıq sənaye nümunəsinin beynəlxalq qeydiyyatı haqqında məlumatı ehtiva edir.

International Designs Bulletin məlumat bazasından fərqli olaraq, bu məlumat bazası sizə müxtəlif sorğulara tək-cə bir buraxılış nömrəsi daxilində deyil, həm də ona daxil olan bütün məlumat massivində axtarmağa imkan verir. Çox aspektli sorğular 11 əsas verilənlər bazası sahəsindən hər hansı biri üçün edilə bilər. Sistem AND, OR, NOT, Proximity, fuzzy standart operatorlarından istifadə etməklə müxtəlif sahələrdə axtarış terminlərini birləşdirən mürəkkəb axtarış sorğuları yaratmağa imkan verir.

Hüquqi status axtarışını həyata keçirmək üçün açılan menyuya siyahısından beynəlxalq qeydiyyatlar üçün Qeydiyyat növünü (Recording type) seçməlisiniz (məsələn, mülkiyyətçilərin adlarının və ya ünvanlarının dəyişdirilməsi (Change in ownership) və ya mülkiyyətçinin hüquqlardan imtina etməsi (Renunciations), beynəlxalq qeydiyyatların müddətini artırılması (Renewals); hüquqların əhatə dairəsi üzrə məhdudiyətlər (Limitations), qeyri-məhdudiyətlər üçün ləğv; göstərilən Razılığa Gələn Tərəfin rüsumları ödəməməsi səbəbindən beynəlxalq qeydiyyatın ləğv edilməsi (Cancellation for non-payment with respect to a Contracting Party) və s.

«Haaqa Ekspress» məlumat bazası həm Haaqa sistemi üzrə verilmiş sənaye nümunələri üçün müraciətlərin yoxlanılması zamanı yeniliyin və orijinallığın qiymətləndirilməsi məqsədilə axtarışlar üçün, həm də patentin təmizliyi üzrə axtarışlar üçün istifadə edilə bilər, çünki o, həm hüquqi statusun beynəlxalq qeydiyyatında bütün dəyişikliklər haqqında, həm də bu dəyişikliklər barədə məlumatın dərc olunduğu International Designs Bulletin-in buraxılışları haqqında məlumatları ehtiva edir.

Axtarış nəticəsində sənədlər, məsələn, mühafizəsi dayandırılmış qeydiyyatların siyahısı və ya sənaye nümunəsinin mühafizəsi dövründə mülkiyyətçiyə münasibətdə dəyişikliklərin edildiyi sənədlər tapılacaq.

Hague Express ekspertizanın nəticələrinə dair hesabatlar (qorunma və ya imtina barədə qərar) daxil olmaqla, göstərilən razılığa gələn tərəflərin milli ofisləri tərəfindən beynəlxalq qeydiyyatlara baxılması tarixini əks etdirir. Milli ofisdən ÜƏMT-nin Beynəlxalq Bürosuna ünvanlanmış istənilən məlumat sənaye nümunəsinin hər bir beynəlxalq qeydiyyatı üçün «История» – History bölməsində ayrıca dərc olunur.

«Haaqa Ekspress» axtarış sistemi həm də sizin maraq dairənizdə patent fəaliyyəti və inkişaf meyilləri haqqında analitik məlumatlar hazırlamaq məqsədilə statistik sorğular üçün axtarışlar aparmağa imkan verir.

GLOBAL DESIGN DATABASE MƏLUMAT BAZASI

Global Design Database məlumat bazası (Sənaye nümunələrinin Qlobal məlumat bazası) daha geniş imkanlara və daha böyük məzmunla malikdir, çünki o, beynəlxalq qeydiyyatlarla yanaşı, milli kolleksiyaları da ehtiva edir. Haaqa Ekspress məlumat bazasının məzmunu tamamilə Global Design Database məlumat bazasındakı sənədlər sırasına daxil edilmişdir. Milli kolleksiyaları bu məlumat bazasında axtarılan ən çox qeydə alınmış sənaye nümunəsinə malik ölkələr bunlardır: Çin, ABŞ, Cənubi Koreya,

«HAAQA EKSPRESS» MƏLUMAT BAZASI HƏM HAAQA SISTEMI ÜZRƏ VERİLMİŞ SƏNAYE NÜMUNƏLƏRİ ÜÇÜN MÜRACİƏTLƏRİN YOXLANILMASI ZAMANI YENİLİYİN VƏ ORIJINALLIĞIN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ ÜÇÜN AXTARIŞLAR ÜÇÜN, HƏM DƏ PATENTİN TƏMİZLİYİ ÜZRƏ AXTARIŞLAR ÜÇÜN İSTİFADƏ EDİLƏ BİLƏR, ÇÜNKİ O, HÜQUQI STATUSUN BEYNƏLXALQ QEYDIYYATINDA BÜTÜN DƏYİŞİKLİKLƏR HAQQINDA MƏLUMATLARI, HƏMÇİNİN BU DƏYİŞİKLİKLƏR BARƏDƏ MƏLUMATIN DƏRC OLUNDUĞU INTERNATIONAL DESIGNS BULLETIN BURAXILIŞLARI HAQQINDA İNFORMASIYANI EHTIVA EDİR.

Yaponiya, Avropa Əqli Mülkiyyət Ofisi (EUIPO), Almaniya, Fransa və İspaniya. Global Design Database məlumat bazası ərizəçilərə aşağıdakı əlavə üstünlükləri təqdim edir: patent tədqiqatları aparmaq və patent landşaftlarını qurmaq imkanı; statistik təhlilin aparılması, ərizələrin və patentlərin mənşə ölkəsi, illər üzrə, beynəlxalq təsnifat indekslərinin mənsub olduğu siniflər, müəlliflər və patent sahibləri üzrə bölgüsünün təhlili.

Global Design Database məlumat bazası ÜƏMT IB internet saytında <http://www.wipo.int/designdb/en/index.jsp> ünvanında yerləşdirilib [5].

2022-ci ilin dekabr ayına olan məlumata görə, məlumat bazası 42 ölkədən kolleksiyaları və 14,820 milyon sənaye nümunəsi, o cümlədən Haaqa sistemi ilə qorunan sənaye nümunələrinin 123,036 beynəlxalq qeydiyyatı haqqında məlumatları ehtiva edir.

Məlumat bazasının əsas məzmununu ABŞ-də (969,8 min), Çində (7 149,2 min), Koreyada (949,7 min), Yaponiyada (598,8 min), ƏM üzrə Avropa Bürosunda (1.555,6 min), Almaniya (1.272,1 min), Fransada (803,6 min) və İspaniyada (483,8 min) qeydə alınmış sənaye nümunələrinin milli kolleksiyaları təşkil edir.

Qeyd etmək lazımdır ki, Rusiya beynəlxalq qeydiyyatlarının kolleksiyası hələ Global Design Database Məlumat Bazasında mövcud deyil və yalnız Haaqa sistemi ilə qorunmuş sənaye nümunələrinin (WO) beynəlxalq qeydiyyatı massivində axtarış aparmaq mümkündür. Hazırda Rusiya Federasiyasının milli qeydiyyatlarının məlumat bazasına daxil edilməsinin mümkünüyü məsələsi nəzərdən keçirilir.

Haaqa Ekspress sistemi ilə müqayisədə, Global Design Database Məlumat Bazasında axtarış sistemindən istifadə edərkən ərizəçilər aşağıdakı əlavə üstünlüklərə malikdirlər:

- axtarışlar bütün seçilmiş massivlər üçün vahid sorğudan istifadə etməklə və ya yalnız beynəlxalq qeydiyyatlar üzrə dünya ölkələrinin sənaye nümunələrinin xüsusi milli massivlərində və ya bütün seçilmiş massivlərdə aparıla bilər;
- Global Design Database Məlumat Bazasında kombinə edilmiş axtarışlar aparmaq üçün menyunun beş bəndi üzrə 18 ayrı-ayrı axtarış sahəsindən istifadə edərək sorğular yarada bilərsiniz: Dizayn, Adlar, Nömrələr, Tarixlər və Ölkə (Design, Names, Numbers, Dates и Country);
- mürəkkəb axtarış sorğularını tərtib etmək üçün standart AND, OR, NOT, Proximity, fuzzy operatorlarından, «*» terminlərin kəsilməsi operatorlarından, «TO» məlumatların diapazonu operatorundan istifadə edərək müxtəlif sahələrdə axtarış şərtlərini birləşdirə bilərsiniz;

РАЗРАБОТАННЫЕ МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ, ПОМИМО ИНСТРУКЦИЙ ФОРМАЛЬНОГО ХАРАКТЕРА ПО ЗАПОЛНЕНИЮ ЭЛЕКТРОННЫХ ФОРМ, ВКЛЮЧАЮТ ТАКЖЕ ДОПОЛНИТЕЛЬНУЮ ИНФОРМАЦИЮ ПРАВОВОГО И ПРОЦЕДУРНОГО ХАРАКТЕРА, НЕОБХОДИМЫЕ РАЗЪЯСНЕНИЯ И ПРИМЕРЫ ЗАПОЛНЕНИЯ ФОРМ, СООТВЕТСТВУЮЩИЕ РОССИЙСКОЙ ПРАКТИКЕ, БОЛЕЕ ПОДРОБНО ОПИСАНЫ ВОЗМОЖНОСТИ ИНФОРМАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ ВОИС ПО ПРОМЫШЛЕННЫМ ОБРАЗЦАМ.

- Indication of Products – («Məhsulun adı») və Description («təsvir») axtarış sahələrinə şərtləri daxil etmək üçün dil (EN, FR, ES, JP) seçmək mümkündür;
- axtarış zamanı sənaye nümunələrinin Lokarno təsnifat növünü və ya milli kolleksiyalarda axtarış üçün milli təsnifat növünü seçə bilərsiniz [6];
- axtarış nəticələrini tətbiq ölkəsi, Lokarno təsnifatının sinfi, qeydiyyat tarixi və s. üzrə çeşidləmək və ya filtrləmək mümkündür;
- filtrlərdən istifadə etməklə statistik təhlil apara bilərsiniz;
- filtrləmə nəticələrini qrafik şəkildə göstərmək və gözdən keçirmək imkanı var.

Sənədlərin sayının təqdim olunduğu ölkə, göstərilən ölkələr üzrə, sənaye nümunələrinin təsnifat sinfi, sənaye nümunələrinin qeydiyyatına alındığı il üzrə bölgüsünün göstərilən diaqramı istifadəçinin istəyi ilə dəyişdirilə bilər.

Global Design Database Məlumat Bazasında axtarış sistemi yuxarıda göstərilən imkanlar əsasında marketing tədqiqatları və tematik axtarışlar məqsədilə statistik axtarışlar aparmağa imkan verir. Nümunə olaraq, Rusiya sənaye nümunələri bazarının əcnəbilər üçün, məsələn, çinli ərizəçilər üçün cəlbediciliyini qiymətləndirmək məqsədilə statistik axtarışı nəzərdən keçirə bilərik. Əldə edilən məlumatlara əsasən, belə bir ilkin nəticəyə gəlmək olar ki, Çin ixracatçılarının Rusiyada dizayn baxımından maraqları əsasən qab-qacaq, qida mühsulları üçün qablar (Sənaye Nümunələrinin Beynəlxalq Təsnifatı – SNBT, sinif 09), kosmetika və dərman vasitələrinə, eləcə də avtomobillər, skuterlər, velosipedlər və s. üçün ehtiyat hissələrinə (Sənaye Nümunələrinin Beynəlxalq Təsnifatı – SNBT, sinif 12) aiddir.

Eynilə, Rusiya ixracının qorunması məqsədilə Rusiya iddiaçıları tərəfindən sənaye nümunələrinin xarici patentləşdirilməsi fəaliyyətini müəyyən etmək mümkündür. Bunu etmək üçün ərizə və/və ya prioritet ölkə kimi Rusiya ilə birlikdə birləşdirilmiş tematik axtarış aparılmalıdır (məsələn, məhsulun adındakı terminlərdən və müvafiq SNBT-də sinif nömrəsindən istifadə etməklə).

SƏNAYE NÜMUNƏSİNİN BEYNƏLXALQ QEYDIYYATLARI ÜZRƏ HƏRTƏRƏFLİ AXTARIŞ NÜMUNƏSİ

Rusiya Federasiyasından olan ərizəçi sənaye nümunəsinin beynəlxalq qeydiyyatı üçün ərizəni şəxsi kabinet vasitəsilə elektron şəkildə Rospatent-ə təqdim edib. Müvafiq rüsumlar ödənildikdən sonra ərizə formal ekspertizadan uğurla keçib və ÜƏMT IB beynəlxalq qeydiyyatı sənaye nümunələrinin rəsmi elektron bülleteni olan International Designs Bulletin-də dərc edilib. DM/ 215202 qeydiyyat nömrəsindən istifadə edərək sənaye nümunəsinin beynəlxalq qeydiyyatı qeydini açma bilərsiniz: «Obyektlərin koordinatlarını və sürətini ölçmək üçün radiotezlik cihazı (radar) / Appareilradioofrequencepourle mesurage decoordonnées et de la vitesse d'objets (radar)».

Rəsmi Qəzetdə dərc edilən informasiyadan aşağıdakı məlumatlar götürülə bilər: beynəlxalq qeydiyyatın tarixi və nömrəsi; iddiaçıların, onların nümayəndələrinin və sənaye nümunəsinin yarananların adları və ünvanları; ərizəçinin ölkəsinin iki hərflili kodu, sənaye nümunəsinin mühafizəsi tələb olunan göstərilən ölkələrin kodları; nümunələrin sayı, Lokarno Təsnifat sinfi (ICPO); sənaye nümunəsinin adı; qorunma tələb olunan strukturların və ya obyektin xarakterik xüsusiyyətlərinin təsviri, habelə milli müraciət varsa, Paris Konvensiyasına uyğun olaraq prioritet iddiası ilə bağlı məlumatlar, Rusiya Federasiyasında

**GLOBAL DESIGN DATABASE MƏLUMAT
BAZASI ÜƏMT IB INTERNET
SAYTINDA HTTP://WWW.WIPO.INT/
DESIGNDB/EN/INDEX.JSP ÜNVANINDA
YERLƏŞDİRİLİB [5].
2022-CI ILIN DEKABR AYINA OLAN
MƏLUMATA GÖRƏ, MƏLUMAT BAZASI
42 ÖLKƏDƏN KOLLEKSİYALARI VƏ
14,820 MİLYON SƏNAYE NÜMUNƏSİ,
0 CÜMLƏDƏN HAAQA SİSTEMİ İLƏ
QORUNAN SƏNAYE NÜMUNƏLƏRİNİN
123,036 BEYNƏLXALQ QEYDIYYATI
HAQQINDA MƏLUMATLARI EHTİVA EDİR.**

prioritet ərizələrin verilməsi üçün milli qanunvericiliyə uyğun olaraq sənaye nümunəsinin görünüşü – altı növ təsviri (cizgilər). DM/215202 beynəlxalq qeydiyyatı 16 iyul 2021-ci il üçün 28-ci nömrədə dərc edilmişdir (Bülleten № 28, 16 iyul 2021-ci il). İstifadəçi bu qeydi beynəlxalq qeydiyyatın əsas rəsmi nəşri kimi çap edə bilər.

Mülkiyyətçi qeyddə səhvlər aşkar edərsə, nəşrdə düzəliş edilməsi üçün sorğu E-Hague kommersiya nümunəsi müraciət proqramına göndərilə bilər: <https://hague.wipo.int/#/landing/home> və ya <https://www.wipo.int/hague/en/ehague-filing-tutorial.html>.

Beynəlxalq qeydiyyatın mühafizə müddəti başa çatmaq üzrədirsə, müddətin bitməsinə 6 ay qalmış mülkiyyətçi bu barədə bildiriş alır. Mülkiyyətçi mühafizə şərtlərini uzatmaq niyyətindədirsə, <https://hague.wipo.int/renewal/IndexController> ünvanında «Sənaye nümunəsinin mühafizəsinin uzadılması» Elektron Yeniləmə xidmətindən istifadə etmək lazımdır. Bundan sonra sənaye nümunəsinin beynəlxalq qeydiyyatının sahibi və bütün maraqlı tərəflər Haaqa Ekspres məlumat bazasında, məsələn, tanınmış qeydiyyat nömrəsi (DM/215202) ilə, qanunun verilməsi ilə bağlı düzəlişlər və nəşrlərlə bağlı bütün nəşrlərə baxa bilərlər. Razılığa gələn tərəflərin ərazilərində mühafizə. İstifadəçi Haaqa Ekspres məlumat bazasında «Qeydiyyat Nömrəsi» axtarış sahəsinə DM/215202 nömrəsini daxil etməklə qeydiyyat nömrəsi, qeydiyyatın sahibi («B. N. Yeltsin adına Ural Dövlət Universiteti» Federal Dövlət Büdcə Təşkilatı və N. A. Semixatov adına Avtomatlaşdırma Elmi İstehsalat Birliyi) «) haqqında məlumatları, habelə qeydiyyat tarixi – 27 aprel 2021-ci il, sənaye nümunəsinin adı və təsviri, habelə mühafizə almaq üçün arzu olunan göstərilən ölkələrin kodlarını ehtiva edən axtarış nəticəsini cədvəl şəkildə alacaq.

DM/215202 nömrəli qeydiyyatın sahibi öz sənaye nümunəsinin iki beynəlxalq təşkilatda – Avropa İttifaqı ölkələrində (kod EM) və Afrika Əqli Mülkiyyət Təşkilatına (kod OA) üzv ölkələrdə qorunmasını xahiş edir. Razılığa gələn hər bir təyin edilmiş tərəfdə müdafiə təmin edildikdə, bu barədə məlumat bülletendə dərc olunur. Məsələn, 2021-ci il üçün 31 nömrəli bülletendə 22 iyul 2021-ci il tarixindən etibarən Avropa İttifaqının ərazisində göstərilən beynəlxalq qeydiyyatın mühafizəsinin təmin edilməsi barədə şəkil formatında (PDF) mesaj dərc edilmişdir. Afrika regionunda mühafizənin təmin edilməsi ilə bağlı hələlik heç bir məlumat yoxdur. Sənaye nümunəsinin mühafizə edilməsi və ya mühafizə müddətinin başa çatması haqqında hər bir bildiriş Haaqa Ekspres məlumat bazasında bir tam qeydə əlavə edilir

və saxlanılır ki, bu da International Designs Bulletin-in ayrıca buraxılışında hər bir beynəlxalq qeydiyyata düzəliş qeydinə baxmaqdan daha rahatdır.

Bu gün Avropa İttifaqının Əqli Mülkiyyət Ofisi (EUIPO) sənaye nümunələri ilə bağlı 28 Avropa ölkəsini birləşdirir. Beləliklə, Avropa İttifaqının ərazisində, hər bir ölkədə milli qeydiyyatlarla paralel olaraq, birliyin bütün ərazisində vahid mühafizəni təmin edən Avropa İttifaqının sənaye nümunəsinin qeydiyyatı üçün unifikasiya edilmiş sistem (Community Design) mövcuddur. Bu sistem mühafizənin alınması proseduru sadələşdirir və onu kiçik və orta müəssisələr, eləcə də sənaye nümunələrinin ayrı-ayrı yaradıcıları da daxil olmaqla əlçatan edir. Yuxarıda göstərilən qeydiyyatla əlaqədar olaraq, ərizəçi sənaye nümunəsi üçün mühafizə müddətini iki dəfə beş il müddətinə uzatmaq imkanı ilə 27 aprel 2026-cı il tarixinədək mühafizə almışdır.

İstifadəçi beynəlxalq qeydiyyata dair eyni tam məlumatı, zəruri hallarda, edilən dəyişikliklərlə, Qlobal Sənaye Nümunələri Məlumat Bazasında – Global Design Database Məlumat Bazasında həmişə görə bilər. Haaqa sistemi üzrə beynəlxalq qeydiyyatlar barədə Hague Express Database və Global Design Database məlumat bazasında qeydlər eyni nəticəni verir.

**BU GÜN AVROPA İTTİFAQININ
ƏQLİ MÜLKİYYƏT OFISI (EUIPO)
SƏNAYE NÜMUNƏLƏRİ İLƏ BAĞLI
28 AVROPA ÖLKƏSİNİ BİRLƏŞDİRİR.**

Əgər sənaye nümunəsinin sahibi və ya hər hansı maraqlı tərəf oxşar sənaye nümunələrini aşkar etmək üçün statistik və ya analitik axtarışlar aparmaq istəyirsə, o zaman belə axtarışları Global Design Database məlumat bazasında aparmaq daha əlverişlidir.

Baxılan nümunə üçün Global Design Database məlumat bazasına sorğu verməklə sizi maraqlandıran mövzu üzrə oxşar sənaye nümunələrini qiymətləndirə bilərsiniz – bunlar «Radiotezlik cihazları, radarlar» tipli kommersiya nümunələridir. Sənaye nümunələri üzrə axtarış üçün müəyyən edilmiş Lokarno təsnifatının sinfi üçün axtarış sorğusunun növü aşağıdakı kimidir: sinif 10-05 SNBT – sinif açılan siyahısında axtarış sətrində Design Class yazmalı, sonra istədiyiniz alt sinfi seçməlisiniz, bu halda «Yoxlama aparatları» (Checking apparatus) və «axtarış» düyməsini basın. Göstərilən SNBT sinfində dünyadakı bütün sənaye nümunələri (116 mindən çox qeyd) tapılacaqdır. Belə bir axtarış güclü informasiya küyü yaratdığı üçün axtarışı istifadəçinin oxşar nümunələrə baxmaqda maraqlı olduğu ölkələrin sənaye nümunəsi və ya adında iki hərflili kodlar şəkildə əlavə şərtlərlə məhdudlaşdırmaq lazımdır. 10-05 sinfi üzrə sorğunun Indication of Product «Məhsulun adı» axtarış sahəsində «Radiotezlik radarı» – «Radiofrequency Radar» terminini əlavə etməklə istifadəçi Global Design Database – Sənaye Nümunələrinin Qlobal Məlumat Bazasında ən oxşar sənaye nümunələrini qiymətləndirə biləcək. Bu axtarışın nəticə siyahısında 161 sənaye nümunəsi olacaq. Nəticələrin ölkələr üzrə süzəncədən keçirilməsi bu cür sənaye nümunələrinin mühafizə olunduğu ərazini dəqiq qiymətləndirməyə imkan verəcək. Oxşar sənaye nümunələrinin ölkələr və qorunan ərazilər üzrə paylanmasını cədvəl şəkildə görə bilərsiniz.

Sənədlərin süzəncədən keçirilməsi əsaslanaraq, Beynəlxalq Sənaye Təsnifatının Lokarno Təsnifatının siniflərinə və Global Design Database məhsulun adındakı terminlərə uyğun olaraq qiymətləndirici axtarış apararkən sənaye nümunələrinin paylanmasını təhlil etmək mümkündür. Təhlildən belə çıxır ki, Avropa İttifaqının ərazisində 95 sənaye nümunəsi (95 Designs) qeydiyyata alınıb, buna görə də beynəlxalq qeydiyyat sahibinin məhz Avropa İttifaqı ölkələrinin ərazilərində mühafizə almaq istəyi tamamilə haqlı olub.

NƏTİCƏLƏR

Bu gün Avropa İttifaqının Əqli Mülkiyyət Ofisi (EUIPO) sənaye nümunələri ilə bağlı 28 Avropa ölkəsini birləşdirir.

ÜƏMT-nin elektron resurslarından aparılan tədqiqatlar nəticəsində onlardan patentlərlə bağlı informasiya məsələlərinin həlli və kompleks tematik axtarışlar aparılması məqsədilə istifadə edilməsində mühüm təcrübə toplanmışdır [7, 8]. Bu təcrübə əsasında rusiyalı istifadəçilərin ehtiyacları nəzərə alınmaqla optimal axtarış sorğuları tərtib edilmiş və təsvir edilmişdir. Patentləşdirilməsinə iddia edilən sənaye nümunələrinin yeniliyi və orijinallığı üzrə axtarışların aparılması, habelə qəbul edilmiş qeydiyyatlar üzrə əlavə sənədləşmə işlərinin monitorinqi üçün ÜƏMT-nin elektron resurslarından istifadə imkanları araşdırılmışdır.

Təhlil onu da göstərdi ki, rusiyalı ərizəçilər ÜƏMT-nin Beynəlxalq Bürosunun yuxarıda müzakirə edilən üç məlumat bazası şəkildə təqdim olunan elektron resurslarından səmərəli istifadə etmək üçün rus dilində, Rusiya təcrübəsini nəzərə alan uyğunlaşdırılmış təlimatlar hazırlamaq lazımdır. Bu təlimatların müfəssəl şərhini üçün istifadə olunan metod, praktiki axtarışların ətraflı nümunələrinin daxil edilməsi, onların inteqrasiya olunmuş istifadəsinin əsas məqsədlərinin təsviri, habelə təlimatların mətnində ÜƏMT-nin Haaqa beynəlxalq qeydiyyat sisteminin digər xidmətlərinə aktiv istinadların olması rusiyalı ərizəçilərə Haaqa Beynəlxalq Qeydiyyat Sistemi çərçivəsində sənaye nümunələri üzrə bütün mövcud axtarışları həyata keçirməyə imkan verəcək. Göstərilib ki, ÜƏMT-nin Beynəlxalq Bürosu tərəfindən hazırlanmış elektron resurslardan iddia edilən sənaye nümunələrinin yeniliyi və orijinallığı üzrə axtarışların aparılması, habelə daxil olan qeydiyyatların sənədləşmə işlərinin monitorinqi, xüsusən də hüquqi statusunun monitorinqi üçün səmərəli istifadə oluna bilər.

Rospatent saytında dərc edilmiş ÜƏMT-nin resurslarından və xidmətlərindən kompleks istifadəyə dair hazırlanmış rusdilli dərsliklər və metodiki tövsiyələr Rusiya təcrübəsini nəzərə alaraq materialın təqdimatına geniş yanaşma sayəsində yeniliyi ilə xarakterizə olunur.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ MƏNBƏLƏRİN SIYAHISI:

1. Сайт Роспатента, Методические рекомендации и руководство пользователя в разделе «Международное сотрудничество» – «Гаагская система» [Электронный ресурс] – URL: https://rospatent.gov.ru/ru/activities/inter/coop/wipo/hague_system (дата обращения: 19.01.2023).
2. Сайт ВОИС, база данных International DesignsBulletin [Электронный ресурс] – URL: <https://www.wipo.int/haguebulletin/?locale=en> (дата обращения: 18.12.2022).
3. Common Regulations Under the 1999 Act and the 1960 Act of the Hague Agreement (as in force on January 1, 2014) [Электронный ресурс]: World Intellectual property

- organization – URL http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=318753 (дата обращения: 18.12.2022).
4. Сайт ВОИС, база данных Hague Express [Электронный ресурс] – URL: <https://www.wipo.int/haguebulletin/?locale=en> (дата обращения: 18.12.2022).
 5. Сайт ВОИС, база данных Global Design Database [Электронный ресурс] – URL: <https://www.wipo.int/haguebulletin/?locale=en> (дата обращения: 18.12.2022).
 6. Сайт ВОИС, Локарнское соглашение об учреждении Международной классификации промышленных образцов [Электронный ресурс] – URL: <https://www.wipo.int/treaties/ru/classification/locarno/index.html> (дата обращения: 21.12.2022).
 7. Сайт «Препринт.ру», «Использование электронных ресурсов при проведении поисков по промышленным образцам на сайте ВОИС», опубликован 21.12.2021 г. [Электронный ресурс] – URL: <https://doi.org/10.24108/preprints-3112332> (дата обращения: 20.01.2023).
 8. Сайт ФИПС, статья «Об особенностях информационного поиска в базах данных на сайте ВОИС в области промышленных образцов» в сборнике статей «Вестник ФИПС» 2021 года [Электронный ресурс] – URL: <https://fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/scientific-publications/vestnik-fips-2021.pdf> (дата обращения: 21.01.2023). ★

IV. ANALİTİK MATERİALLAR

BELARUS RESPUBLİKASININ ƏQLİ MÜLKİYYƏT SAHƏSİNDƏ FƏALİYYƏTİ HAQQINDA ARAYI

INNOVATION ACTIVITY OF BELARUS REPUBLIC REPORT

SLAVIN

Yaroslav Alekseeviç,

FIPS Analitik Mərkəzinin analitik materialların hazırlanması sektorunun müdiri,

ZAVQORODNYAYA

Yuliya Vitalievna,

FIPS Analitik Mərkəzinin analitik materialların hazırlanması sektorunun aparıcı analitik,

TSELOVALNIKOVA

Evgeniya Pavlovna,

FIPS Analitik Mərkəzinin Analitik Materialların Hazırlanması Sektorunun analitiki,

KOBILKINA

Polina Oleqovna,

FIPS Analitik Mərkəzinin Analitik Materialların Hazırlanması Sektorunun analitiki.

Yaroslav Slavin,

Head of the Preparation analytical materials sector in the Analytical Center, Federal institute of industrial property

Yulia Zavgorodnyaya,

Leading Analyst of the Preparation analytical materials sector in the Analytical Center, Federal institute of industrial property

Evgeniya Tselovalnikova,

Analyst of the Preparation analytical materials sector in the Analytical Center, Federal institute of industrial property

Polina Kobylkina,

Analyst of the Preparation analytical materials sector in the Analytical Center, Federal institute of industrial property

XÜLASƏ: BU MƏQALƏ 2014-2021-Cİ İLLƏR ÜÇÜN BELARUS RESPUBLİKASININ INNOVASIYA FƏALİYYƏTİNİN SƏVIYYƏSİNİN ÖYRƏNİLMƏSİNƏ HƏSR EDİLMİŞDİR. TƏHLİL BELARUS RESPUBLİKASININ MİLLİ ƏQLİ MÜLKİYYƏT MƏRKƏZİNİN İLLİK HESABATLARINDA ƏKS OLUNAN ƏRİZƏÇİ VƏ PATENT FƏALİYYƏTİNİN GÖSTƏRİCİLƏRİ VƏ ÜMUMDÜNYA ƏQLİ MÜLKİYYƏT TƏŞKİLATI (ÜƏMT) TƏRƏFİNDƏN DƏRC EDİLMİŞ MƏLUMATLAR ƏSASINDA APARILIB. MƏQALƏDƏ RUSIYA FEDERASIYASININ OXŞAR GÖSTƏRİCİLƏRİ İLƏ BELARUSUN INNOVASIYA FƏALİYYƏTİNİN GÖSTƏRİCİLƏRİNİN MÜQAYISƏLİ TƏHLİLİ XÜSUSİ YER TUTUR.

ABSTRACT: THIS ARTICLE IS DEVOTED TO THE STUDY OF THE LEVEL OF THE REPUBLIC OF BELARUS INNOVATION ACTIVITY FOR THE PERIOD 2014–2021. THE ANALYSIS WAS CONDUCTED ON THE BASIS OF INDICATORS OF APPLICANT AND PATENT ACTIVITY, REFLECTED IN THE ANNUAL REPORTS OF THE NATIONAL INTELLECTUAL PROPERTY CENTRE OF THE REPUBLIC OF BELARUS, AND INFORMATION PUBLISHED BY THE WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION (WIPO). COMPARATIVE ANALYSIS OF INDICATORS OF INNOVATION ACTIVITY OF BELARUS WITH SIMILAR INDICATORS OF THE RUSSIAN FEDERATION TAKES A SPECIAL PLACE IN THE ARTICLE.

Belarus Respublikası Şərqi Avropada yerləşən bir dövlətdir. Paytaxtı və ən böyük şəhəri Minskdir.

Belarus Respublikası ixracıyönümlü inkişaf etmiş sənaye və xidmət sektoru, eyni zamanda, kənd təsərrüfatı ilə tanınır. Ölkə sosial yönümlü bazar iqtisadiyyatına sadıqdır. Ölkə enerji, maşınqayırma, kənd təsərrüfatı, kimya, meşə və mədəni sənayesi, eləcə də tikinti və tikinti materiallarının istehsalı sahələrində inkişaf etmişdir.

2005-ci ildə ölkədə yaradılmış Yüksək Texnologiyalar Parkı haklı olaraq Mərkəzi və Şərqi Avropada aparıcı IT klasteri hesab olunur. Bu park, iş mühitinin inkişafı üçün ən uyğun şəraiti təqdim edir. Dünya səviyyəsində fəaliyyət göstərən bir sıra Yüksək Texnologiyalara aid şirkətlər Belarus iş adamları tərəfindən təsis edilmişdir.

Xüsusi olaraq qeyd etmət lazımdır ki, Belarus Respublikası Prezidentinin 15 sentyabr 2021-ci il tarixli 348 sayılı sərəncamı ilə, Belarus Respublikasının 2021-2025-ci illər üçün innovativ inkişafı proqramına, belə mühüm bir sənədə, ilk səfə olaraq, əqli mülkiyyət sisteminin inkişafına aid hissə, milli innovativ sistemin əsas elementlərindən biri kimi daxil edilmişdir.

2021-ci ildə ölkədə Belarus Respublikasının 2030-cu ilə qədər milli əqli mülkiyyət sahəsində təkmilləşdirilməsinin əsas istiqamətlərini və bu sahədə dövlət siyasətinin məqsəd və vəzifələrini müəyyən edən Strategiyası qəbul edilmişdir.

Bu mühüm sənədlərin həyata keçirilməsi Respublikanın milli iqtisadiyyatının innovativ, sosial və mədəni inkişafı üçün effektiv və təsiredici vasitə olmalıdır.

2022-ci ildə Belarus Respublikası Qlobal İnnovasiya İndeksində reytingini 2021 illə müqayisədə 15 pillə aşağı salaraq 77-ci yeri tutub¹.

Belarus hər il dünyanın ən böyük silah və hərbi texnika beynəlxalq sərəncamında həmçinin 20-24 fevral tarixlərində Abu Dabidə (BƏƏ) keçirilmiş IDEX-2023 adlı sərəncamda iştirak etmişdir. Maraqlı fakt: Nobel mükafatı laureatları arasında Belarusa mənşəli məşhur alim Jores Alferovun adını qeyd etmək olar. Müasir kompüterlərin aid CD və diskvodların işi «Alferov lazeri» olmadan mümkün deyildi.

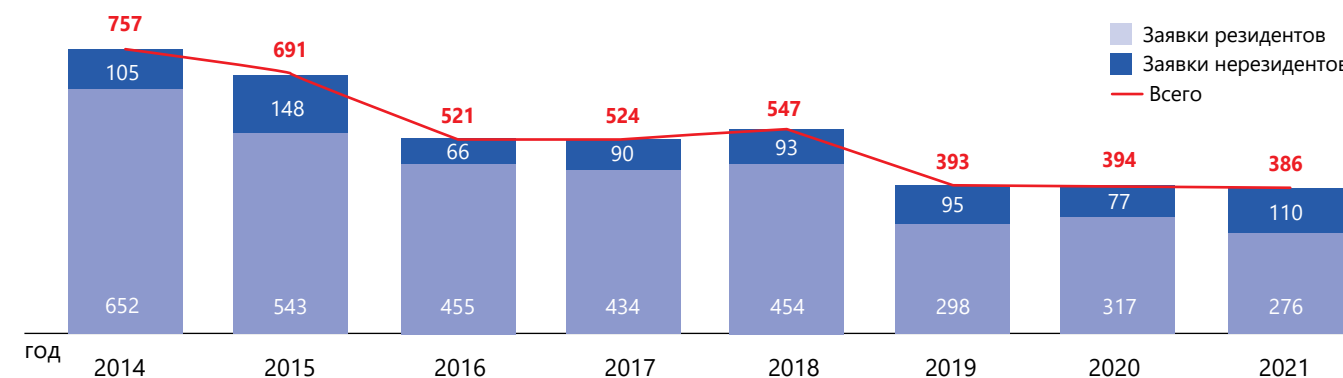
¹ Qlobal İnnovasiya İndeksi 2022: <https://www.wipo.int/publications/ru/details.jsp?id=4626&plang=RU>.

İXTİRALAR

Son illərdə Belarusa Respublikasında ixtiralarla ərizələrə aid ərizələrin təqdim edilməsinin sayı ildən-ilə azalır. 2021-ci ildə Belarus Respublikasında bir il əvvəl verilən ərizələrdən 8 ərizə az, cəmi 386 ərizə verilib, bu isə 2014-cü ilin səviyyəsinin demək olar ki, yarısıdır. Qeyd edək ki, təqdim olunan ərizələrin 276-ı milli kadrlara aiddir, bu da daxil olanların ümumi sayının 71,5%-ni təşkil edir, xarici vətəndaşlar tərəfindən isə 110 müraciət (28,5%) qəbul olunmuşdur.

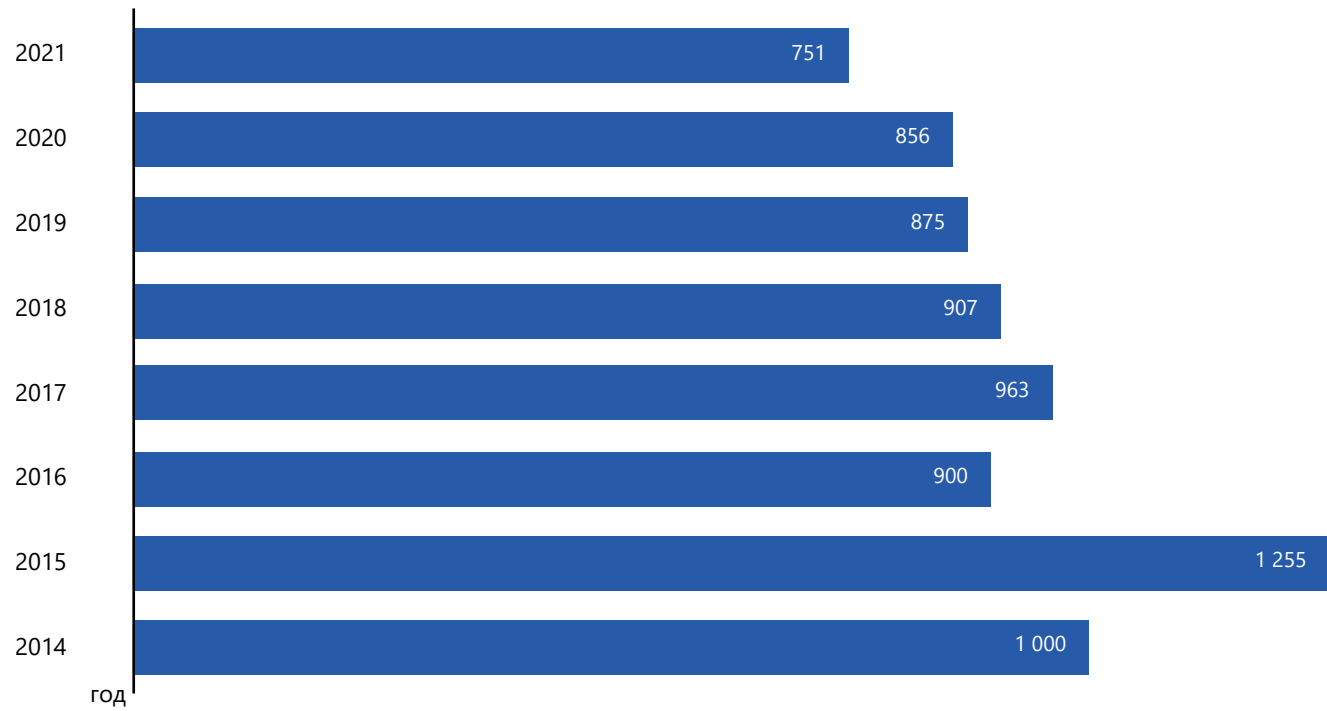
Belarus Respublikasının patentləri üçün ən çox Rusiya Federasiyasından –28 müraciət daxil olub (xarici müraciətlərin 25,5%-i təşkil edir) Amerika Birləşmiş Ştatlarından – 17 ərizə (15,5%), Çindən – 14 müraciət (12,7%), Almaniyadan – 10 müraciət (9,1%).

2021-ci ildə Belarus Respublikasından ixtira üçün xaricə 751 vətəndaş müraciət etmişdir, bu, 2020-ci ildən 12,3% və 2015-ci ildən isə (bu il maksimum müraciət sayı qeydə alınmışdır)

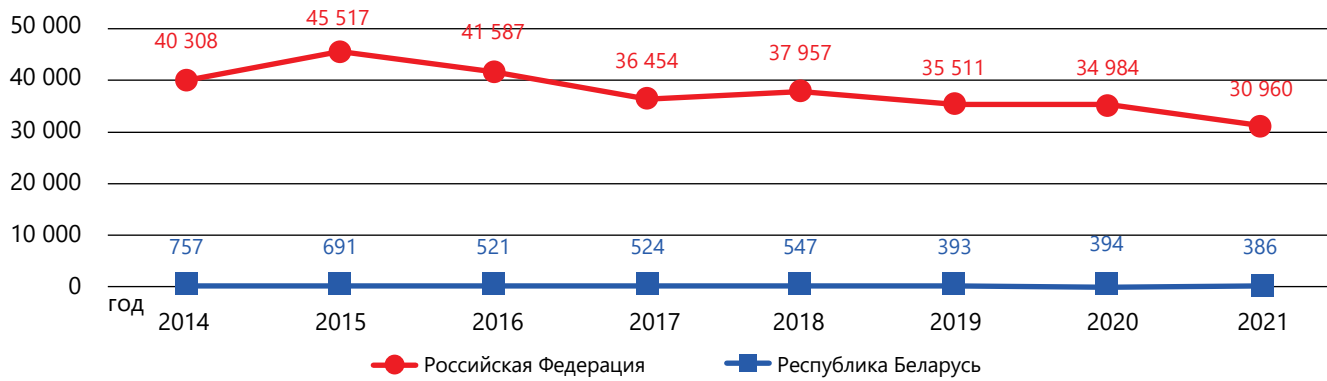
Şəkil 1. 2014–2021-ci illər üçün Belarus Respublikasında ixtiralarla ərizələrin verilməsinin dinamikası*

* Годовые отчеты Национального центра интеллектуальной собственности Республики Беларусь за 2014–2021 гг.: <https://ncip.by/izdaniya-i-publikatsii/godovoy-otchet/arhiv/>.

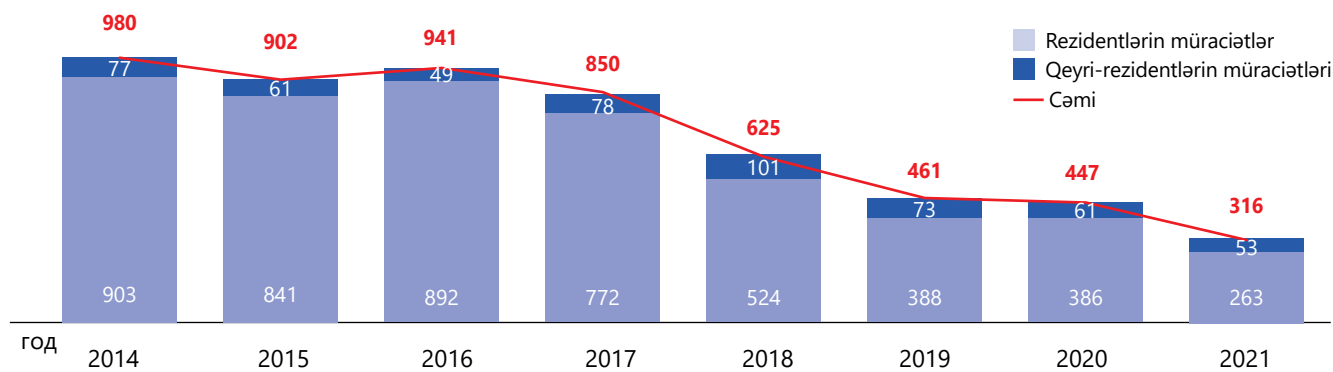
Şəkil 2. 2014–2021 illər ərzində Belarus Respublikasından olan ərizəçilər tərəfindən xaricə ixtiralarla ərizələrin verilməsinin dinamikası.*

* ÜƏM T Statistik Ölkə Profilləri: https://www.wipo.int/ipstats/ru/statistics/country_profile/profile.jsp?code=BY.

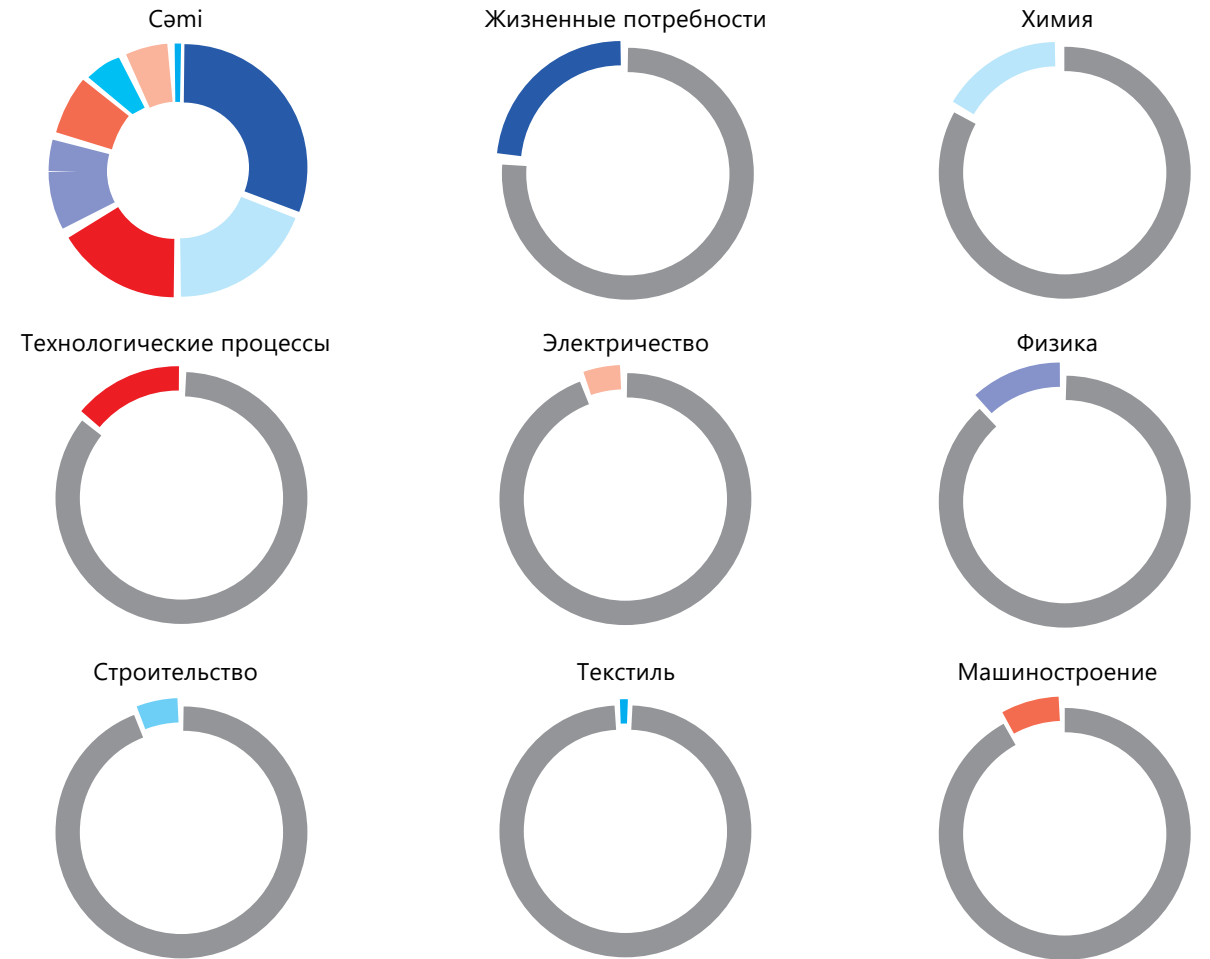
Şəkil 3. Rusiya Federasiyasının və Belarus Respublikasının patent idarələrinin müqayisəsi 2014–2021-ci illər ərzində ixtiraya daxil olan müraciətlərin sayına görə*

* Belarus Respublikasının Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin və Rospatentin məlumatına görə.

Şəkil 4. 2014–2021-ci illər üçün Belarus Respublikasında ixtiralarla patentlərin verilməsinin dinamikası*

* Belarus Respublikasının Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin 2014–2021-ci illər üçün illik hesabatları: <https://ncip.by/izdaniya-i-publikatsii/godovoy-otchet/arkhiv/>.

Şəkil 5. 2021-ci ildə Belarus Respublikasında verilmiş BPK-nın bölmələri üzrə ixtira ərizələrinin bölgüsü*

* Belarus Respublikasının Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin 2014–2021-ci illər üçün illik hesabatları: <https://ncip.by/izdaniya-i-publikatsii/godovoy-otchet/arkhiv/>.

40,2% azdır, (tədqiq olunan dövr ərzində bu il maksimum müraciət sayı qeydə alınmışdır) (şəkil 2).

Rusiyada ixtira üçün müraciət edənlərin dinamikası Belarusdan əhəmiyyətli dərəcədə üstündür (şəkil 3).

2021-ci ildə 316 ixtira üçün patent verilib ki, bu da əvvəlki ildən 29,3% azdır və tədqiq olunan dövrün ən aşağı göstəricidir (şəkil 4).

Şəkil 6. İxtirailik əmsalı 2021-ci ildəki fəaliyyətlər

Belarus Respublikasında 2021-ci ildə ixtiralarla bağlı ən çox müraciət «Yaşayış ehtiyacları» (29,3%), «Kimya» (19,9%), «Texnoloji proseslər» (17,1%) sahələrində verilmişdir (şəkil 5).

2016–2021-ci illər ərzində Rusiya müraciətçiləri Belarus Respublikasına 83 ixtira müraciəti təqdim etmiş və 73 patent almışdır.

2016–2021-ci illər ərzində Belarus Respublikasında xaricə ərizəçilər tərəfindən ixtira ilə bağlı ərizələrin o cümlədən verilmiş patentlərin sayı*

	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Ərizələr	66	90	93	95	77	110
Həmçinin Rusiyada	8	11	8	14	14	28
Patentlər	49	78	101	73	61	53
Həmçinin Rusiyada	15	21	11	8	11	7

* «2014–2021-ci illər üçün Belarus Respublikası Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin illik hesabatları: <https://ncip.by/izdaniya-i-publikatsii/godovoy-otchet/arkhiv/>.

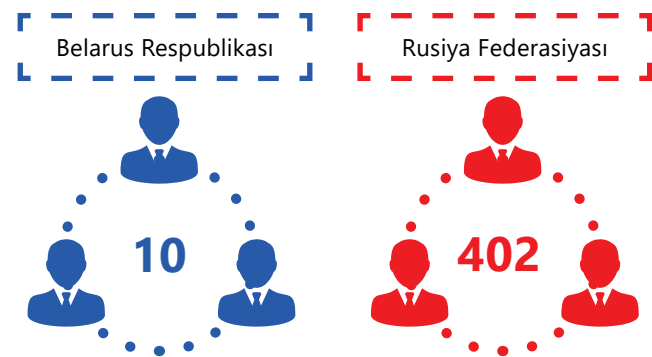
2016–2021-ci illər ərzində Rusiya müraciətçiləri Belarus Respublikasına 83 ixtira müraciəti təqdim etmiş və 73 patent almışdır.*

	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Ərizələr	14 792	13 677	13 031	12 174	11 225	11 408
Həmçinin Belarusdan	35	41	19	32	41	35
Patentlər	12 516	13 217	15 248	13 895	11 607	8 650
Həmçinin Belarusdan	48	32	36	28	20	26

* FIPS və Rospatentin məlumatına görə.

2016-2021-ci illər ərzində Belarus Respublikasından Rusiyaya 203 ixtira ərizəsi təqdim edilib. onlardan 35 -i 2021-

ci ildə təqdim olub. Həmçinin Belaruslu ərizəçilər IP obyektini üçün 190 patent almışdır.

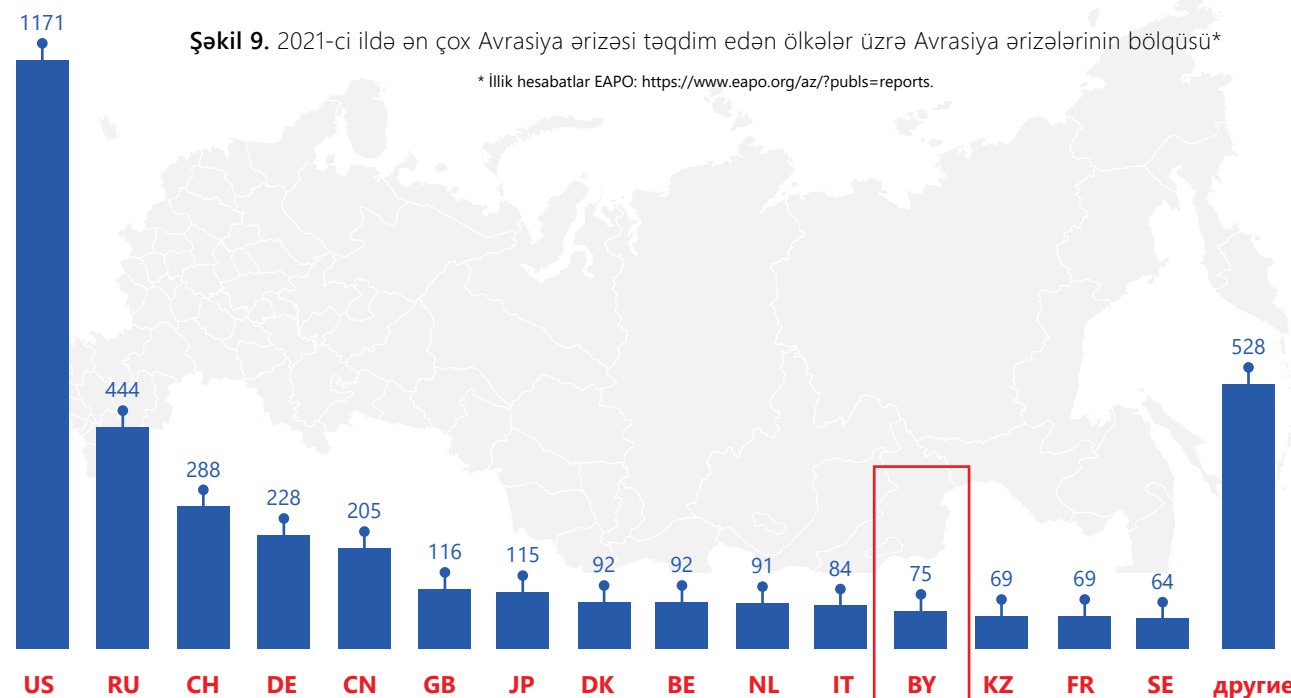

* WIPO IP Statistika Məlumat Mərkəzi: <https://www3.wipo.int/ipstats>.

* WIPO IP Statistika Məlumat Mərkəzi: <https://www3.wipo.int/ipstats>.

**2021-ci il üçün Belarus patent sahiblərinin qüvvədə olan patentlərinin sayı barədə WIPO məlumatları təqdim edilməmişdir.

* İllik hesabatlar EAPO: <https://www.eapo.org/az/?publs=reports>.

2022-ci ildə belaruslu müraciətçilər 75 Avrasiya müraciəti təqdim ediblər, rus müraciətçiləri isə 444 müraciət təqdim

ediblər. 2022-ci ildə ən çox müraciət ABŞ-dan olan müraciətçilər tərəfindən təqdim edilib – 1 171 müraciət.

2016-2022-ci illər üçün Avrasiya ixtira patentlərinin verilməsinə dair statistika*

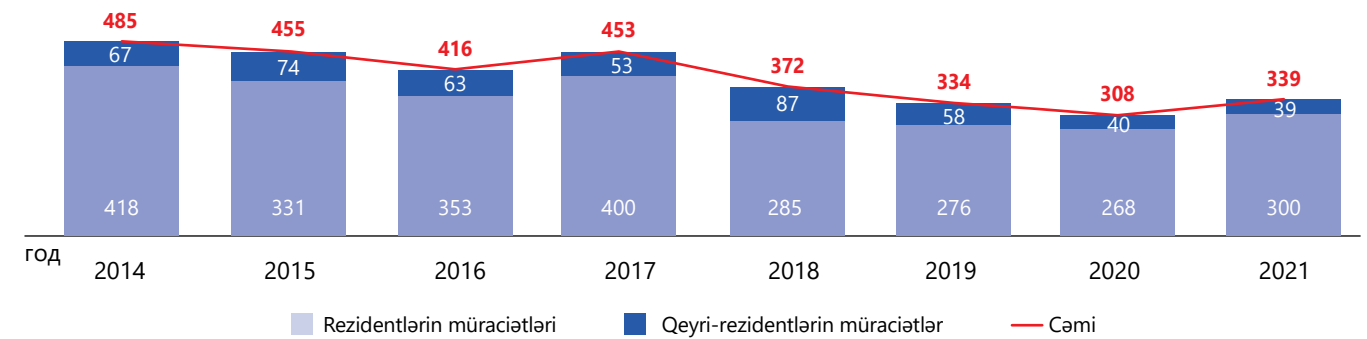
	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.
Verilmiş patentlər	3 081	3 282	2 630	2 697	2 754	2 416	2 766
o cümlədən Belarus patentləri	93	184	109	130	96	80	94
V. o cümlədən RF patentləri	274	332	249	260	334	329	453

* EAPO-nun illik hesabatları: <https://www.eapo.org/ru/?publs=reports>.

2016-2022-ci illər ərzində Belarusiya Respublikasından müraciət edənlər 786 Avrasiya patenti alıb, onlardan 94-ü

2021-ci ildə. Eyni müddət ərzində Rusiyalı ərizəçilər 2231 Avrasiya patenti alıb.

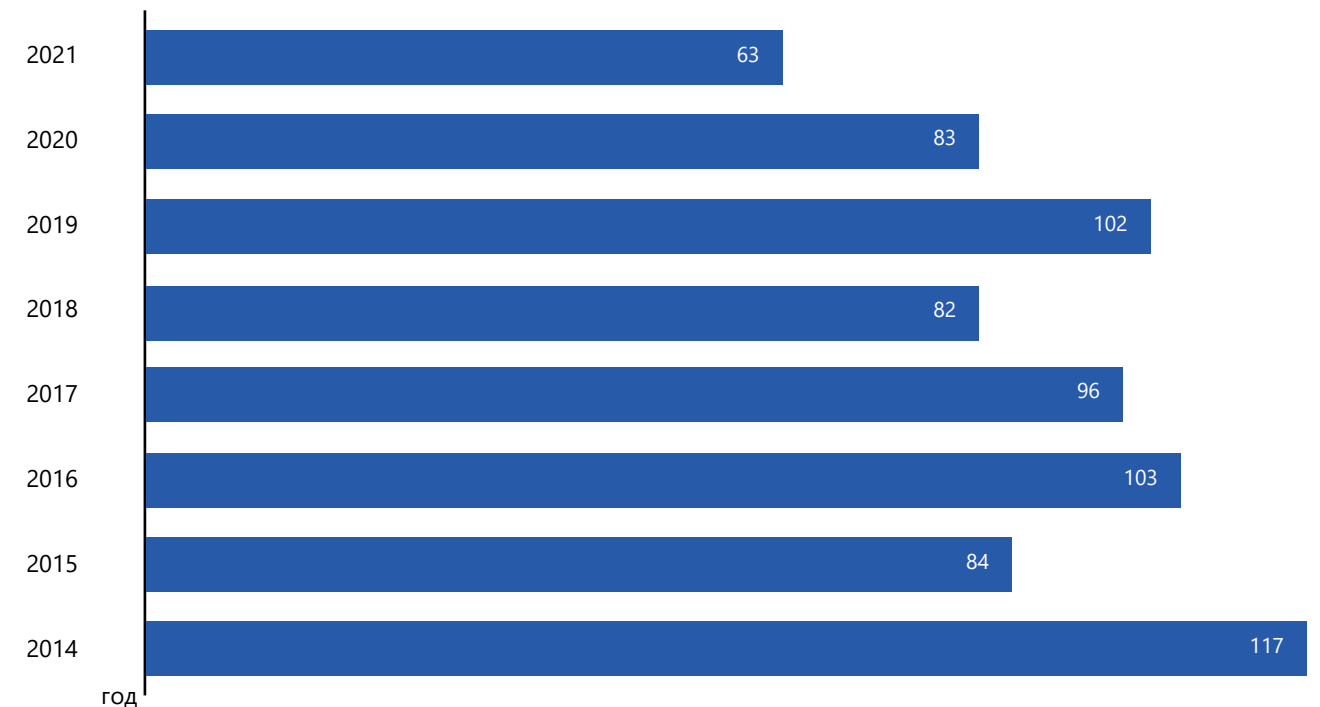
FFQDALI MODELLƏR

* Belarus Respublikası Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin 2014–2021-ci illər üçün illik hesabatları: <https://ncip.by/izdaniya-i-publikatsii/godovoy-otchet/arithv/>.

Son illərdə Belarus Respublikasında faydalı modelin patentləşdirilməsinə marağ azalmaqdadır. Belə ki, 2021-ci ildə faydalı modellər üçün 339 müraciət verilib ki, bu da 2020-ci ilə nisbətən 10,1% çox, lakin 2014-cü ilə nisbətən 30,1% azdır. Qeyri-rezidentlərin müraciətlərinin xüsusi çəkisi 11,5% olmuşdur. Xaricdən ən çox müraciətlər Rusiya Federasiyasından daxil olmuşdur – 24 müraciət, Ukraynadan – 13 ərizə, Çin və Çexiyadan – bir anda bir tətbiq.

XARICDƏN ƏN ÇOX MÜRACIƏTLƏR
RUSIYA FEDERASIYASINDAN DAXİL
OLMUŞDUR – 24 MÜRACIƏT,
UKRAYNADAN – 13 ƏRİZƏ, ÇİN VƏ
ÇEXIYADAN – BİR ANDA BİR TƏTBIQ.

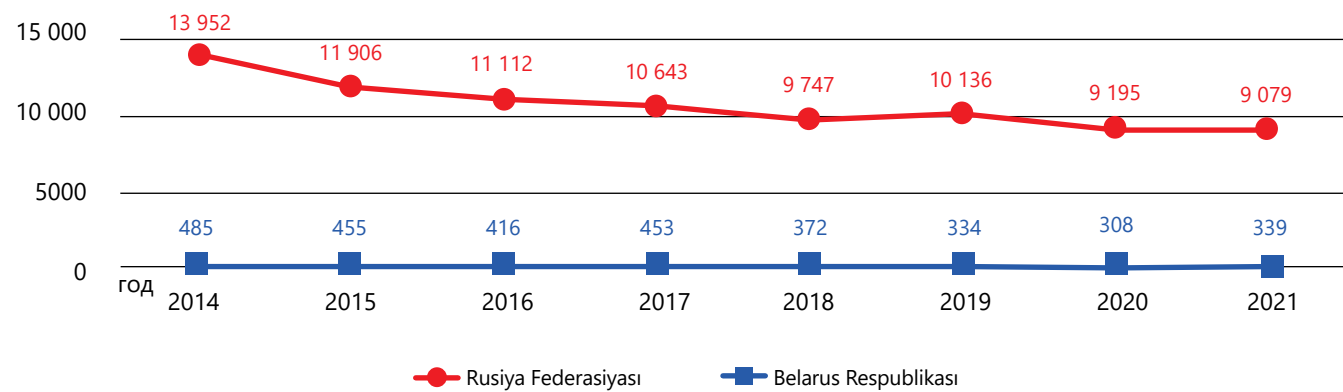

* WIPO IP Statistika Məlumat Mərkəzi: <https://www3.wipo.int/ipstats>.

2021-ci ildə xaricdə Belarus Respublikasından faydalı modellərin qeydiyyatı üçün 63 müraciət daxil olub.

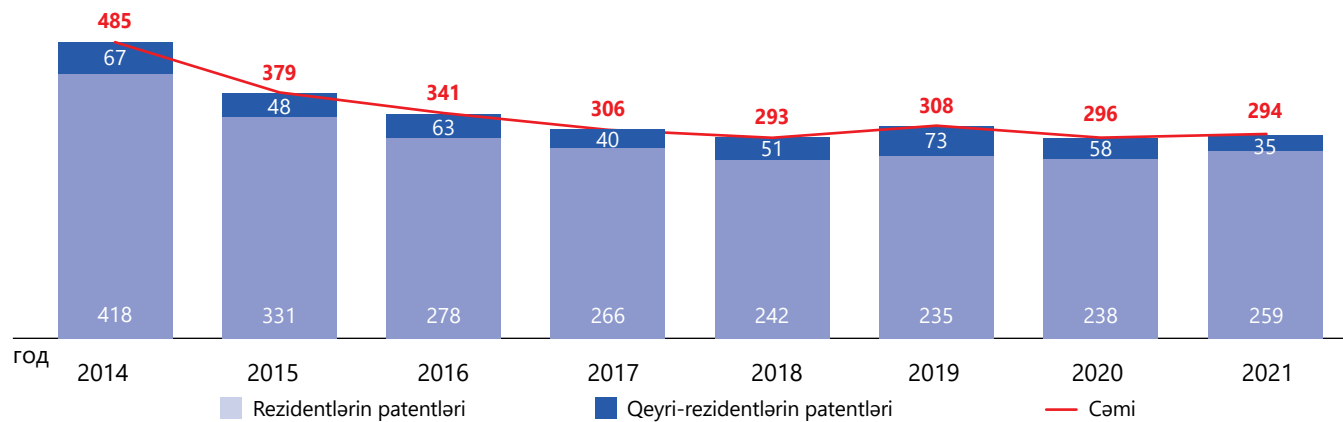
Bu isə bir il əvvəlkindən 24,1% azdır. 2021-ci ildə Belarus ərizəçiləri IP obyektini üçün ən çox Rusiyaya təqdim edilmişdir –

51 ədəd. Qeyd etmək lazımdır ki, aparılan araşdırmalar müddətində Belaruslu ərizəçilər tərəfindən xaricdə faydalı modellər üçün müraciətlərin maksimum sayı 2014-cü ildə xaricə təqdim edilib.

Şəkil 12. 2014-2021-ci illər ərzində faydalı modellər üçün daxil olan müraciətlərin sayına görə Rusiya Federasiyası və Belarus Respublikasının patent idarələrinin müqayisəsi*

* Belarus Respublikasının Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin və Rospatent-in məlumatına görə.

Şəkil 13. 2014-2021-ci illər üçün Belarus Respublikasında faydalı modellərə patentlərin verilməsinin dinamikası.*

* Belarus Respublikası Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin 2014-2021-ci illər üçün illik hesabatları: <https://ncip.by/izdaniya-i-publikatsii/godovoy-otchet/arhiv/>.

Belarus Respublikasında faydalı modellər üçün təqdim edilən müraciətlərin sayı Rusiyada təqdim olunan müraciətlərin sayından xeyli azdır (Şəkil 12).

Son beş ildə Belarusiyada verilmiş patentlərin sayı təxminən eyni səviyyədə qalmaqdadır – təxminən 300 ədəd. 2021-ci ildə respublikada faydalı modellər üçün 294 patent verilmişdir. Bu isə bir il əvvəlkindən iki patentdən azdır. Faydalı modellər üçün ən çox patentlər 2014-2016-cı illərdə verilmişdir.

Belarus Respublikasında xarici ərizəçilər tərəfindən faydalı modellər üçün təqdim edilmiş ərizələrinin sayı, habelə 2016-2021-ci illər üçün verilmiş patentlər*

	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Ərizələr	63	53	87	58	40	39
Həmçinin Rusiyada	41	26	35	29	23	24
Patentlər	63	40	51	73	58	35
Həmçinin Rusiyada	25	28	26	27	30	23

* Respublika Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin illik hesabatları 2014-2021-ci illər üçün Belarus: <https://ncip.by/izdaniya-i-publikatsii/godovoy-otchet/arhiv/>.

2016-2021-ci illər ərzində Rusiyadan olan ərizəçilər tərəfindən faydalı modellər üçün Belorusiyaya 178 müraciət daxil olub və 159 patent alınıb.

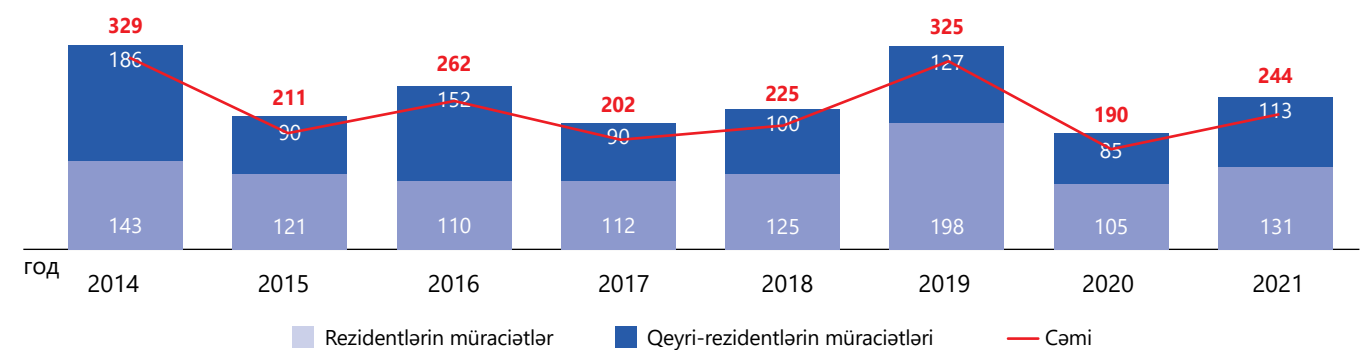
2016-2021-ci illər ərzində xaricilər tərəfindən faydalı model üçün Rospatentə təqdim edilmiş müraciətlərin sayı, habelə verilmiş patentlər sayı*

	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Ərizələr	469	491	485	419	336	206
Həmçinin Belarussdan	80	68	57	83	68	51
Patentlər	401	398	476	478	246	222
Həmçinin Belarussdan	76	46	54	69	51	44

* FIPS və Rospatent-ə görə.

2016-2021-ci illər üçün Belarus ərizəçiləri faydalı modellər üçün Rospatentə 407 ərizə təqdim edib, 340 patent alıb.

SƏNAYƏ NÜMUNƏLƏRİ

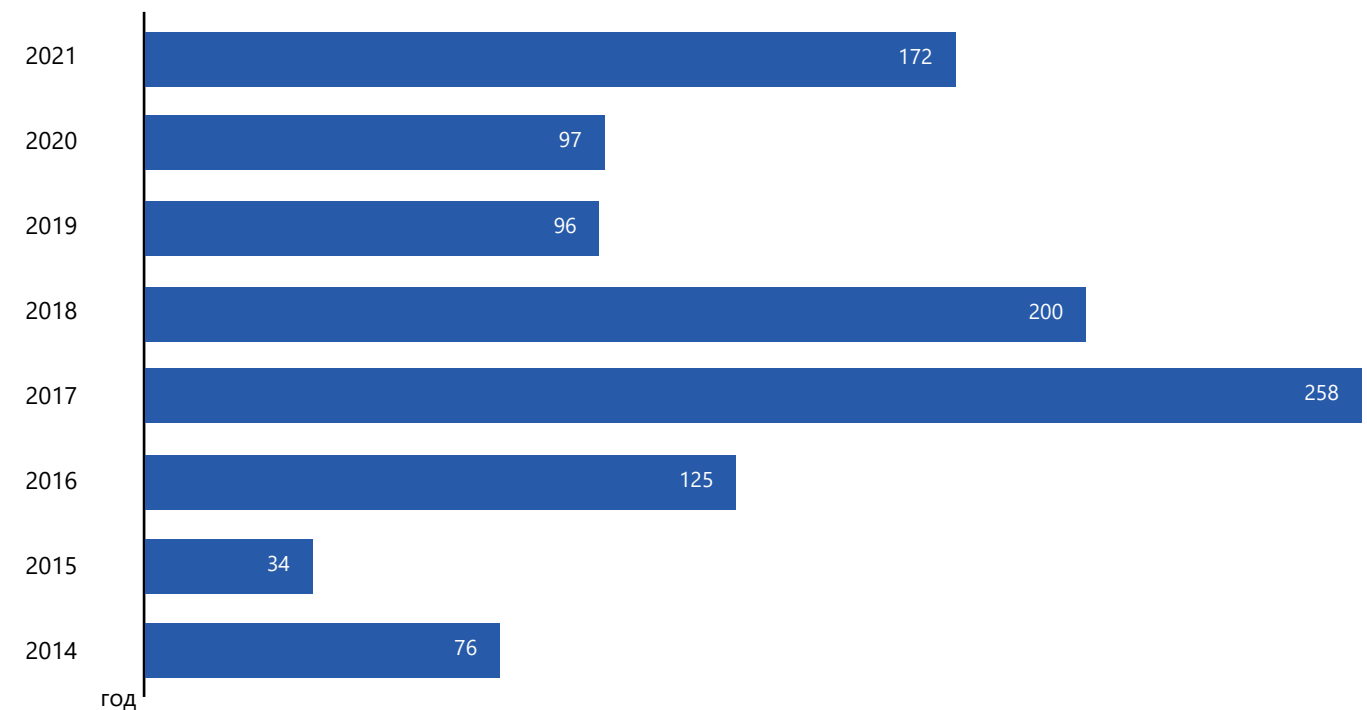
Şəkil 14. Belarus Respublikasında 2014-2021 – ci illər ərzində sənaye nümunələri üçün ərizələrin verilməsinin dinamikası*

* Belarus Respublikası Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin 2014-2021-ci illər üçün illik hesabatları: <https://ncip.by/izdaniya-i-publikatsii/godovoy-otchet/arhiv/>.

2014-2021-ci illər ərzində Belarus Respublikasında sənaye nümunələri üçün ərizələrin verilməsinin dinamikasında qeyri-bərabərlik müşahidə olunur. 2014-cü və 2019-cü illərdə ən yüksək göstəricilər. 2021-ci ildə isə Belarussda sənaye nümunəsi üzrə 244 ərizə verilib bu isə bir il əvvəl verilən ərizələrin sayından 28,4% çoxdur. Rezidentlərdən daxil olan müraciətlərin payı 53,7 faiz, qeyri-rezidentlər – 46,3%-ni təşkil edib.

Xarici ərizəçilərdən ən çox müraciət Rusiya Federasiyasından qəbul edilib – 27 ərizə, Hollandiyadan olan ərizəçilərdən – yeddi (6,2%), Amerika Birləşmiş Ştatları – üç (2,7%).

XARICI ƏRİZƏÇİLƏRDƏN ƏN ÇOX MÜRACİƏT RUSIYA FEDERASIYASINDAN QƏBUL EDİLİB – 27 ƏRİZƏ, HOLLANDIYADAN OLAN ƏRİZƏÇİLƏRDƏN – YEDDİ (6,2%), AMERIKA BİRLƏŞMİŞ ŞTATLARI – ÜÇ (2,7%).

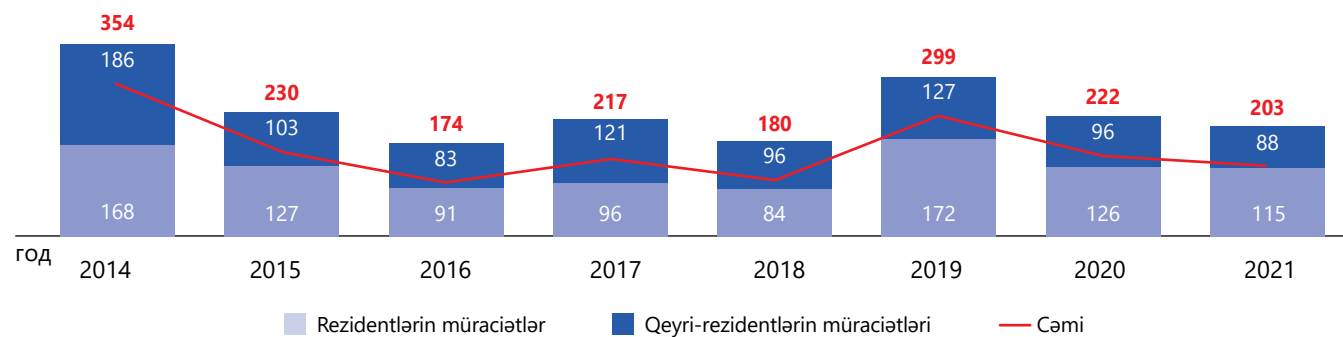

Şəkil 15. 2014-2021 – ci illər ərzində, Belarus Respublikasından olan ərizəçilər tərəfindən xaricdə sənaye nümunələri üçün verilmiş ərizələrin dinamikası*

* WIPO IP Statistika Məlumat Mərkəzi: <https://www3.wipo.int/ipstats>.

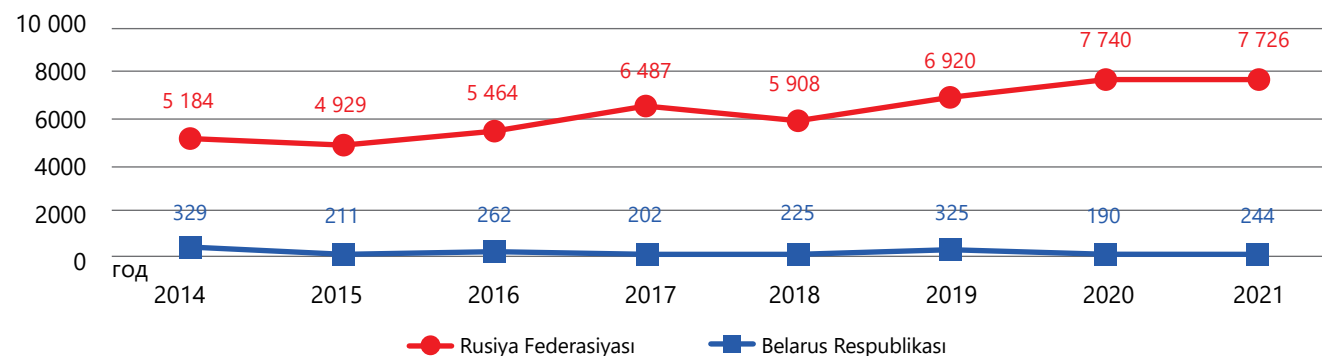
2021-ci ildə Belarus Respublikasından olan ərizəçilər sənaye qeydiyyatı üçün xaricdə 172 müraciət təqdim etmişlər, bu da bir il əvvəlkindən iki dəfə çoxdur. Sənaye dizaynı üzrə ən çox müraciəti Belarussdan olan ərizəçilər Rusiyaya veriblər (37 ədəd).

Qeyd etmək lazımdır ki, tədqiq edilən müddət ərzində Belarus ərizəçiləri tərəfindən xaricdə sənaye qeydiyyatı üçün təqdim edilən müraciətlərin maksimum sayı 2017-ci ildə baş tutmuşdur və onların sayı 258 ədəd olmuşdur.

Şəkil 16. Belarus Respublikasında 2014–2021 illər ərzində Sənaye nümunələrinə patentlərin verilməsi dinamikası*

* Belarus Respublikası Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin 2014–2021-ci illər üçün illik hesabatları: <https://ncip.by/izdaniya-i-publikatsii/godovoy-otchet/arhiv/>.

Şəkil 17. 2014–2021-ci illər ərzində sənaye nümunələri üçün daxil olan müraciətlərin sayına görə Rusiya Federasiyasının və Belarus Respublikasının patent idarələrinin müqayisəsi*

* Belarus Respublikasının Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin və Rospatentin məlumatına görə.

Ötən il Belarus Respublikasında 203 sənaye nümunələri qeydiyyatla alınıb, bu da bir il əvvəlkindən 8,6% azdır. Qeyd etmək lazımdır ki, onların 56,7 faizi rezidentlərə (sakinlərə) məxsusdur. və 43,3%-i qeyri-rezidentlərə aiddir.

23,9%

Belarusda sənaye nümunələri baxımından xarici ərizəçilər tərəfindən verilən müraciətlər ən çox rüslərə aiddir – 23,9% faiz.

Ötən il ərzində təqdim olunan bütün xarici ərizələrin təxminən dördü biri onlara aiddir. Rusiyada sənaye nümunələri üçün təqdim olunan müraciətlərin sayı Belarus Respublikasında təqdim olunan müraciətlərin sayını dəfələrlə üstələyir (Şəkil 17).

Xarici ərizəçilər tərəfindən Belarus Respublikasında sənaye nümunələri üçün verilmiş müraciətlərin sayı, habelə 2016–2021-ci illər üçün verilmiş patentlər*

	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Ərizələr	152	90	100	127	85	113
Həmçinin Rusiyada	67	19	34	62	45	27
Patentlər	83	121	96	127	96	88
Həmçinin Rusiyada	37	36	32	55	45	34

* 2014–2021-ci illər üçün Belarus Respublikasının Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin illik hesabatları <https://ncip.by/izdaniya-i-publikatsii/godovoy-otchet/arhiv/>.

2016–2021-ci illər ərzində Belarus Respublikasında sənaye nümunələri üçün Rusiyadan olan ərizəçilər 254 müraciət təqdim etmişlər. Bunlardan 27-si 2021-ci ildə.

Həmçinin, tədqiq olunan dövrdə ərzində rusiyalı ərizəçilər əqli mülkiyyət nümunələri üçün 239 patent almışlar.

2016–2021-ci illər ərzində Rospatentə, xarici ərizəçilər tərəfindən verilmiş sənaye nümunələri üçün müraciətlərin sayı, o cümlədən verilmiş patentlər*

	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Ərizələr	3 073	3 224	2 690	2 685	2 810	2 430
Həmçinin Belarussdan	30	44	41	46	58	37
Patentlər	2 675	3 145	3 465	2 444	2 537	2 546
Həmçinin Belarussdan	24	28	42	47	32	42

* FIPS və Rospatentin məlumatlarına görə.

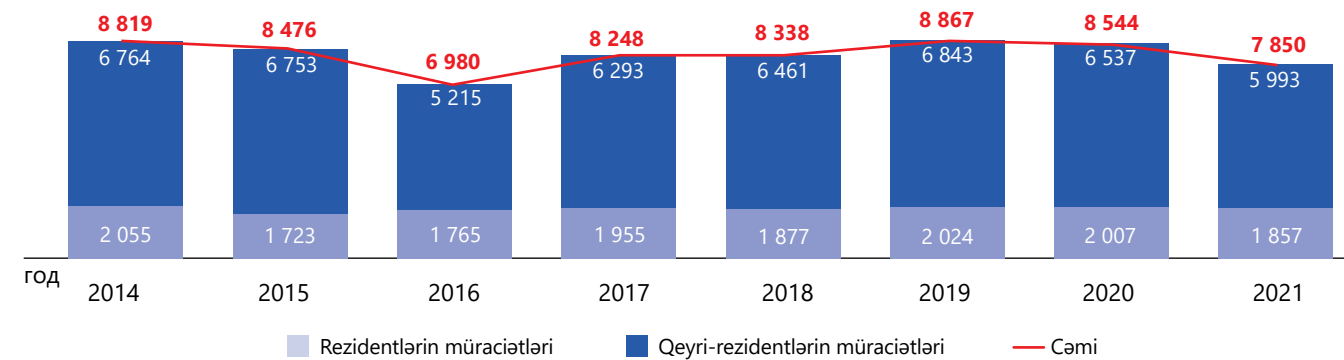
2021-ci ildə Belarussdan olan ərizəçilər milli prosedurlar əsasında Rospatentə sənaye nümunələrinin qeydiyyatı üçün 37 müraciət təqdim ediblər bu da bir ildən əvvəlki saydan 36,2% azdır. Həmçinin, 2021-ci ildə Belaruss ərizəçiləri bu IP nümunələri üçün 42 patent alıblar.

Şəkil 18. ÜƏMT məlumatlarına görə 2021-ci ilin sonuna aid sənaye nümunələr üçün aktiv patentlər*

* WIPO IP Statistika Məlumat Mərkəzi: <https://www3.wipo.int/ipstats/>. **FIPS və Rospatent-ə görə.

FƏRDİLƏŞDİRMƏ VASTƏLƏRİ

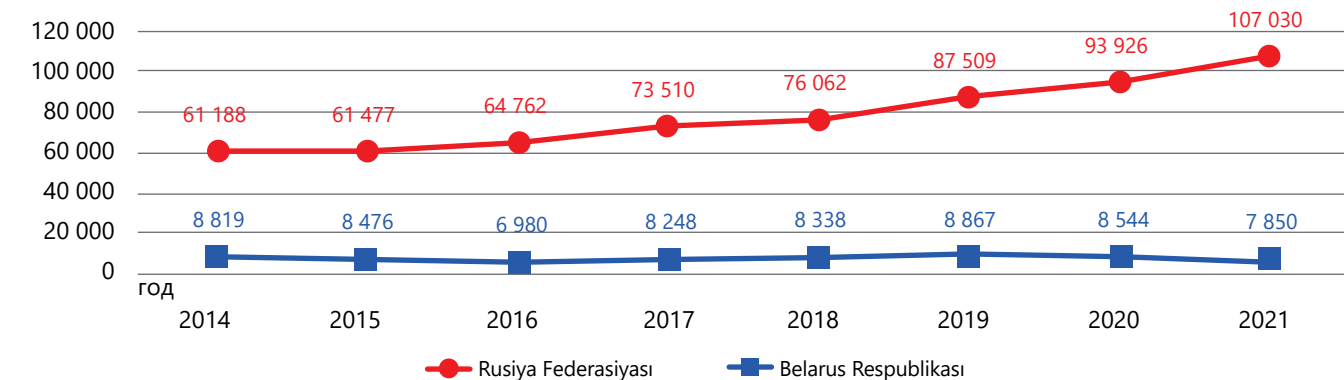
Şəkil 19. 2014–2021-ci illər üçün Belarus Respublikasında əmtəə nişanı üçün ərizələrin verilməsinin dinamikası*

* Belarus Respublikasının Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin 2014–2021-ci illər üçün illik hesabatları: <https://ncip.by/izdaniya-i-publikatsii/godovoy-otchet/>.

Tədqiqat dövrü ərzində Belarus Respublikasında əmtəə nişanı üçün ərizələrin verilməsində sabit dinamika müşahidə olunurdu. (8.000 -ən çox). İstisna 2016-cı ildə baş tutmuş. Həmin il müraciətlərin sayı 17,6% (6980 ədəd) azalmışdır.

2021-ci ildə, 2020-ci illə müqayisədə əmtəə nişanlarının qeydiyyatı üçün təqdim olunan müraciətlərin sayında 8,1% azalma müşahidə olunub. Qeyd etmək lazımdır ki, tədqiq olunan

dövr ərzində əmtəə nişanı ilə bağlı müraciətlərin təxminən 75%-i ölkənin qeyri-rezidentləri tərəfindən təqdim olunub. 2021-ci ildə xaricilər tərəfindən təqdim edilən müraciətlərin ümumi sayından ən çox müraciət ABŞ-dan – 253 ədəd (22%), Rusiya Federasiyasından – 169 ədəd (15%), Çindən – 107 ədəd (9%), İsveçrədən – 82 ədəd (7%), Almaniya – 56 ədəd (5%) qəbul olunub.

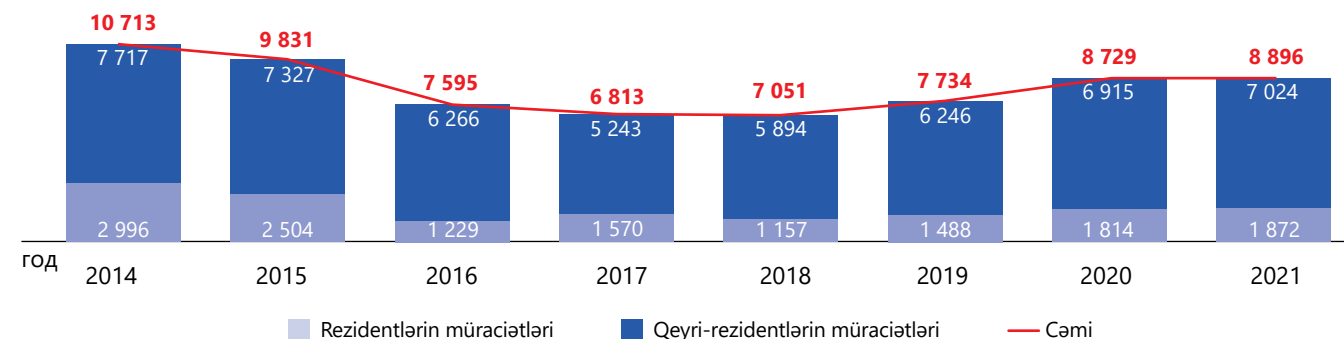

Şəkil 20. 2014–2021-ci illər üçün alınmış əmtəə nişanı müraciətlərinin sayına görə Rusiya Federasiyası və Belarus Respublikasının patent idarələrinin müqayisəsi*

* Belarus Respublikasının Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin və Rospatentin məlumatına görə.

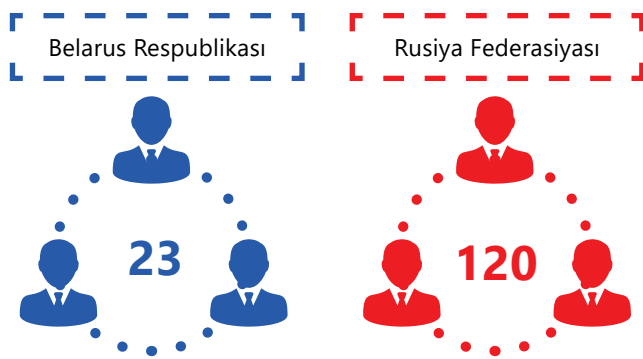
Təhlil olunan dövr üçün belə qənaətə gəlmək olar ki, Rusiya Federasiyasında ərizələrin təqdim edilmə dinamikası Belarus Respublikasından üstündür. Eyni zamanda Qeyd etmək

olur ki, əmtəə nişanları üçün təqdim olunan müraciətlərin sayı Belarus Respublikasında praktiki olaraq eyni səviyyədə qalmaqdadır.

Şəkil 21. 2014–2021-ci illər üçün Belarus Respublikasında əmtəə nişanı sertifikatlarının verilməsinin dinamikası*

* Belarus Respublikasının Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin 2014–2021-ci illər üçün illik hesabatları: <https://ncip.by/izdaniya-i-publikatsii/godovoy-otchet/>.

Şəkil 22. 2021-ci il üçün Belarus Respublikası və Rusiya Federasiyasında bir təşkilat üzrə ekspertlər (əmtəə nişanları üzrə) sayının müqayisəsi*

* WIPO IP Statistika Məlumat Mərkəzi: <http://www3.wipo.int/ipstats>.

2021-ci ildə Belarus Respublikasında verilmiş əmtəə nişanı sertifikatlarının sayı 2020-ci ildə verilənlərdən 1,9% çoxdur. Lakin, 2014-cü ildəkindən 17,0% azdır.

2016-2021-ci illər ərzində xarici ərizəçilər tərəfindən, o cümlədən Rusiyadan, Belarus Respublikasında əmtəə nişanı üçün verilmiş ərizələrinin sayı

	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Ərizələr	5 215	6 293	6 461	6 843	6 537	5 993
Həmçinin Rusiyadan	670	1018	1136	1094	1118	1074

2021-ci ildə Rusiyada daxil olmaqla xaricilər tərəfindən təqdim edilən müraciətlərin ümumi sayından 169 ərizə milli prosedurlara, 905 ərizə isə Madrid sistemində uyğun olaraq qəbul olunmuşdur. Qeyd etmək lazımdır ki, müraciətlərin sayına görə Rusiya Belarus Respublikası ərazisində ticarət nişanları üçün ən çox hüquqi müdafiə axtaran ölkələrdən biridir.

Şəkil 23. ÜƏMT-in 2021-ci ilin sonu üçün ticarət nişanları üzrə etibarlı sertifikatlar*

2016-2021-ci illər ərzində xarici ərizəçilər tərəfindən əmtəə nişanı üçün Rospatentə təqdim edilmiş müraciətlərinin sayı,*

	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Milli prosedura üzrə müraciətlər.	9 116	9 732	9 536	10 089	9 438	10 177
Belarusiya daxil olmaqla	192	270	193	234	245	276
Madrid sistemi üzrə müraciətlər	14 123	17 178	17 404	18 804	17 092	17 865
Belarusiya daxil olmaqla	119	115	147	161	183	182

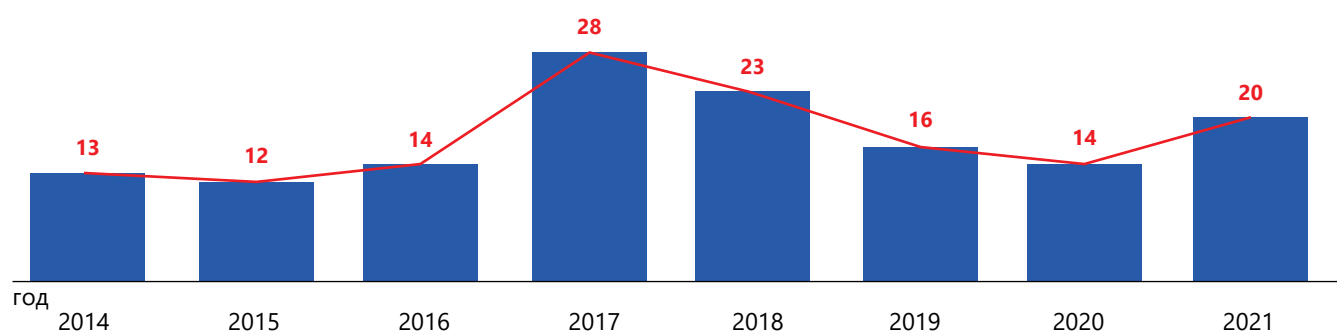
* FIPS və Rospatent-ə görə

Keçən il Belarus Respublikasından olan ərizəçilər tərəfindən tədqiqat dövrü ərzində milli prosedurlar əsasında əmtəə nişanları üçün Ropatenta maksimum müraciət təqdim edilmişdir – 276.

Şəkil 24. Rusiyada Belarus Respublikasından (HMPT) mallarının mənzə yerinin 2 adı qeydiyyatı alınmış.

BEYNƏLXALQ FƏALİYYƏT

Şəkil 25. 2014-2021-ci illər ərzində Belarus Respublikasının ərizəçilərindən PCT proseduru altında ərizələrin verilməsinin dinamikası*

* WIPO IP Statistika Məlumat Mərkəzi: <https://www3.wipo.int/ipstats>.

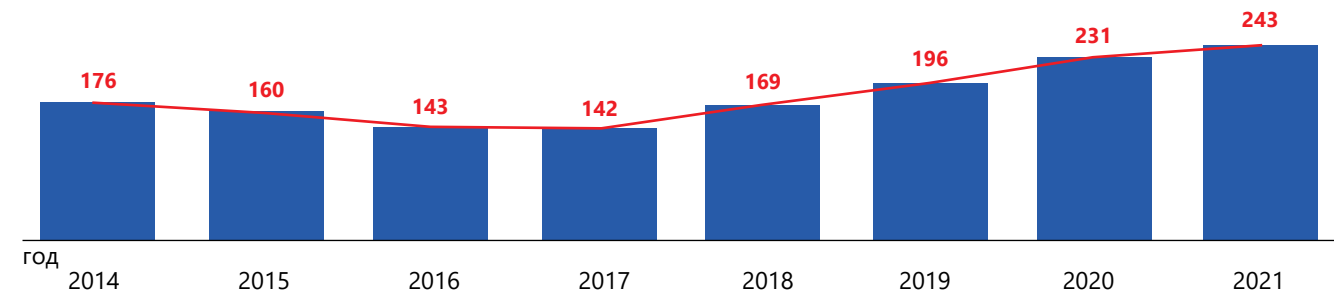
Yuxarıdakı qrafikdən görüldüyü kimi, tədqiqat dövründə Belarus Respublikasından PCT proseduru üzrə müraciətlərin təqdim edilməsində qeyri-bərabər dinamikanın formalaşdığı müşahidə olunur. 2017-ci ildə tədqiqat dövrü üçün maksimum

müraciət sayı təqdim edilib, daha sonra müraciətlərin sayında azalma müşahidə olunur. Lakin keçən il müraciət edənlər 20 müraciət göndərdilər ki, bu da 2020-ci ilin göstəricisindən altı müraciət daha çoxdur.

2021-ci ildə PCT proseduru üzrə təqdim edilən müraciətlərin sayı üzrə Belarus Respublikası müraciətçilərinin reytingi.*

№ p/p	Müraciət edən	Müraciətlərin sayı
1	OOO CLEVETURA	1
2	«BISMART» SƏHMƏMAT CƏMİYYƏTİ	1
3	DÖVLƏT TƏDQIQAT MÜƏSSİSƏSİ, B.I. STEPANOV adına FİZİKA İNSTİTUTU BELARUS RESPUBLİKASININ ELMLƏR AKADEMİYASI	1

* WIPO Ölkə profilləri: https://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/country_profile/.

Şəkil 26. 2014-2021-ci illər ərzində Belarus Respublikası müraciətçiləri tərəfindən Madrid sistemində əsasən müraciətlərin təqdim edilməsi dinamikası.*

* WIPO IP Statistika Məlumat Mərkəzi: <https://www3.wipo.int/ipstats>.

Təhlil edilən dövr ərzində Belarus Respublikası vətəndaşlarının Madrid sistemində əsasən ticarət nişanlarının qeydiyyatına marağın artdığı qeyd olunub. Belə ki, 2021-ci ildə 2020-ci

ildən 5,2% daha çox müraciət təqdim edilib və bu 2017-ci ildən 71,1% daha çoxdur. Həmin il tədqiqat dövrü üçün müraciətlərin minimum sayı daxil olub.

2021-ci ildə Madrid sistemi əsasında təqdim olunan müraciətlərin sayı üzrə Belarus Respublikasının aparıcı müraciətçilərinin reytingi

№ p/p	Müraciətçi	Müraciətlərin sayı
1	EUROTORG MMC	29
2	LUX-VISAGE MMC	14
3	BREST ƏT KOMBİNATI ASC	7
4	SYABRI MMC	4
5	İQOR YURYEVIÇ MOSKVIN	3
6	FRANDESA MMC	3
7	TÜTÜN İNVEST MMC	3

«ƏQLİ MÜLKİYYƏTİ İDARƏETMƏ SISTEMLƏRİNİN RƏQƏMSAL İNFORMASIYA FONDLARINDAKI MƏLUMATLARIN STRUKTURUNUN OPTİMALLAŞDIRILMASI»

O. P. NERETIN, V. V. KULBA VƏ V. O. SIROYUKUN MONOQRAFİYASI HAQQINDA MƏLUMAT

Monoqrafiya əqli mülkiyyətin (ƏM) mövcud idarəetmə sistemlərinin rəqəmsal transformasiyası və ƏM obyektlərinin idarə edilməsi üçün elektron (rəqəmsal) orqana keçid kimi aktual problemin həllinə həsr edilmişdir. Bu problemin həlli təsərrüfat subyektləri tərəfindən aparılan patent araşdırmalarının və elmi işlərin səmərəliliyini və keyfiyyətini artırmağa, müxtəlif bilik sahələrində əsaslandırılmış qərarlar qəbul etməyə, rəqabətqabiliyyətli məhsullar, texnika və texnologiya yaratmağa imkan verəcək. Əqli mülkiyyətin effektiv rəqəmsal informasiya fondları (ƏMRİF) yaradılması ilə bağlı problem və vəzifələrin geniş spektri nəzərdən keçirilir ki, onların həlli ƏM rəqəmsal idarəetmə orqanının yaradılması üzrə gələcək tədbirlər üçün zəruri şərtidir. İşdə, Rusiya praktikasında ilk dəfə olaraq, ƏMRİF-in optimal layihələndirilməsi və idarə edilməsi üçün formallaşdırılmış metodologiya təklif edilir.

Monoqrafiyanın birinci hissəsində ƏM idarəetmə sisteminin mövzu sahəsinin modelləşdirilməsi, istifadəçi tələblərinin obyekt modellərinin qurulması və ƏMRİF-in paylanmış informasiya-idarəetmə strukturu problemlərinin həlli araşdırılır.

İkinci hissədə bulud texnologiyalarından istifadə etməklə yaradılan, verilmiş səmərəlilik meyarlarına uyğun olaraq optimal olan patent, elmi-texniki məlumatların və ƏMRİF üçün tematik məlumat bazalarının paylanmış və lokal məlumat bazası strukturlarının analizi və sintezi problemlərinin həlli nümunələri verilir.

Üçüncü hissə ƏMRİF məlumat bazalarının keyfiyyətinin idarə edilməsi, onların informasiya təhlükəsizliyinin və mühafizəsinin təmin edilməsi problemlərinin həllinə, ƏMRİF-in keyfiyyət və informasiya təhlükəsizliyinin idarə edilməsi üçün inteqrasiya olunmuş sistemin və ƏM-in rəqəmsal idarəetmə orqanının effektiv strukturunun qurulmasına həsr edilmişdir. İşlənilib hazırlanmış formal metodologiya, modellər, metodlar və alqoritmlərdən Avrasiya regional ƏMRİF patent informasiya məkanının formalaşdırılması və inkişafında, məlumat bazası strukturlarının optimallaşdırılmasında, ƏMRİF fondlarından məlumatların keyfiyyətinin yüksəldilməsində, informasiya təhlükəsizliyinin və məlumatların mühafizəsinin təmin olunmasında istifadə edilmişdir. Hazırlanmış metodologiyanın səmərəliliyi beynəlxalq patent təşkilatının - Avrasiya Patent İdarəsinin ƏM idarəetmə sisteminin rəqəmsal transformasiyası problemlərinin həllində nümayiş etdirilmişdir. Təklif olunan üsul və vasitələr rəqəmsal iqtisadiyyata keçid zamanı müxtəlif sənaye sahələrində: təhsil, tibb və sair sahələrdə ümumi və xüsusi təyinatlı rəqəmsal kitabxanaların, rəqəmsal arxivlərin və digər obyektlərin layihələndirilməsi və inkişaf etdirilməsində istifadə oluna bilər.

Monoqrafiya tədqiqatçılar, ƏM-in idarə edilməsi və patent və elmi-texniki məlumatların emalı üçün informasiya texnologiyaları sahəsində mütəxəssislər, patent idarələrinin və təsərrüfat subyektlərinin ekspertləri üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Monoqrafiya 9 fəsildən, giriş və nəticə bölmələrindən ibarətdir. Elmi-praktik nəşr geniş istinadlar siyahısı, həmçinin elmi tədqiqatların və praktiki araşdırmaların nəticələrini əks etdirən illüstrativ materiallarla təchiz olunub. ★

V. KİTAB RƏFİ

O.P. NERETIN, V. V. KULBA VƏ V. O. SIROTYUKUN «ƏQLİ MÜLKİYYƏTİ İDARƏETMƏ SİSTEMLƏRİNİN RƏQƏMSAL İNFORMASIYA FONDLARINDAKI MƏLUMATLARIN STRUKTURUNUN OPTİMALLAŞDIRILMASI» ELMİ NƏŞRİ HAQQINDA RƏYLƏR

NATALYA BAXTADZE: «ƏQLİ MÜLKİYYƏTİN RƏQƏMSAL İNFORMASIYA FONDLARININ OPTİMAL STRUKTURLARININ YARADILMASI ELMİ TƏDQIQATLAR VƏ ARAŞDIRMALAR APARILMASI ÜÇÜN YENİ PARADİQMAYA KEÇİDİ TƏMİN EDİR»

NATALYA NIKOLAYEVNA BAXTADZE,
TEXNIKA ELMLƏRİ DOKTORU, PROFESSOR, RUSIYA ELMLƏR AKADEMIYASININ V.A.
TRAPEZNIKOV ADINA İDARƏETMƏ PROBLEMLƏRİ İNSTITUTUNUN LABORATORIYA MÜDİRİ

Yeni rəqəmsal paradiqma rəqabətqabiliyyətli məhsullar, mallar və xidmətlər yaradılması, Əqli fəaliyyətin nəticələrinin kommersiyalaşdırılması məqsədi ilə aparılan elmi tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinin təşkilinə və metodlarına köklü dəyişikliklər gətirir. Elmi ictimaiyyət Əqli mülkiyyətin vahid rəqəmsal informasiya fonduna (ƏMRİF) məntiqi baxımdan inteqrasiya olunmuş müxtəlif paylanmış elmi, texniki və patentlərlə bağlı məlumat mənbələrinə çıxış imkanına əsaslanan elmi tədqiqat və araşdırmalar aparılması, məlumatların emalı və istifadəsi üçün yeni konsepsiyaya keçir.

Bu, əqli mülkiyyətə (ƏM) aid informasiya fondlarının rəqəmsallaşdırılması və onların əsasında yaradılan patent sənədlərindən və elmi-texniki ədəbiyyatdan ibarət məlumat bazalarının (MB) strukturlarının optimallaşdırılması, ƏMRİF-in strukturunun formalaşdırılması, məlumatların tamlığı, keyfiyyəti və əlçatanlığı, məlumat bazalarının informasiya təhlükəsizliyi səviyyəsinin artırılması məsələlərinin həllini zəruri edir. Bu işlərin son məqsədi effektiv rəqəmsal ƏM idarəetmə orqanının yaradılmasıdır.

ƏM idarəetmə sistemlərinin rəqəmsal transformasiyası ilə bağlı problemlər və məsələlər hələ az öyrənilib. Bu sahədə mövcud yanaşma və metodlar, əsasən, ayrı-ayrı ƏM informasiya fondlarının səmərəliliyinin və keyfiyyətinin artırılması ilə bağlı konkret problemlərin, məsələn, patentlərlə bağlı informasiya fondlarının tamlığı, məlumat bazalarının icazəsiz girişdən qorunması, xarici məlumat bazalarına çıxışın təmin edilməsi və sair məsələlərin həllinə yönəlmişdir. Onlar ƏMRİF-in formalaşdırılması və ümumiyyətlə, ƏM idarəetmə sisteminin rəqəmsallaşdırılması problemlərinin kompleks həllini təmin etmir.

Bununla əlaqədar qeyd etmək lazımdır ki, nəzərdən keçirilən iş aktual mövzuya həsr edilmişdir. İşdə əldə edilən nəticələr müəlliflərin patent informasiya fondlarının optimallaşdırılması və keyfiyyətinin artırılması, onların informasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi sahəsində işlərinin davamıdır. Əvvəlki işlərdən fərqli olaraq, bu monoqrafiya ƏM idarəetmə sisteminin rəqəmsallaşdırılmasının nəzəri və praktiki məsələlərinə həsr edilmişdir. Bu məqsədlə ƏM-in obyekt və subyektlərinin, patent və elmi-texniki informasiya fondlarının xüsusiyyətləri və xarakteristikaları nəzərdən keçirilmiş; ƏMRİF-ə tələblər və onun yaradılması məqsədləri dəqiqləşdirilmiş; patent məlumatlarından və elmi-texniki informasiyadan ibarət məlumat bazalarının strukturlarının optimallaşdırılması və keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, məlumatların informasiya təhlükəsizliyinin idarə edilməsi, ƏMRİF repozitoriyası üçün metaməlumatlar bazasının və ƏM idarəetmə sisteminin ontoloji modelinin qurulması üsulları təklif edilmişdir.

İşin üstünlükləri ondan ibarətdir ki, burada məlumat strukturlarının optimallaşdırılması və ƏMRİF-in idarə edilməsi və effektiv rəqəmsal ƏM idarəetmə sisteminin qurulması üçün vahid formallaşdırılmış metodologiya təklif edilir. Həmin metodologiya çərçivəsində işlənilib hazırlanmış yanaşmalar, metodlar və alqoritmlər aşağıdakı problemlərin həllini təmin edir:

- ƏM idarəetmə sisteminin mövzu sahəsinin modelinin və istifadəçi tələblərinin obyekt modellərinin qurulması; istifadəçilərin patentlərlə bağlı və elmi-texniki informasiyadan ibarət lokal və xarici uzaq məlumat bazalarına effektiv və maneəsiz çıxış imkanını təmin edən

ELMI İCTİMAIYYƏT ƏQLİ MÜLKİYYƏTİN VAHİD RƏQƏMSAL İNFORMASIYA FONDUNA (ƏMRİF) MƏNTİQİ BAXIMDAN İNTEQRASIYA OLUNMUŞ MÜXTƏLİF PAYLANMIŞ ELMİ, TEXNIKI VƏ PATENTLƏRLƏ BAĞLI MƏLUMAT MƏNBƏLƏRİNƏ ÇIXIŞ İMKANINA ƏSASLANAN ELMİ TƏDQIQAT VƏ ARAŞDIRMALAR APARILMASI, MƏLUMATLARIN EMALI VƏ İSTİFADƏSİ ÜÇÜN YENİ KONSEPSİYAYA KEÇİR.

ƏMRİF-in paylanmış məlumat və idarəetmə strukturunun qurulması;

- ƏMRİF-in paylanmış və lokal məlumat bazalarının effektiv kanonik və optimal məntiqi və fiziki strukturlarının layihələndirilməsi;
- ƏMRİF-in tematik məlumat bazası (TMB) üçün optimal strukturların layihələndirilməsi; patent və elmi tədqiqatların mövzu sahəsinin ontoloji modelinin və ƏMRİF-in etalon məlumat bazasının qurulması;
- ƏMRİF-in patentlərlə bağlı və elmi-texniki informasiyadan ibarət məlumat bazalarında keyfiyyətin və informasiya təhlükəsizliyinin inteqrasiya olunmuş idarəetmə sisteminin qurulması;
- ƏM üçün rəqəmsal idarəetmə sisteminin effektiv strukturunun qurulması.

Qeyd etmək lazımdır ki, ƏM idarəetmə sisteminin predmet sahəsinin ontoloji modelinin və konseptual strukturunun qurulması zamanı müəlliflər çox maraqlı nəticələr əldə ediblər. ƏM idarəetmə sisteminin mövzu sahəsinin ontoloji modeli, ƏM-in idarə edilməsi üçün biznes prosesləri və informasiya texnologiyaları üçün ÜƏMT standartlarına əsasən irəli sürülən ümumi sistem tələblərinin, patentin tərkibi və strukturu, ƏMRİF-in elmi-texniki sənədləri və rəqəmsal kitabxanaların

axtarış vasitələri, məlumatlara çıxış və onların emalı üçün tövsiyələri, effektiv beynəlxalq patent axtarışları aparmaq və biznes proseslərini həyata keçirmək üçün tələb olunan xidmət alətlərinin təhlili əsasında qurulur.

Ontoloji model formal baxımdan məlumatların axtarışı və emalı prosedurları, atributlar və onlar arasındakı əlaqələr, struktur, semantik və texnoloji xassələri və elementlər arasındakı xüsusiyyətləri xarakterizə edən ƏM obyektləri çoxluğunun köməyi ilə təsvir edilir. Sonradan, ontoloji model əsasında ƏMRİF-in predmet sahəsinin konseptual strukturunun, patentlə bağlı və elmi-texniki NTI DB strukturlarının ümumilik dərəcəsinə və müvafiq olanlarını müəyyən etmək və keyfiyyət göstəricilərinin (tamlıq, etibarlılıq, əlçatanlıq və s.) ədədi qiymətlərini hesablamaq üçün istifadə olunan etalon məlumat bazası (EMB) qurulur.

Hazırlanmış metodologiyanın praktiki əhəmiyyəti və səmərəliliyi beynəlxalq patent təşkilatının ƏM idarə edilməsi üçün ƏMRİF sisteminin formalaşması və inkişafı nümunəsində nümayiş etdirilir. Bu sistemdən istifadə edilməsi həm Avropa Patent Təşkilatının ƏM-nin effektiv rəqəmsal informasiya fondunu yaratmağa imkan verdi, həm də təşkilatın beynəlxalq axtarış orqanı statusu almasına töhfə verdi.

Monoqrafiyaya dair irad kimi qeyd etmək olar ki, mövzu sahəsinin ontoloji modellərinin qurulması sahəsində elmi tədqiqat və təcrübə-konstruktor işləri kifayət qədər xülasə edilməmişdir. Lakin bu qeyd nəzərdən keçirilən işin nəzəri və praktiki əhəmiyyətini azaltmır, çünki ƏM idarəetmə sisteminin predmet sahəsinin ontoloji modelinin qurulması üsulları müəlliflər tərəfindən etalon məlumat bazasının formalaşması kontekstində nəzərdən keçirilir.

İş aktual mövzuya həsr edilmişdir, müəllifləri təklif etdiyi formallaşdırılmış metodologiya, modellər, metodlar və alqoritmlər yeniliyi və praktik əhəmiyyəti ilə seçilir; Monoqrafiya rəqəmsal informasiya fondlarının, eləcə də ümumi və xüsusi təyinatlı rəqəmsal kitabxanaların formalaşdırılması və təkmilləşdirilməsi sahəsində tədqiqatçılara, mütəxəssislərə və ekspertlərə tövsiyə oluna bilər.

Elmi nəşr dərc edilmək üçün tövsiyə oluna bilər. ★

ALEKSANDR ŞEPKIN: «ƏMRİF MƏLUMAT STRUKTURLARININ OPTIMALLAŞDIRILMASI ÜÇÜN FORMALLAŞDIRILMIŞ METODOLOGIYA - EFFEKTIV RƏQƏMSAL ƏQLİ MÜLKİYYƏTİ İDARƏTMƏ SİSTEMİNİN QURULMASI ÜÇÜN ƏSASDIR»

ALEKSANDR VASILYEVİÇ ŞEPKIN,
TEKNIKA ELMLƏRİ DOKTORU, PROFESSOR, RUSIYA ELMLƏR AKADEMİYASININ
V. A. TRAPEZNIKOV ADINA İDARƏTMƏ PROBLEMLƏRİ İNSTITUTUNUN BAŞ ELMI İŞÇISI

Əqli mülkiyyət (ƏM) XXI əsrin yüksəktexnologiyalı müəssisə və təşkilatlarının əsas strateji resursuna çevrilmişdir. Patent sənədləri və elmi-texniki ədəbiyyat müxtəlif bilik sahələrinə dair unikal məlumatları ehtiva edir, onlardan istifadə edilməsi elmi-tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinin səmərəliliyini artırmağa, rəqabətqabiliyyətli məhsullar, avadanlıq və texnologiyalar yaratmağa, sahibkarlığı inkişaf etdirməyə imkan verir; Təsərrüfat subyektləri müxtəlif bilik sahələrində əsaslandırılmış qərarlar qəbul etmək üçün patent araşdırmaları və elmi tədqiqatlar apararkən, yeni avadanlıq və texnologiyalar yaratmağın yoxsa lisenziyalar almağın, Əqli fəaliyyətin nəticələrinin patentləşdirməyin məqsəduyğun olduğunu müəyyən etmək üçün ƏM idarəetmə sistemləri mühüm rol oynayır.

ƏM idarəetmə sisteminin rəqəmsal transformasiyası və ƏM rəqəmsal idarəetmə orqanının qurulması rəqəmsal iqtisadiyyata keçidin bir hissəsi kimi həll olunan vacib və təxirəsalınmaz bir məsələdir. Bu məsələnin həlli ƏM idarəetmə sisteminin subyektləri olan təşkilatların işinin səmərəliliyini və keyfiyyətini artırmağa, yeni biznes modellərinə və idarəetmə üsullarına keçməyə imkan verir. Bu halda formalaşan ƏM rəqəmsal informasiya fondu (ƏMRİF) Əqli fəaliyyətin, ilk növbədə elmi və ixtiraçılıq fəaliyyətinin nəticələrinin istehsalı, təkrar istehsalı və dövriyyəsi üçün universal mühitdir. Aparılan elmi tədqiqatların səmərəliliyi və nəticədə yaradılan məhsulların və göstərilən xidmətlərin rəqabət qabiliyyəti və keyfiyyəti müvafiq patent və elmi-texniki məlumat bazalarında olan məlumatların tamlığı, etibarlılığı, əlçatanlığı və təhlükəsizliyindən, istifadəçi sorğularına xidmətin operativliyindən və digər amillərdən asılıdır.

Nəzərdən keçirilən iş aktual mövzuya həsr edilib. İşdə ƏMRİF-in qurulması, ƏMRİF məlumat bazasının keyfiyyətinin və informasiyaa təhlükəsizliyinin idarə edilməsi ilə bağlı geniş spektrli elə problem və məsələlər araşdırılır ki, onların həlli gələcək ƏM rəqəmsal idarəetmə orqanının yaradılması üzrə fəaliyyət üçün zəruri ilkin şərtidir.

ƏM-in idarə edilməsinin rəqəmsallaşdırılması sahəsində xarici və yerli əsərlərdən fərqli olaraq, bu monoqrafiyada Rusiya praktikasında ilk dəfə olaraq ƏM-in idarə edilməsi sisteminin mövzu sahəsinin modelləşdirilməsi, istifadəçi tələblərinin obyekt modellərinin qurulması; ƏMRİF-in paylanmış strukturunun qurulması; ƏMRİF-in paylanmış və lokal məlumat bazalarının,

ƏMRİF metadata məlumat bazalarının və tematik məlumat bazalarının optimal strukturlarının layihələndirilməsi; patent və elmi tədqiqatların mövzu sahəsinin ontoloji modelinin və ƏMRİF-in etalon məlumat bazasının qurulması və təhlili; məlumat bazasındakı məlumatların tamlığı, etibarlılığı və əlçatanlığı göstəricilərinin təhlili və qiymətləndirilməsi; informasiya təhlükəsizliyi risklərinin təhlili və qiymətləndirilməsi; ƏMRİF məlumat bazası strukturlarını icazəsiz girişdən, məlumatların dəyişdirilməsindən və ya məhv edilməsindən qorumaq üçün optimal mexanizmlərin və sistemlərin qurulması; ƏMRİF-in inteqrasiya olunmuş keyfiyyət və informasiya təhlükəsizliyi idarəetmə sistemi və effektiv struktur və ƏM rəqəmsal idarəetmə sisteminin qurulması problemlərinin kompleks həllini təmin edən formallaşdırılmış metodologiya, modellər, metodlar və alqoritmlər təklif edilib.

Əsər doqquz fəsildən, giriş və nəticədən ibarətdir.

İlk iki fəsildə ƏM idarəetmə sisteminin obyektləri və subyektləri, ƏMRİF-in yaradılmasının məqsəd və vəzifələri, ƏMRİF-ə tələblər, ƏMRİF-in patentlə bağlı və elmi-texniki məlumat fondlarının strukturu və xüsusiyyətləri, patent məlumat bazasının (PMB) və elmi-texniki informasiyadan (ETİ) ibarət məlumat bazasının formalaşması və xüsusiyyətləri nəzərdən keçirilmiş və təhlil edilmişdir. ƏMRİF məlumatlarının strukturlarının layihələndirilməsi məsələləri və təklif olunan formallaşdırılmış metodologiyanın əsas müddəaları tərtib edilmişdir. Üçüncü fəsildə ƏM idarəetmə sisteminin mövzu sahəsinə təsvir etmək, istifadəçi tələblərinin obyekt modellərini qurmaq, ƏMRİF-in paylanmış strukturunun obyekt modelini və metadata bazası modelini (BD) təhlil etmək və sintez etmək üçün formallaşdırılmış modellər və metodlar təklif olunur. ƏMRİF deposu. Dördüncü və beşinci fəsilərdə lokal və paylanmış ƏMRİF məlumat bazalarının və tematik məlumat bazalarının optimal kanonik, məntiqi və fiziki strukturlarının təhlili və sintezi üçün modellər və metodlar nəzərdən keçirilir. Beşinci və altıncı fəsilərdə ƏMRİF məlumat bazasındakı məlumatların keyfiyyətinin və informasiya təhlükəsizliyinin idarə edilməsi və mühafizəsi üçün formallaşdırılmış üsullar təqdim olunur. ƏMRİF DB-nin səmərəlilik meyarları və keyfiyyət göstəriciləri ifadə edilir və etalon MB-lərin (EMB) qurulması üsulları təklif olunur. ƏMRİF məlumat bazasının tamlığı, etibarlılığı və əlçatanlığı göstəricilərinin təhlili və qiymətləndirilməsi üçün formallaşdırılmış üsullar təqdim

ƏM İDARƏTMƏ SİSTEMİNİN RƏQƏMSAL TRANSFORMASIYASI VƏ ƏM RƏQƏMSAL İDARƏTMƏ ORQANININ QURULMASI RƏQƏMSAL İQTİSADİYYATA KEÇİDİN BİR HİSSƏSİ KİMİ HƏLL OLUNAN VACİB VƏ TƏXİRƏSALINMAZ BİR MƏSƏLƏDİR. BU MƏSƏLƏNİN HƏLLİ ƏM İDARƏTMƏ SİSTEMİNİN SUBYEKTLƏRİ OLAN TƏŞKİLATLARIN İŞİNİN SƏMƏRƏLİLİYİNİ VƏ KEYFİYYƏTİNİ ARTIRMAĞA, YENİ BİZNES MODELƏRİNƏ VƏ İDARƏTMƏ ÜSULLARINA KEÇMƏYƏ İMKAN VERİR. BU HALDA FORMALAŞAN ƏM RƏQƏMSAL İNFORMASIYA FONDU (ƏMRİF) ƏQLİ FƏALİYYƏTİN, İLK NÖVBƏDƏ ELMI VƏ İXTİRAÇILIQ FƏALİYYƏTİNİN NƏTİCƏLƏRİNİN İSTEHSALI, TƏKRAR İSTEHSALI VƏ DÖVRIYYƏSİ ÜÇÜN UNIVERSAL MÜHİTDİR.

olunur. ƏMRİF-in informasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin məqsədləri, vəzifələri və prinsipləri, informasiya təhlükəsizliyinin risklərinin təhlili və qiymətləndirilməsi üsulları, ƏMRİF məlumat bazasını qorumaq üçün optimal mexanizm və sistemlərin analizi və sintezi modelləri və üsulları nəzərdən keçirilir.

Səkkizinci fəsildə məlumatların keyfiyyətinin idarə edilməsi və informasiya təhlükəsizliyinin idarə edilməsi sahəsində beynəlxalq standartların tələbləri və tövsiyələri müzakirə olunur. Qeyd edilir ki, ƏMRİF-in optimal inteqrasiya olunmuş keyfiyyət və informasiya təhlükəsizliyi idarəetmə sistemi yaradılarkən bu tələblər nəzərə alınıb.

Doqquzuncu fəsil formallaşdırılmış metodologiyanın ƏMRİF-in qurulmasında hazırlanmış praktiki istifadəsi təcrübəsinin və regional patent təşkilatı üçün ƏM effektiv rəqəmsal idarəetmə sisteminin təsvirinə həsr edilmişdir. İş aşağıda sadalanan üstünlüklərə malikdir:

- ümumi tövsiyə xarakteri daşıyan mövcud yanaşmalardan fərqli olaraq, ƏM idarəetmə sistemlərinin ƏMRİF məlumat strukturlarının optimallaşdırılması üçün bu işdə təklif edilən formallaşdırılmış metodologiya ƏM idarəetmə sisteminin mövzu sahəsinin spesfik xüsusiyyətlərini nəzərə alır. Onun istifadəsi ƏMRİF məlumat bazası və ƏMRİF-in paylanmış

strukturunun, inteqrasiya olunmuş keyfiyyət və informasiya təhlükəsizliyi idarəetmə sisteminin və effektiv rəqəmsal informasiya sisteminin idarəetmə sisteminin qurulması sahəsində optimal layihə həllərinin alınmasını təmin edir; Təklif olunan modellər, metodlar və alqoritmlər ƏM idarəetmə sisteminin rəqəmsal transformasiyası tələbləri nəzərə alınmaqla hazırlanmışdır. Beləliklə, ƏMRİF-in paylanmış strukturunun, patent və ETİ MB-nin məntiqi strukturlarının qurulması zamanı obyekt yönümlü təhlil və layihələndirmə metodlarından istifadə rəqəmsal informasiya texnologiyaları mühitində onların formalaşması və inkişafının xüsusiyyətlərini nəzərə almağa imkan verir. Tematik məlumat bazası strukturlarının sintezi vəzifələri rəqəmsal ƏM idarəetmə orqanına keçiddə mühüm rol oynayan bulud texnologiyaları və xidmətlərindən istifadə edilməsi nəzərə alınmaqla hazırlanır. Etalon məlumat bazasının (EMB) kanonik strukturunun layihələndirilməsi ƏM idarəetmə sisteminin mövzu sahəsinin ontoloji modeli və konseptual strukturu əsasında həyata keçirilir;

- ƏMRİF repozitoriyasının metaməlumat bazasının obyekt modelinin və məntiqi strukturunun qurulmasında obyekt yönümlü təhlil və layihələndirmə üsulları; bulud texnologiyalarından istifadə etməklə istifadəçi mövzu sahələrinin təhlili və tematik məlumat bazalarının optimal məntiqi strukturlarının sintezi üçün modellər və üsullar; ƏMRİF məlumat bazası məlumatlarının əlçatanlığının qiymətləndirilməsi üsulları tətbiq edilir;
- hazırlanmış metodologiya, metodlar və vasitələr praktiki dəyərə malikdir və regional patent təşkilatı üçün effektiv ƏMRİF ƏM idarəetmə sisteminin qurulmasında istifadə edilmişdir.

Qeyd edək ki, işdə əldə edilən nəticələr universal xarakter daşıyır və həm rəqəmsal əqli mülkiyyət fondlarının deyil, həm də digər məqsədlər üçün (elmi ədəbiyyat, kitabxana fondları, arxivlər və s.) rəqəmsal informasiya fondlarının formalaşdırılmasında və inkişafında istifadə oluna bilər.

İşə dair irad kimi qeyd etmək olar ki, 9-cu fəsil təklif olunan metodologiyadan Avrasiya Patent Təşkilatı üçün ƏMRİF-in qurulmasında istifadə edilməsi ilə bağlı məlumatlarla həddən artıq yüklənir.

Nəticə

Əsasən redaktə xarakteri daşıyan mövcud iradlara baxmayaraq, təqdim olunan əsər aktual mövzuda yazılıb, yeniliyi ilə seçilir, orada əldə edilən nəticələr böyük nəzəri və praktiki əhəmiyyətə malikdir. Elmi nəşrin dərc olunmasını mümkün hesab edirəm. ★

VI. HADİSƏLƏR TƏQVİMİ

 <p>6-7 APREL г. Москва, Hilton Moscow Leningradskaya</p>	<p>XXIV форум «Интеллектуальная собственность – 2023»</p>	
 <p>18-26 APREL Санкт-Петербург şəhəri, Marat küçəsi ev 27</p>	<p>Beynəlxalq elmi praktik forum «Şimal-Qərb Federal dairəsində əqli mülkiyyət günləri»</p>	
 <p>19-26 APREL Санкт-Петербург şəhəri</p>	<p>«Əqli mülkiyyət gələcək üçün» IV Beynəlxalq Forum festival</p>	
 <p>24-26 APREL Москва şəhəri, Grand Marriott oteli, Tverskaya küçəsi 26/1.</p>	<p>Elmi və praktiki konfrans «Tənzimləyici praktika və dərmanlar vasitələrinin qeydiyyatı» «REGLEC 2023»</p>	
 <p>25-27 APREL Москва şəhəri</p>	<p>Rusiya Federasiyasının Ticarət və Sənaye Palatası «Əqli mülkiyyət – XXI əsr» V Beynəlxalq Forum</p>	
 <p>26 APREL Москва şəhəri, MDU klaster «Lomonosov», «Vorobyovi qorı»</p>	<p>Rospatentin V-ci Beynəlxalq Konfransı «ERA IP»</p>	

 <p>27-28 APREL Москва şəhəri VPTB FIPS</p>	<p>III Beynəlxalq elmi-praktiki konfrans, «AUTOR/AUTHOR – 2023»</p>	
 <p>11-13 MAY Rusiya Federasiyası, Krasnodar diyarı, federal ərazi «Sirius», şəhər qəsəbəsi Sirius, Olimpiya pr., d.1.. Elmi-texnoloji universitet «Sirius»</p>	<p>«Sirius BIOTEK», Dərman preparatlarının istehsalçıları sammiti</p>	
 <p>24-26 MAY Санкт-Петербург şəhəri</p>	<p>Texnobrokerlər, ixtiraçılar və rasionalizatorların I-ci Peterburq beynəlxalq gənclər sammiti</p>	
 <p>10-13 İYUL Yekaterinburq şəhəri «Yekaterinburq-EXPO»</p>	<p>Beynəlxalq sənaye sərgisi Innoprom 2023</p>	
 <p>22-25 AVQUST Novosibirsk şəhəri «Novosibirsk Expo Mərkəzi»</p>	<p>Beynəlxalq texnoloji inkişaf forumu «Texnoprom 2023»</p>	

PAYIZ ÜÇÜN ELAN

 <p>Moskva şəhəri VPTB FIPS</p>	<p>XXVII Beynəlxalq konfrans</p>	
 <p>Moskva şəhəri VPTB FIPS</p>	<p>Rospatentin Elmi-praktiki konfransı «Patent analitikasının iki günü» Rospatent-in Beynəlxalq konfransı çərçivəsində.</p>	

«VİPS Xəbərçisi»

ISSN 2782-5086 (Çap)
ISSN 2949-2432 (Onlayn)

Nəşr redaktorları:

Ekaterina Andreyevna Tikhomirova,
 Yelena Genadiyevna Tsaryova –
 FGBU VİPS (Moskva, Rusiya)
 vestnik_fips@rupto.ru

Redaktə və kompüter dizaynı:**MMC «Grup PRSB»:**

Elmira Maqomedəminovna Maqomedova,
 Olqa Yuryevna Volvaçeva,
 Yelena Aleksandrovna Gorşkova,
 Anastasiya Sergeyovna Polomarəno,
 Anastasiya Borisovna Doljenko

VİPS tərcüməçisi:

Andrey Yuryevich Moskalenko
 (baş tərcüməçi)

Fotograflar:

Olesya Anatolyevna və Dmitriy Vladimirovich Başarov

Nəşrə imza atılıb: 28.04.2023

Format: 205x290 mm

Çap: tam rəngli (offset, 4/4)

Tiraj: 500 nüsxə. Sifariş: № 531

Tipografiya:

Federal Dövlət Büdcə Təşkilatı
 «Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu»
 125993, Moskva, Berejkovskaya nab., 30, korpus 1
 G-59, GSP-3

**«Bulletin of FiPS»
journal**

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)

Managing editors:

Ekaterina Tikhomirova,
 Elena Tsareva –
 FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
 vestnik_fips@rupto.ru

Editing and Desktop publishing:**PRCB Group LLC:**

Elmira Magomedova,
 Olga Volvacheva,
 Elena Gorshkova,
 Anastasiya Polomarenko,
 Anastasiya Dolzhenko

FIPS translator:

Andrey Moscalenko
 (Lead Translator)

Photographers:

Olesya and Dmitry Basharov

Signed to print: 28.04.2023

Format: 205x290 mm

Printing: full-colour (offset ink, 4/4)
 500 copies; **Order:** № 531

Printing house:

of Federal State Budgetary
 Institution «Federal Institute of Industrial Property»
 Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
 GSP-3, 125993, Russian Federation

